

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 63 L

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i reindriftsloven og jordskiftelova
(distriktsstyring, reintallsreduksjon,
erstatning og tilgjengeliggjøring av
jordskiftelova på interne forhold i reindriften)

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 63 L

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i reindriftsloven og jordskiftelova
(distriktsstyring, reintallsreduksjon,
erstatning og tilgjengeliggjøring av
jordskiftelova på interne forhold i reindriften)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4.3.1	Gjeldende rett	28
1.1	Proposisjuvna váldosisdoallu	6	4.3.2	Høringsforslaget	28
1.2	Proposisjovnen áejviesisvege	8	4.3.3	Høringsinstansenes syn	28
1.3	Proposisjavná oajvvesisadno	9	4.3.4	Departementets vurdering	28
2	Bakgrunnen for lovarbeidet	11	5	Distriktsstyring	30
2.1	Hurdalsplattformen	11	5.1	Overføre myndighet til årsmøtet	30
2.2	Departementets prosess	11	5.1.1	Gjeldende rett	30
2.2.1	Innspillmøter	11	5.1.2	Høringsforslaget	30
2.2.2	Referansegrupper og arbeidsgruppe	11	5.1.3	Høringsinstansenes syn	30
2.2.3	Høringen	12	5.1.4	Departementets vurdering	30
2.2.4	Konsultasjoner med Norske Reindriftsamers Landsforbund og Sametinget	15	5.2	Distriktskasse	32
2.2.5	Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbunds forslag til endret reindriftslov	18	5.2.1	Gjeldende rett	32
3	Grunnloven og folkerettslige forpliktelser	20	5.2.2	Høringsforslaget	32
3.1	Innledning	20	5.2.3	Høringsinstansenes syn	32
3.2	Grunnloven § 108	20	5.2.4	Departementets vurdering	32
3.3	FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27	20	6	Bruksregler, reduksjon av reintall og distriktsplaner	34
3.4	Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1	21	6.1	Bruksreglene	34
3.5	ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater	21	6.1.1	Gjeldende rett	34
3.6	FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering	21	6.1.2	Høringsforslaget	34
4	Bestemmelser knyttet til siidaandelen	22	6.1.3	Høringsinstansenes syn	34
4.1	Krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen	22	6.1.4	Departementets vurdering	36
4.1.1	Gjeldende rett	22	6.2	Reduksjon av reintall	38
4.1.2	Høringsforslaget	22	6.2.1	Gjeldende rett	38
4.1.3	Høringsinstansenes syn	22	6.2.2	Høringsforslaget	39
4.1.4	Departementets vurderinger	23	6.2.3	Høringsinstansenes syn	40
4.2	Overføring av ansvaret som leder av siidaandel	24	6.2.4	Departementets vurdering	41
4.2.1	Gjeldende rett	24	6.3	Distriktsplan	49
4.2.2	Høringsforslaget	24	6.3.1	Gjeldende rett	49
4.2.3	Høringsinstansenes syn	24	6.3.2	Høringsforslaget	50
4.2.4	Departementets vurdering	25	6.3.3	Høringsinstansenes syn	50
4.3	Avvikling av siidaandel	28	6.3.4	Departementets vurdering	50
			7	Reindriftens erstatningsansvar	52
			7.1	Gjeldende rett	52
			7.2	Høringsforslaget	52
			7.3	Høringsinstansenes syn	53
			7.4	Departementets vurdering	56
			7.4.1	Det objektive solidaransvaret	56
			7.4.2	Medvirkning og lemping	58
			8	Hjemmel for forskrifter om tilskudd	60
			8.1	Gjeldende rett	60
			8.2	Høringsforslaget	60
			8.3	Høringsinstansenes innspill	60
			8.4	Departementets vurdering	60

9	Reindriftens tilgang til virkemidlene i jordskiftelova ...	61			
9.1	Gjeldende rett	61	9.5.7	Ankebehandling i lagmannsretten over avgjørelse etter ny § 62 a i reindriftsloven	68
9.1.1	Jordskifteretten	61			
9.1.2	Jordskiftelova og reindriftsloven ..	61	10	Økonomiske og administrative konsekvenser	69
9.2	Jordskifterapporten	62			
9.3	Høringsforslaget	62	11	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget ..	70
9.4	Høringsinstansenes innspill	62	11.1	Til endringene i reindriftsloven	70
9.5	Departementets vurderinger	63	11.2	Til endringene i jordskiftelova	76
9.5.1	Reindriftens behov for tilgang til virkemidlene i jordskiftelova	63			
9.5.2	Jordskifterettens sammensetning i reindriftssaker	64		Forslag til lov om endringer i reindriftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindriften)	78
9.5.3	Rettsfastsettende saker	64			
9.5.4	Rettsendrende saker	64			
9.5.5	Forslag til endringer som følge av forslag til ny § 62 a i reindriftsloven	67			
9.5.6	Andre endringer knyttet til jordskifterettens kompetanse i reindriften	68			

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 63 L

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i reindriftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindriften)

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 28. mars 2025,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Landbruks- og matdepartementet fremmer i denne proposisjon forslag til endringer i lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift og lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m.

Reindriftsloven av 2007 har virket i 17 år, og det har over tid vist seg at det er behov for en gjennomgang og revisjon av loven. Enkelte av reglene om interne forhold, herunder reglene om reintallsreduksjon, har ikke fungert helt etter sin hensikt. Reglene om erstatning kan føres tilbake til reindriftsloven av 1933, og har blitt kritisert av Høyesterett. Videre har ikke reindriften lik tilgang til jordskifteretten som andre rettighetshavere til fast eiendom.

Formålet med lovforslaget er blant annet å gi reindriftnæringen bedre styringsverktøy, nye regler for reduksjon av reintall og tilgang til jordskifteretten. Endringene knyttet til erstatningsbestemmelsene tar sikte på å likestille reindriften

erstatningsansvar med andre beitenæringer. Departementet er av den oppfatning at forslaget til endring av reindriftsloven og jordskiftelova legger til rette for en positiv utvikling for alle de tre reindriftpolitiske målene om økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft. En velfungerende reindriftslov er viktig både for reindriften selv, forvaltningen og andre interesser i samfunnet.

Innledningsvis i kapittel 2 gir departementet en oversikt over bakgrunnen for lovarbeidet. Deretter beskrives prosessen med lovarbeidet, innspillmøter, referansegrupper og arbeidsgrupper, høringsrunden og konsultasjonene med Norske Reindriftsamers Landsforbund og Sametinget.

I kapittel 3 gis en overordnet omtale av myndighetenes folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk.

I kapittel 4 foreslår departementet endringer som gjelder krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen, overføring av ansvaret som leder av siida-

andel og avvikling av siidaandel. Departementet foreslår at det inntas krav til siidaandelsleders deltakelse i reindrifftsloven § 10. Departementet foreslår at reglene om overføring av ansvaret som leder av siidaandel i reindrifftsloven § 15 endres, slik at siidaen skal godkjenne overføring av ansvaret som leder av siidaandeler til personer utenfor siidaandelsleders familiære krets. Det foreslås også å innføre en hjemmel i reindrifftsloven § 16 for å utsette tvangsavvikling av en siidaandel som har hatt et reintall på under 50 rein i fem år, dersom det foreligger særlige tilfeller.

I kapittel 5 foreslås regler som gjelder overføring av myndighet til årsmøtet og utvidelse av distriktets bruk av distriktskassen. Forslaget om overføring av myndighet til årsmøte fra distriktsstyret, innebærer at årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet. Departementet foreslår videre at distriktet også skal få anledning til å bruke midler fra distriktskassen til distriktets daglige drift.

I kapittel 6 foreslår departementet å endre bestemmelsene om bruksregler, et nytt system for reduksjon av reintall og å utvide kravene til hva en distriktsplan skal inneholde. Det foreslås at det innføres et skille mellom hva bruksreglene *skal* og *kan* inneholde regler om. I forslaget til endringer av bestemmelser om bruksregler, foreslås det også å innta flere forhold om hva distriktet kan velge å innta i bruksreglene, herunder blant annet slakte- og produksjonskrav og en nærmere presisering av krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift. Det foreslås videre en hjemmel for å unnta bruksreglene fra offentlig innsyn, med unntak av siidaens øvre fastsatte reintall.

I forslaget til nytt system for reduksjon av reintall foreslås det at siidaen skal få bedre virkemidler til å lage en reduksjonsplan, dersom siidaen er over sitt øvre fastsatte reintall. Dersom siidaen ikke lager en slik reduksjonsplan, foreslås det at reindrifftsstyret gis kompetanse til å vedta en reintallsreduksjon for siidaen som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene. Forslaget innebærer et nytt regelverk for reintallsreduksjon som skal imøtegå de reintallsutfordringer som springer ut av dagens system. Departementet foreslår ikke endringer i reglene om fastsetting av reintall.

Forslaget om å utvide kravene til hva distriktsplanen skal inneholde innebærer at også siidaenes bruk av distriktets arealer skal synliggjøres, til forskjell fra dagens regler hvor det kun er distriktets bruk som skal synliggjøres.

I kapittel 7 foreslår departementet å endre reglene om reindrifftens erstatningsansvar i reindrifftsloven. Det foreslås at dagens erstatningsbestemmelser om solidarisk ansvar endres, slik at

det primært er den enkelte reineieren som er erstatningsansvarlig for skade som rein gjør, og at solidaransvaret blir sekundært. Dette er i samsvar med uttalelsene gitt i HR-2018-872-A (Femunddommen).

Det foreslås også å oppheve reindrifftsloven § 69 om reindrifftens adgang til å kreve å få satt opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar. Reindrifften har adgang til å kreve å få satt opp gjerder etter jordskiftelova § 3-9.

I kapittel 8 foreslår departementet å innta en forskriftshjemmel i reindrifftsloven for forskrifter om tilskudd etter reindrifftsavtalen.

I kapittel 9 foreslår departementet regler som gir reindrifften adgang til å benytte jordskiftelova sine virkemidler i saker internt i reindrifften. Det foreslås at reindrifften skal kunne fremme rettsfastsettende sak for jordskifteretten, for forhold internt i reindrifften. Det foreslås videre at reindrifften skal kunne fremme krav om jordskifte internt i reindrifften. Statsforvalterens kompetanse til å utarbeide og fastsette bruksregler foreslås overført til jordskifteretten.

Det foretas en vurdering av de økonomiske og administrative konsekvensene av lovforslagene i kapittel 10.

Departementets merknader til lovbestemmelsene følger i kapittel 11.

Til slutt i proposisjonen følger forslag til lovbestemmelser i lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindrifftsloven) og i lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova).

1.1 Proposišuvnna váldosisdoallu

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta ovddida dán proposišuvnna evttohusa rievdadit lága geassemánu 15. b. 2007 nr. 40 boazodoalu birra ja lága geassemánu 21. beavve 2013 nr. 100 gitta opmodaga eaiggátvuoda- ja riektevuogiatvuoda mearrideami ja rievdadeami birra jna.

2007 boazodoalloláhka lea doaibman 17 jagi, ja lea čájehuvvon áiggi mielde ahte lea dárbu geahčadit ja ođasmahttit lága. Muhtun njuolggadusat siskkáldas dilálašvuodaid birra, maiddái boazologu unnideami njuolggadusat, eai leat doaibman áibbas ulbmillaččat. Alimusriekti lea cuiggodan buhtadusnjuolggadusaid, maid sáhtta čujuhit maŋas 1933 boazodoalloláhkii. Boazodoalus iige leat seamma vejolašvuhta geavahit eanajuohkindikki go maid eará gitta opmodaga vuogiatvuodalaččain lea.

Láhkaevttohusa ulbmil lea earret eará addit boazodollui buoret stivrenreaidduid, earret eará odđa njuolggadusaid boazologu geahpedeapmái ja vejolašvuoda čoavdit áššiid eanajuohkindikkis. Buhtadusmearrádusaid rievdadusaid áigumuš lea dássidit boazodoalu buhtadusovddasvástádusa eará guohtunealáhusaiguin. Departemeanta oaivvilda ahte boazodoallolága ja eanajuohkinlága rievadanevttohus láchá dili buot golmma boazodoallopoltiikalaš mihttomeari positiivlaš ovdáneapmái, ekonomalaš, ekologalaš ja kultuvrralaš bistevasvuoda hárrái. Bures doaibmi boazodoalloláhka lea dehálaš sihke accesis boazodollui, hálddašeapmái ja eará servodatberoštumiide.

Kapihtala 2 álggus čájeha departemeanta láchkabarggu duogáža bajilgova. Departemeanta válddahallá maiddá láchkabargoproseassa, gulaskuddančoahkkimiid, referánsajoavkkuid ja bargojoavkkuid, gulaskuddanvuoru ja konsultašuvnnaid Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaservviin ja Sámedikkiin.

Kapihtal 3 čilge bajimuš dásis eiseválddiid álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid sámiid ektui eamiálbmogin.

4. kapihtalis ovddida departemeanta evttohusaid gáibádusaid birra siidaoasi jodiheaddji oassálastimii siiddas, siidaoasi jodihanovddasvástádusa sirdima birra ja siidaoasi heaitiheami birra. Go guoská evttohussii bidjat gáibádusa siidaoasi jodiheaddji oassálastimii, de departemeanta evttoha lasihit dákkár gáibádusa boazodoallolága 10. paragrafii. Boazodoallolága 15.§:s, evttohuvo árvaluvvon njuolggadusain siidaoasi jodihanovddasvástádusa sirdima birra ahte siida galgá dohkkehít siidaoasi jodihanovddasvástádusa sirdima olbmuid olgobealde siidaoasi jodiheaddji bearašbiere. Evttohuvo maiddá ásaht láchkavuoddu boazodoallolága 16.§:i earenoamáš dilálašvuodain mañidit siidaoasi bággoheaitiheami, mas vihtta jagi leat leamaš unnit go 50 bohcco.

5. kapihtalis evttohuvojit njuolggadusat sirdit válddi jahkečoahkkimii ja viiddidit orohaga orohatkássa geavaheami. Evttohus sirdit válddi orohatstivrras jahkečoahkkimii, mielddisbuktá ahte jahkečoahkkin doaimmaha orohaga bajimus válddi. Departemeanta evttoha nai ahte orohagas galgá leat vejolašvuodda geavahit orohatkássa ruđaid orohaga beaivválaš doibmii.

6. kapihtalis departemeanta evttoha rievdadit doaibmanjuolggadusaid mearrádusaid, ásaht odđa vuogádaga boazologu geahpideapmái, ja viiddidit gáibádusaid dasa maid orohatplána galgá sisttisdoallat. Evttohuvo sirret man birra doaib-

manjuolggadusain *galget* ja *sáhttet* leat njuolggadusat. Evttohusas rievdadit doaibmanjuolggadusaid mearrádusaid, evttohuvo maiddá váldit mielde mañga beali das maid orohat sáhtta válljet mielde doaibmanjuolggadusaide, nugo earret eará njuovvan- ja buvttadangáibádusaid ja dárkilet čilgehusa siidaoasi jodiheaddji oassálastima birra siidda boazodoalus. Árvaluvvo maiddá láchkavuoddu doaibmanjuolggadusaid čuoldot almmolaš geahčadeamis, earret siidda alimus mearriduvvon boazologu.

Odđa evttohuvo vuogádagas boazologu geahpedeapmái evttohuvo ahte siida galggašii oazžut buoret gaskaomiid ráhkadit geahpedanplána, jus siidda boazolohku lea badjel alimus mearriduvvon boazologu. Jus siida ii ráhkat dakkár geahpidanplána, de evttohuvo ahte boazodoallostivra oazžu gelbboalašvuoda mearridit boazologu geahpideami siiddas mii mielddisbuktá seamma boazologu buot siiddaosiide. Evttohus sisttisdoallá odđa njuolggadusaid boazologu geahpideami várás mii galgá čoavdit boazologu hástalusaid dálá ortnegis. Departemeanta ii evttot rievdadit boazologu mearrideami njuolggadusaid.

Evttohusas viiddidit gáibádusaid das maid orohatplána galgá sisttisdoallat, lea odas ahte maiddá siiddaid areálageavaheapmi galgá čalmmustahttojuvvot, ii ge dušše orohaga areálageavaheapmi.

7. kapihtalis evttoha departemeanta rievdadit boazodoallolága njuolggadusaid boazodoalu buhtadanovddasvástádusa birra. Evttohuvo ahte dálá buhtadusmearrádusat solidáralaš ovddasvástádusa birra rievdaduvvojit nu ahte vuosttažettiin lea ovttaskas boazoeaiggádis buhtadusovddasvástádus vahágiid ovddas maid bohccot dagahit, ja ahte solidaritehtaovddasvástádus šaddá sekundára. Dát dávista HR-2018-872-A cealkámušaid (Femund-duopmu).

Evttohuvo maiddá heaittihit boazodoallolága § 69 boazodoalu vuoigatvuoda birra gáibidit áiddi ceggejuvvot doarjjan iežas doallegeatnegasvuhtii ja buhtadusovddasvástádusa sihkkarastima vuostá. Boazodoalus lea vuoigatvuodda gáibidit áiddiid ceggema eanajuohkinlága § 3-9 mielde.

8. kapihtalis evttoha departemeanta boazodoalloláhkii lasihit láchkaásahusvuoddu dasa ahte boazodoallolága olis sáhtta ásaht láchkaásahusaid boazodoallošiehtadusa doarjaortnegiidda.

9. Kapihtalis evttoha departemeanta njuolggadusaid mat addet boazodollui lobi geavahit eanamolsunlága váikkuhangaskaomiid boazodoalu siskkáldas áššiin. Evttohuvo ahte boazodoallu galgá sáhttit ovddidit ášši Eanajuohkindikki riektemearrideapmái boazodoalloeláhusa siskkáldas áššiin. Evttohuvo maiddá ahte boazodoallu galgá

sáhttit gáibidit eanajuohkima siskkáldasat boazodoalus. Stáhtahálddašeadji gelbbo-lašvuolta ráhkadit ja mearridit doaibmanjuolggadusaidda evttohuvo sirdot eanajuohkindiggái.

Láhkaevttohusaid ekonomalaš ja hálddahuslaš váikkuhusat árvvoštallojuvvojit 10. kapihttalas.

Departemeantta mearkkašumit láhkamearrádusaide leat 11. kapihttalas.

Proposišuvnna loahpas lea láhkamearrádu-sevttohus láhkii geassemánu 15. b. 2007 nr. 40 boazodoalu birra (boazodoalloláhka) ja láhkii geassemánu 21. b. 2013 nr. 100 gitta opmodaga eaiggátvuoda- ja riektevuogátvuoda mearrideami ja rievdeami birra jna. (eanajuohkinláhka).

1.2 Proposisjovnen áejviesisvege

Laanteburrie- jñ beapmoedepartemente daennie proposisjovnesne jarkelimmieraeriestimmiem buakta laakesne ruffien 15. b. 2007 nr. 40 báatsoen bijre jñ laake ruffien 21. b. 2013 nr. 100 nænnoestimmien jñ jarkelimmien bijre aajhterevoete- jñ reaktanuepide tjirkas eakide jv.

Báatsoelaake jaepeste 2007 lea 17 jaepieh faamosne, jñ guhkiem orreme daerpies laakem giehtjedidh jñ staeriedidh. Muvhth njoelkedassh sisnjelds tsiehkiej bijre, daan nuelesne njoelkedassh bovtsetaalegiehpiedimmien bijre, eah leah eevre aajkoen mietie jáhteme. Maahta nænnoestimmide maaksoen bijre báástede vuesiehtidh báatsoelaakesne jaepeste 1933, jñ Jillemesreakta lea dejtie laajhteme. Báatsoe ij aaj seamma nuepieh áadtjoeh jáartajoekedimmireaktese goh jeatjah reaktaaajhterh tjirkas eakide.

Aajkoe laakeraeriestimmine lea gaskem jeatjah báatsose buerebe stuvremedirregh vedtedh, daan nuelesne aaj orre njoelkedassh bovtseláhkoegiehpiedimmien bijre jñ nuepieh jáartajoekedimmireaktese. Jarkelimmiej gaavhtan maaksoenænnoestimmine dle báatsoen diedte maaksoen ávteste lea seamma daltesisnie goh jeatjah gaatomiejielemh. Departemeente veanhta raeriestimmie jarkelimmiej bijre báatsoelaakeste jñ jáartajoekedimmielaakeste, hijven evtiedimmiem sjiehteladta gaajhkide dejtie golme báatsoepolitihkeles ulmide, ekonomes, ekoláágeles jñ kulturelle monnehkevoeten bijre. Akte báatsoeburrie-laake mij hijvenlaakan jáhta lea vihkeles dovne báatsose jñtje, reeremasse jñ jeatjah iedtjide siebredahkesne.

Aalkovisnie 2. kapihtelisnie departemente bijjieguvviem vadta laakebarkoen duekeste. Departemeente aaj laakebarkoem buerkeste, raerietjáanghkoeh, referansedáehkieh jñ barkoedáe-

hkieh, govlehtimmieh jñ rááresjimmieh Nöörjen Báatsoesaemiej Rijkhesiebrine jñ Saemiedigkine .

Kapihtele 3 aktem bijjemes állermaechtemem vadta áejvieladtji almetjeriekteles áeliedimmijste saemiej vööste goh aalkoealmetjñ.

Kapihtelisnie 4 departemente raeriestimmiejgumie buakta mah leah krievenassh sijtebieleávttehken bijre juktie sijtesne meatan árrodh, sertiestimmiem diedteste goh sijtebieleávttehke jñ hiejhtemem sijtebieleste. Raeriestimmesne mij jehta akte krievenasse sjáedta ihke sijtebieleávttehke edtja meatan árrodh, dle departemente raereste aktem dagkeres krievenassem báatsoelaakese biejedh §10. Raeriestimmesne jarkelimmien bijre njoelkedassijste sertiestimmien bijre diedteste goh sijtebielien ávttehke báatsoelaaken § 15, dle raereste sijte edtja luhpiedidh sertiestimmiem diedteste goh sijtebielien ávttehke, almetjidie mah leah sijtebielien ávttehken fuelhkiegievlien álkoen. Raereste aaj aktem luhpiem báatsoelaakese § 16 sjiehtesjidh juktie noerhkedh bovtseláhkoem orrijidh akten sijtebielien vööste mij lea unnebe goh 50 bovtsh átneme vijhte jaepieh, jis sjiere tsi-ehkieh gáávnesieh.

Kapihtelisnie 5 raeriestamme njoelkedassh sertiestimmien bijre faamoste jaepietjáanghose, jñ vijriedimmien bijre sijten átnoste sijtebeetnegijstie. Díhte raeriestimmie faamoem jarkelimmien bijre jaepietjáanghokoste sijtestávroste, sájhta jiehtedh jaepietjáanghokoe lea sijten bijjemes faamoe. Departemeente vijriesábpoe raereste sijte aaj edtja nuepiem áadtjodh vierhtieh sijtebeetnegh nuhtjedh sijten biejjieladtje giehteldæmman.

Kapihtelisnie 6 departemeente raereste nænnoestimmide jarkelidh átnoenjoelkedassi bijre, aktem orre öörnegem sjiehtesjidh juktie bovtseláhkoem giehpiedidh jñ krievemh vijriedidh daan bijre maam edtja aktene sijtesoejkesjisnie árrodh. Raereste aktem joekehtsem sjiehtesjidh man bijre átnoenjoelkedassh edtjeh jñ maechtieh árrodh. Raeriestimmesne jarkelimmiej bijre mieriedimmijste átnoenjoelkedassi bijre, dle aaj raereste jie-nebh biehkieh meatan vaeltedh mejtie báatsoesijte maahta veeljedh meatan vaeltedh átnoenjoelkedassine, daan nuelesne gaskem jeatjah krievemh leekemen jñ dorjemassen bijre, jñ akte veelebe tjiertestimmie guktie sijtebielien ávttehke edtja meatan árrodh báatsose sijtesne. Vijriesábpoe aktem laakevedtemem raereste juktie átnoenjoelkedasside slyöhpedh byögkelesvoeteste, bieleden sijten bijjemes nænnoestamme bovtsetaale.

Raeriestimmesne akten orre öörnegasse bovtseláhkoegiehpiedæmman, dle raereste sijte edtja buerebe tsavtshvierhtieh áadtjodh juktie aktem giehpiedimmiesoejkesjem darjodh, dastegh sijte

lea vielie goh dam bijjemes nænnoestamme bovt-selåhkoem. Jis sįjte ij dagkeres giehpiedimmieso- ejkesjem darjoeh, dellie raereste båtsoeståvroe faamoem åadtje bovt-selåhkoegiehpiedimmien nænnoestidh sįjtesne mij seamma bovt-selåhkoem vadta gaajhkide sįjtebielide. Raeriestimmie dorje guktie akte orre njoelkedasse sjædta bovtsetaale- giehpiedimmien bijre mij edtja dejtie haestiemidie dåastodh mah daan beajjetje öörnegistie bætieh. Departemeente ij jarkelimmieh raeresth njoelke- dassine juktie bovt-selåhkoem nænnoestidh.

Gosse lea raeriestimmien bijre juktie krievemi- die vijriedidh mah edtjeh sįjtesoejkesjisnie tjåad- tjodh, daate sæjhta jiehtedh sįjti åtnoe sįjtesne edtja vājnoes dorjesovvedh, joekehts daan bea- jjetje njoelkedassijste, gusnie edtja ajve sįjten åtnoem vājnoes darjodh.

Kapihtelisnie 7 departemeente raereste njoel- kedasside båtsoen kompensasjonvediedten bijre båtsoelaakesne jarkelidh. Raereste daan beajjetje maaksoenænnoestimmieh solidareles diedten bijre jeatjahtedth naemhtie guktie dihte aktegs båtsoeburrie lea diedte goh maaksoe skaari åvteste mejtie bovtse dorje, jįh solidareles diedte sekundæære sjædta. Daate lea illedahki mietie maam HR-88-872-A (Femund-dåapmoe) vuesehte .

Raereste aaj båtsoelaaken § 69 hiejhtedh, båtsoen nuepien bijre krievedh geerestahkh tse- egkedh juktie dårjoem åadtjodh sov giehteldim- mediedtse, jįh gorredidh diedtem maaksasovve- men vööste. Båtsoe maahta krievedh geeresta- hkh biejesovvedh dajvejoekedimmielaaken § 3-9 mietie.

Kapihtelisnie 8 departemeente raereste aktem mieriedimmievåaromem båtsoelaakese sjiehte- sjidh dårjoenjoelkedasside båtsoelatjkoen mie- tie båtsoelaakesne.

Kapihtelisnie 9 departemente njoelkedassh raereste mah båtsoese nuepiem vedtieh jåartajoe- kedimmielaaken tsavtshvierhtieh nåhtadidh sisn- jelds aamhtesinie båtsoesne. Raereste båtsoe edtja maehedth aktem aamhtesem buektedh mij reaktam vadta jåartajoekeedimmiereaktse, dejtie tsiehkide båtsoen sisnjelen. Raereste aaj båtsoe edtja maehedth krievenassem buektedh jåartajoe- kedimmien bijre båtsoen sisnjelen. Raereste staa- tehaaltojen reeremen maahtoe darjodh jįh nænno- estidh åtnoenjoelkedassh edtja sertedh jåartajoe- kedimmiereaktse .

Ekonomeles jįh reereles konsekvensh laakera- eriestimmijste vuarjasjamme sjidtieh 10. kapihte- lisnie.

Departementen lahtestimmieh laakenænno- estimmide tjåadtjoeh kapihtelisnie 11 Minngemes daennie proposisjovnesne lea raeriestimmie laa-

ken bijre laakese ruffien 15. b. 2007 nr. 40 båtsoen bijre (båtsoeburriejlaake) jįh Laakesne ruffien 21. b. 2013 nr. 100 nænnoestimmien jįh jar- kelimmien bijre aajhterevoete- jįh reaktanuepide tjırkes eakide j.j. (jåartajoekeedimmielaake).

1.3 Proposisjavnå oajvvesisadno

Ednam- ja biebbmodepartemænnta åvdet dán pro- posisjavnån oajvvadásáv rievddadimijda lågan biehtsemåno 15. biejves 2007 nr. 40 ællosujto hár- ráj ja låhka biehtsemåno 21. biejves 2013 nr. 100 mierredime ja rievddadime åbmudak- ja riektådi- les stuoves åbmudagås ja vil ienep.

Boatsojsujttolåhka jages 2007 le doajmmam 17 jage, ja åjgij nalluj le boahtám dårbbo lågav guora- dallat ja rievddadit. Muhtem njuolgadaså sissnjålasj åssjij hár ráj, degu njuolgadaså boatsoj- binnedime hár ráj, ij le doajmmam åjggomuså milta. Njuolgadaså buohttima hár ráj li tjuovvum boatsojsujttolågav jages 1933, ja le låjttaluvvam Alemusriektås. Duodden ij le boatsojsujton sæmmi måhttelisvuohta ednamjuohkemriektáj degu ietjå rievtesvuodaaddnijn stuoves ednamijda.

Åjggomus låhka oajvvadásåjn le buojkulvissan vaddet boatsojsujttoælådussaj buorep stivrrimvæ- dtsagijt, dan vuolen ådå njuolgadaså boatsojlågo binnedibmáj ja ednamjuohkemriektáj bessat. Rievddadime buohttimnjuolgadaså hár ráj le dás- sedit boatsojsujto buohttidime åvdåsvåstådusáv ietjå guohtomælådusáj. Departemænnta le dakkir dådjadusån jut oajvvadás rievddadimijda boatsojsujttolågas ja ednamjuohkolågas buktå buorre åvddånimev divna gålma boatsojælåduså ulmijda økonomijja, økologijja ja kultuvralasj nano- svuohtaj. Doajmmelis boatsojælåduslåhka le åjnas boatsojælådussaj, håldadibmáj ja ietjå berusti- mijda sebrudagån.

Ålgon nuppåt kapihttalinn vaddå departe- mænnta gåvåv ja vuodov låhka barggij. Departe- mænnta tjielggi aj prosessav låhka barggij, årvva- lustjåhkanimij, referånssajuohkusij ja barggojuo- hkusij, gulåskuddamijn ja rádudallamijn Vuona Boatsojsåmij Rijkasiebrijn ja Samedikkijn.

Goalmåt kapihttalinn tjielggiduvvá badjåsasj bækkodibme oajvålattjaj ålmmukrievtulasj vælggogisvuodav sāmij hár ráj ålgoålmmugin.

Nåljåt kapihttalinn buktå departemænnta oajv- vadásáv mij gullu gåjbbådussaj sijddaoassejåde- diddjij oassålasstemij sijdan, sirddem åvdåsvåstå- dusås jådediddjen sijddaoases ja sijddaoase hiejte- dimes. Mij gullu oajvvådussaj biedjat gåjbbådusáv sijddaoassejådediddje oassålasstemis, oajvvat departemænnta biedjat dakkir gåjbbådusáv

boatsojsujttolágan § 10. Oajvvadásán njuolgasáj rievddadimen ávdásvástádusáj sirddema hárráj jádediddjen sijddaoases boatsojsujttolágan § 15, oajvvaduvvá sijdda galggá dáhkkidit ávdásvástádusá sirddemav jádediddjen sijddaoasen ulmuttjida álggolin sijddaoassejadediddje berrahij juohkusin. Oajvvaduvvá biedjat láhkaloahpádusáv boatsojsujttolágan § 16 vaj máhtta sjáhtjalit nággohiejtetimev sijddaoases gánná le læhkám boatsojláhko binnebuovv gá 50 boahhtsu vidá jage birán, jus gávnnuji sierra dile.

Vidát kapihttalín oajvvaduvvi njuolgasáj ma guoski fábmossirddemij jahketjáhkanibmáj ja vijdedit guovlo anov guovlokássas. Oajvvadás sirdet fámov jahketjáhkanibmáj guovllostivras, sisadná jut jahketjáhkanibme dájmat guovlo ale mus fámov. Departemænnta oajvvat vijddábut jut guovllo galggá aj bessat adnet rudájt guovlokássas guovlo bæjválasj dájmajda.

Gudát kapihttalín oajvvat departemænnta njuolgasáj rievddadit ma guoski adnonjuolgasájda, ádá systiebmáj boatsojlágo binnedibmáj ja vijdedit gájbbadásájt dasi majt guovllopládna galggá sisadnet. Oajvvaduvvá adnuj válldet sieradásáv adnonjuolgasájda galggá ja máhtta sisadná njuolgasáj hárráj. Oajvvadásájn adnonjuolgasáj rievddadimijn, oajvvaduvvá válldet sisi moadda ássje majt guovllo máhtta válljit adnonjuolgasájda, danna duola dagu njuovvam- ja buvtadimgájbbadásá ja lagáp dættodibme sijddaoase oassásstemij sijda ællosujton. Oajvvaduvvá vijdábut láhkaloahpádusáv mij le tjuolldusin almulasjuodas, ietján gá sijda ale mus mierredum boatsojláhko.

Oajvvadásán ádá systiebmáj gá galggi binnedit boatsojlágov oajvvaduvvá sijda oadtju buorep vájkkudimnævojt dagátjit binnedimplánav, jus sijdda le bajebun ietjas bajep mierredum boatsojlágos. Jus sijdda ij dagá dakkir binnedimplánav, oajvvaduvvá boatsojsijddastivrraj vatteduvvá máhtudahka mierredittjat boatsojlágobinnedimev sijdajn mij sisadná sæmme boatsojlágov divna sijddaásijda. Oajvvadásán li ádá njuolgasáj boatsojbinnedibmáj mij galggá duostudit boatsojláhkohástalusájt ma báhti udnásj systiemas. Departemænnta ij oajvvada rievddadimijt njuolgasáj gá mierredi boatsojlágov.

Gá le gatjálvis vijdedit gájbbadásájt mij guovlloplánav galggá tjuovvot, merkaj dat aj sijda adno guovlo areálajs galggá tjalmostuvvat, ienni gá udnásj njuolgasáj gánná dássju guovlo adno galggá tjalmostuvvat.

Giehttjit kapihttalín oajvvat departemænnta rievddadit njuolgasáj boatsojsujto buohttimávdásvástádusás boatsojsujttolágan. Oajvvaduvvá jut udnásj buohttimærradásá solidaralásj ávdásvástádus rievddaduvvá nav vaj ájnegas ælloniehke le buohttimvástediddje dan vahágij majt boahhtsu dahki, ja solidarávdásvástádus sjaddá sekundera ássje. Dát le daj javllamusáj milta mij le HR-2018-872-A (Femund-duobmon).

Oajvvaduvvá aj hiejtedit boatsojsujttolágov § 69 mij gájbbet boatsojsujto máhttelisvuodav gájbbedit jerav tsieggit doarjjan dájmadimvælgguj ja sihkarsstemij buohttimávdásvástádussaj. Boatsojsujton le máhttelisvuolta gájbbedit vaj jera tsieggiduvvi ednamjuohkolága § 3-9 milta.

Gávtsát kapihttalín oajvvat departemænnta buktet láhkanjuolgasáj boatsojlágan njuolgasájda ma guoski ruhtadoarjjaj boatsojsujttosjehtadásán boatsojsujttolágan.

Avtsát kapihttalín oajvvat departemænnta njuolgasáj mij vaddá boatsojsujttuj máhttelisvuodav anátjit ednamjuohkolága vájkkudimnævojt ássijn boatsojsujton. Oajvvaduvvá boatsojsujtto máhtta ávdedit riektájtjanádum ássjev ednamjuohkoriektáj, vidjurijda boatsojsujton. Oajvvaduvvá vijddábut jut boatsojsujtto máhtta gájbbedit ednamjuogov sisjelt boatsojsujton. Stáhtaháldadiddje máhtukvuolta dagátjit ja mierredittjat adnonjuolgasáj oajvvaduvvá sirdeuvvat ednamjuohkoriektáj.

Árvustaláduvvi økonomijjalasj ja administratijvalasj báhtusa láhkaoajvvadásán lágát kapihttalín.

Departementa tsuojgidusá láhkamærradásájda tjuovvu láganvuostasj kapihttalín.

Mañemusát proposisjavnán tjuovvu oajvvadás láhkamærradásájda lágan biehtsemáno 15. biejves 2007 nr. 40 boatsojsujto hárráj (boatsojsujttoláhka) ja láhka biehtsemáno 21. biejves 2013 nr. 100 mierredime ja rievddadime æjggum- ja riektádile birra stuoves ábmudagájda ja vil ienep (ednamjuohkoláhka).

2 Bakgrunnen for lovarbeidet

2.1 Hurdalsplattformen

Regjeringen Støre uttalte i Hurdalsplattformen at regjeringen ville gjennomføre en helhetlig revisjon av reindriftsloven.

Regjeringen legger i plattformen til grunn at:

«Reindriften er viktig for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Næringa utnyttar viktige utmarksressursar og har potensial for auka verdiskaping. Det gjeld særleg auka vidareføring av reinkjøtt og formidling av reindrifts-samisk kultur og levesett».

Videre går det fram av plattformen at regjeringen vil fremdeles anerkjenne reindriften som en viktig kulturnæring som er familiebasert og bygger på et unikt levesett, utvikle reindriften med et tredelt mål om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft, og tilrettelegge for økt verdiskaping av kjøtt og biprodukt og økt satsing på kulturformidling og turisme basert på reindrift.

2.2 Departementets prosess

2.2.1 Innspillmøter

I arbeidet med å identifisere hovedproblemstillinger som grunnlag for lovrevisjonen hadde departementet i perioden september til desember 2023 innspillmøter med flere berørte parter. Innspillene departementet fikk i møtene har vært viktige i prioritering av hovedtema i lovrevisjonen.

Departementet gjennomførte innspillmøter med følgende parter:

Landbruksdirektoratet
Reinpolitiet
Samisk høgskole
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Indre og Østre Finnmark tingrett
Norges institusjon for menneskerettigheter
Sametinget

Vestre Finnmark tingrett

Alta kommune
Hammerfest kommune
Kautokeino kommune
Porsanger kommune
Røros kommune
Selbu kommune
Tana kommune
Trøndelag fylkeskommune

Finnmarkseiendommen
Statskog

Filefjell reinlag
Fram reinlag
Hardanger og Voss reinsdyrlag
International Centre for Reindeer Husbandry
Lom tamreinlag
Nannet
Norges Bondelag
Norges Skogeierforbund
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk Sau og Geit
Rendalen renselskap
Utmarkskommunenes sammenslutning (USS)
Vågå tamreinlag

2.2.2 Referansegrupper og arbeidsgruppe

Til støtte for lovprosessen ble det opprettet to referansegrupper og en arbeidsgruppe. I møtene har referansegruppene og arbeidsgruppen gitt innspill og drøftet ulike problemstillinger med departementet. Dette har vært nyttig for å identifisere utfordringer med gjeldende regelverk og mulige løsningsalternativ i lovarbeidet.

Den ene referansegruppen bestod av representanter utpekt av Landbruksdirektoratet, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Trøndelag. Den andre referansegruppen bestod av representanter utpekt av Sametinget. I arbeidsgruppen deltok representanter utpekt av Norske Reindriftsamers Landsforbund.

2.2.3 Høringen

Landbruks- og matdepartementet sendte 1. juli 2024 på høring forslag til endringer i reindrifftsloven og jordskiftelova.

I høringsnotatet punkt 1.1 skriver departementet følgende:

«Høringsforslaget følger opp regjeringens beslutning om å gjennomføre en helhetlig revisjon av reindrifftsloven, i tråd med *Hurdalsplattformen*.

Forslaget tar utgangspunkt i tre prioriterte hovedtema: reindrifftens interne organisering, reindrifftslovens erstatningsbestemmelser og reindrifftens tilgang til jordskifteretten ved interne forhold.

Reindrifftsloven av 2007 har virket i 17 år, og det har etter hvert blitt tydelig at flere av bestemmelsene knyttet til intern organisering ikke har virket etter sin hensikt. Særlig gjelder dette bestemmelsen om reintallsreduksjon, som har vist seg å få en utilsiktet effekt gjennom posisjonering. Et annet eksempel er bruksreglene som ikke har blitt det interne styringsverktøyet man forutsatte at de skulle være ved innføringen av loven. Forslagene som her presenteres tar sikte på å bedre reindrifftens interne forhold.

Når det gjelder forslagene knyttet til reindrifftslovens erstatningsbestemmelser er formålet med forslaget særlig å harmonere reindrifftsloven med rettstilstanden som ble fastslått av Høyesterett i HR 2018-872-A (Femund-dommen). Forslaget tar også sikte på å følge opp enkelte av forslagene fra Samerettsutvalget 2 i NOU 2007: 13 Den nye Sameretten.

Forslagene knyttet til reindrifftens tilgang til jordskifteretten ved interne forhold, skal gi reindrifften samme tilgang til jordskiftelovas virkemiddel, som øvrige rettighetshavere til fast eiendom. Forslagene som presenteres her er i all hovedsak en oppfølging av forslagene i rapporten Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindrifften av 16. mars 2016, og en oppfølging av konsultasjonene med Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) og Sametinget i forbindelse med utarbeidelse av proposisjonen om ny jordskiftelov.»

Høringsfristen ble satt til 1. oktober 2024. Høringsbrev og høringsnotat ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Domstoladministrasjonen
 Finnmark jordskifterett
 Frostating jordskifteoverrett
 Helgeland jordskifterett
 Hålogaland jordskifteoverrett
 Landbruksdirektoratet
 Miljødirektoratet
 Nord-Troms jordskifterett
 Ofoten og Sør-Troms jordskifterett
 Reindrifftsstyret
 Reinpolitiet
 Salten jordskifterett
 Samisk høgskole / Sámi allaskuvla
 Sis- ja Nuorta-Finnmárkku diggegoddi /
 Indre og Østre Finnmark tingrett
 Statens naturoppsyn
 Statsforvaltaren i Møre og Romsdal
 Statsforvalteren i Innlandet
 Statsforvalteren i Nordland
 Statsforvalteren i Troms og Finnmark
 Statsforvalteren i Trøndelag
 Statsforvalteren i Vestland
 Statsforvalteren i Østfold, Buskerud,
 Oslo og Akershus
 Trøndelag jordskifterett
 Vestre Finnmark tingrett

Norges institusjon for menneskerettigheter
 Regjeringsadvokaten
 Sametinget
 Sivilombudet

Alstahaug kommune
 Alta kommune
 Andøy kommune
 Balsfjord kommune
 Bardu kommune
 Beiarn kommune
 Berlevåg kommune
 Bindal kommune
 Bodø kommune
 Brønnøy kommune
 Båtsfjord kommune
 Dyrøy kommune
 Dønna kommune
 Engerdal kommune
 Etnedal kommune
 Evenes kommune
 Fauske kommune
 Finnmark fylkeskommune
 Flatanger kommune
 Flå kommune
 Frosta kommune
 Gamvik kommune
 Gausdal kommune

Gildeskål kommune	Nærøysund kommune
Gol kommune	Oppdal kommune
Grane kommune	Orkland kommune
Gratangen kommune	Os kommune
Grong kommune	Overhalla kommune
Hadsel kommune	Porsanger kommune
Hamarøy kommune	Rana kommune
Hammerfest kommune	Rennebu kommune
Harstad kommune	Rindal kommune
Hasvik kommune	Rødøy kommune
Hattfjelldal kommune	Rørøst kommune
Hemnes kommune	Røyrvik kommune
Hemsedal kommune	Salangen kommune
Herøy kommune	Saltdal kommune
Hol kommune	Selbu kommune
Holtålen kommune	Senja kommune
Høylandet kommune	Skjervøy kommune
Ibestad kommune	Snåsa kommune
Inderøy kommune	Sortland kommune
Indre Fosen kommune	Steigen kommune
Innlandet fylkeskommune	Steinkjer kommune
Karasjok kommune	Stjørdal kommune
Karlsøy kommune	Storfjord kommune
Kautokeino kommune	Sømna kommune
Kvæfjord kommune	Sør-Aurdal kommune
Kvænangen kommune	Sørfold kommune
Kåfjord kommune	Sørreisa kommune
Lavangen kommune	Sør-Varanger kommune
Lebesby kommune	Tana kommune
Leirfjord kommune	Tjeldsund kommune
Leka kommune	Troms fylkeskommune
Levanger kommune	Tromsø kommune
Lierne kommune	Trøndelag fylkeskommune
Lom kommune	Tydal kommune
Loppa kommune	Vadsø kommune
Lurøy kommune	Vang kommune
Luster kommune	Vardø kommune
Lyngen kommune	Vefsn kommune
Lødingen kommune	Verdal kommune
Meløy kommune	Vestre Slidre kommune
Meråker kommune	Vevelstad kommune
Midtre Gauldal kommune	Vågan kommune
Målselv kommune	Vågå kommune
Måsøy kommune	Øystre Slidre kommune
Namsos kommune	Årdal kommune
Namsskogan kommune	
Narvik kommune	Finnmarkseiendommen
Nes kommune	Statskog
Nesna kommune	
Nesseby kommune	Den Norske Advokatforening
Nord-Aurdal kommune	Den Norske Dommerforening
Nordkapp kommune	Den Norske Turistforening
Nordland fylkeskommune	Filefjell reinlag
Nordre Land kommune	Fram reinlag
Nordreisa kommune	Hardanger og Voss reinsdyrlag

Endringer i reindriftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindriften)

International Centre for Reindeer Husbandry	Finnmarkseiendommen
KS – Kommunesektorens organisasjon	Statskog
Lom tamreinlag	
Nannet	Advokatfirmaet Brønner & Co DA
Naturvernforbundet	Advokatforeningen
Norges Bondelag	Bondelagene i Nord-Østerdal
Norges Fjellstyresamband	Byrkije Reinbeitedistrikt
Norges Jeger- og Fiskerforbund	Čorgaš orohat 9 / Reinbeitedistrikt 9
Norges Skogeierforbund	D26 Lákkonjára
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	Etnisk og demokratisk likeverd
Norsk Sau og Geit	Finnmárkku Sámelistu / Samelista i Finnmark
Norske Reindriftsamers Landsforbund	Guovdageainnu Johttisápmelaččaid Searvi /
Reinbeitedistriktene	Kautokeino Flyttsamelag
Rendalen renselskap	Kontaktutvalget for reinlagene
Trollheimen reinbeitedistrikt	Kvensk Finsk Riksforbund
Utmarkskommunens Sammenslutning (USS)	Nordkalottfolket
Vågå tamrein	Nordland reindriftsamer
	Nord-Senja reinbeitedistrikt
Departementet mottok høringsinnspill fra følgende instanser:	Norges Bondelag
	Norges Skogeierforbund
Forsvarsdepartementet	Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi /
	Norske Reindriftsamers Landsforbund
Domstoladministrasjonen	Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Landbruksdirektoratet	Norsk Sau og Geit
Ofoten og Sør-Troms jordskifterett, Finnmark	Norgga Sámiid Riikkasearvi / Norske Samers
jordskifterett, Nord-Troms jordskifterett,	Riksforbund
Lofoten og Vesterålen jordskifterett, Salten	NORSKOG
jordskifterett, Helgeland jordskifterett og	Oppdal Senterparti
Trøndelag jordskifterett	Reinbeitedistrikt 27 Joahkonjára
Reindriftsstyret	Reinbeitedistrikt 33 Spalca
Sámi allaskuvla / Samisk Høgskole	Reinbeitedistrikt 4/5 b Skogerøya/Spurveneset –
Skattedirektoratet	Sállan/Čizásnjára
Statsforvalteren i Nordland	Reinøy reinbeitedistrikt
Statsforvalteren i Troms og Finnmark	Rendal Renselskap
Statsforvalteren i Trøndelag	Ringvassøy reinbeitedistrikt
UiT Norges arktiske universitet, Forskergruppen	Sametingets ungdomspolitiske utvalg
for same- og urfolksrett, Det juridiske fakultet	Skaiddeduttar siida
	Svahken Sijte
Sámediggi / Sametinget	Sør-Trøndelag og Hedmark reinsamelag
	Øst-Finnmarkrådet og Vest-Finnmarksrådet
Alta kommune	
Finnmark fylkeskommune	I tillegg har departementet mottatt høringsinnspill
Hammerfest kommune	fra elleve privatpersoner.
Holtålen kommune	Følgende instanser har uttalt at de ikke avgir
Karasjok kommune	uttalelse i saken, eller at de ikke har merknader til
Kautokeino kommune	forslagene:
Lyngen kommune	
Oppdal kommune	Justis- og beredskapsdepartementet
Os kommune	Kvaløy Reinbeitedistrikt
Surnadal kommune	
Troms fylkeskommune	Departementet mottok i alt 71 høringsuttalelser.
Trøndelag fylkeskommune	Høringsinstansenes syn på forslagene til lov-
	endring presenteres nærmere nedenfor.

2.2.4 Konsultasjoner med Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget

Departementet har konsultert både Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget om forslagene til lovendring. Det ble under konsultasjonene oppnådd enighet med Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget om lovforslaget. Enigheten med Sametinget ble oppnådd med forbehold om at Sametingets plenum ville slutte seg til resultatet, særlig når det gjelder forslag til ny reduksjonsbestemmelse i reindrifftsloven § 60 a. Departementet tok på sin side forbehold om at regjeringen ville slutte seg til resultatet.

Departementet avholdt det første av i alt ti konsultasjonsmøter med Norske Reindrifftsamers Landsforbund 31. august 2023.

Departementet avholdt det første av i alt elleve konsultasjonsmøter med Sametinget på administrativt nivå 10. oktober 2023.

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund har blitt forelagt utkast til proposisjon og lovtekst, og konsultasjonene har vært preget av et godt og konstruktivt samarbeid.

I de første konsultasjonsmøtene ble det oppnådd enighet om prosessen for lovarbeidet. Det ble videre oppnådd enighet om at reindriffts interne forhold, herunder reintallsreduksjon, og erstatningsbestemmelsene i reindrifftsloven og reindriffts tilgang til jordskifteretten skulle prioriteres som hovedtema i lovarbeidet. Øvrige tema som Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund har løftet under konsultasjonene omtales nedenfor.

I de følgende konsultasjonsmøtene ble det gjennomført materielle konsultasjoner om hovedtemaene. Det ble oppnådd enighet mellom konsultasjonspartene om de prinsippene som lå til grunn for forslagene som ble sendt på høring 1. juli 2024, bortsett fra forslaget om å innta distriktets gjeterhytter i distriktsplanen. Norske Reindrifftsamers Landsforbund var uenig i at dette forslaget skulle høres.

Etter høringsfristen gikk ut 1. oktober 2024 har departementet fortsatt konsultasjonene med henholdsvis Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget. I disse møtene har konsultasjonspartene drøftet og justert lovforslagene i lys av høringsinnspillene og konsultasjonspartenes syn.

Konsultasjonspartene har hatt oppmerksomhet på å utarbeide forslag til nye reduksjonsregler som kan få bukt med dagens utfordring knyttet til reintallsposisjonering og gi sådaen større mulighet til selv å utforme en egen reduksjonsplan. Forslag til nye regler om reintallsreduksjon er utar-

beidet i samarbeid med Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget.

Sametinget sitt primærstandpunkt under konsultasjonene har vært at intensjonene i vedtaket fra Sametingets plenum i 2006 måtte ivaretas. Plenumsvedtaket la til grunn at unge reindrifftsutøvere i etableringsfasen skal vernes fra en reintallsreduksjon, og at aktive utøvere skal kunne leve av reindriften.

Konsultasjonspartene har drøftet forslaget til ny reduksjonsbestemmelse og vurderer at forslaget i større grad enn dagens regelverk gir sådaen selv mulighet til å skjerme de minste sådaandelen og samtidig kunne ta hensyn til aktive utøvere. Konsultasjonspartene vurderer det som positivt at sådaen gis en slik fleksibilitet.

Konsultasjonspartene er enige om at det er hensiktsmessig at det etter en tid foretas en vurdering av de foreslåtte reduksjonsreglene, for å se om disse har fungert etter sin hensikt.

Konsultasjonspartene har hatt oppmerksomhet på at bruksreglene skal bli det interne styringsverktøyet som ble forutsatt ved innføringen av reindrifftsloven av 2007. For å oppnå dette er konsultasjonspartene enig om at bruksreglene i det vesentlige skal unntas offentlighet. Opplysninger som er nødvendig av hensyn til det offentliges planlegging skal fortsatt være tilgjengelig for offentligheten gjennom distriktsplanen. Konsultasjonspartene er enige om at opplysningene i distriktsplanen skal utvides for å ivareta dette behovet.

Konsultasjonspartene er enige om at reindrifften skal få tilgang til jordskiftelova sine relevante virkemidler. I forlengelsen av dette er partene enige om at det må opprettes et eget meddommerutvalg for å sikre den nødvendige reindriffts kompetansen til jordskifteretten når den behandler reindriffts saker. Partene er videre enige om at Landbruks- og matdepartementet kan oppnevne medlemmer til dette utvalget og at Sametinget og reindriffts organisasjoner har forslagsrett.

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund sitt primærstandpunkt under konsultasjonene var at Landbruks- og matdepartementet må oppnevne medlemmer etter forslag fra Sametinget og reindriffts organisasjoner.

Konsultasjonspartene er videre enige om at jordskifteretten skal betegnes som reindrifftsretten dersom jordskifteretten er satt med to reindriffts kyndige meddommere.

Sametinget sitt primærstandpunkt under konsultasjonene var at ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater artikkel 14 nr. 3 fastsetter at staten har en plikt til å dekke sakskostnader ved gjennomføring av de

rettsfastsettende sakene etter forslag til § 62 a første ledd i reindrifftsloven.

Både Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget har i konsultasjonene løftet tema i tillegg til hovedtemaene. Både Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Sametinget har foreslått å endre formålsparagrafen i reindrifftsloven i samsvar med eget lovutvalg sitt forslag til ny reindrifftslov. Begge har dessuten bedt om egne bestemmelser om bedre sikring av reindriftens arealer. Norske Reindrifftsamers Landsforbund har tatt opp behovet for en utredning av siidaens rolle i lovverket og siidaandelsordningen. Sametinget har også tatt opp behovet for en utredning av siidasystemet som en helhet, og begrepsbruken i reindrifftsloven. Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund viser til at siidaandelen er en institusjon som ikke har grunnlag i samisk rettsoppfatning. I tillegg har Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund løftet behovet for en gjennomgang av den offentlige reindrifftsforvaltningen.

Konsultasjonspartene er enige om at det kan være hensiktsmessig at virkningen av noen av de mer omfattende endringsforslagene blir gjennomgått etter en tid. Det er nødvendig at det går tilstrekkelig tid før en eventuell gjennomgang gjennomføres, slik at effekten av endringene blir tydelige. Sametinget, Norske Reindrifftsamers Landsforbund og reindrifftsmyndighetene skal involveres ved en slik gjennomgang.

Lovforslaget ble behandlet i Sametingets plenum 13. mars 2025. Sametingets plenum ga sin tilslutning til forslaget. Plenumsvedtaket er gjengitt nedenfor.

Formuleringene i Sametingets plenumsvedtak kan avvike noe fra formuleringene i proposisjonen. Departementet presiserer derfor at det er omtalen i de øvrige delene av proposisjonen her som skal legges til grunn for hvordan bestemmelsene i lovforslaget skal tolkes og forstås. Vedtaket fra Sametingets plenum har følgende ordlyd:

Sametinget viser til Landbruks- og matdepartementets utkast til forslag til ny reindrifftslov og tilhørende endringer i jordskiftelova. Sametinget beklager at departementet ikke har lagt opp til en prosess hvor departementets konsultasjoner med sametingsrådet er sluttført før Sametingets fagkomiteer og plenum har startet sin saksbehandling. Dette har gjort at det samiske folket, gjennom Sametinget, ikke er gitt mulighet til å uttale seg om departementets endelige forslag til endringer i reindrifftsloven.

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) oppnevnte 29. oktober

2018 et samisk offentlig lovutvalg som fikk mandat til å vurdere endringer i reindrifftsloven («Reindrifftslovutvalget»). Bakgrunnen for dette var at Sametinget og NRL så behov for en helhetlig revidering av reindrifftsloven. I den politiske plattformen til regjeringen Støre, Hurdalsplattformen, heter det at regjeringen vil «gjennomføre en heilskapleg revidering av reindrifftslova». Sametinget beklager at regjeringen likevel ikke har gjennomført en helhetlig revisjon av reindrifftsloven, og dermed ikke oppfyller egne lovnader i Hurdalsplattformen.

Reindrifftslovutvalget presenterte sitt forslag til endret reindrifftslov 12. september 2022. Lovutvalget la vekt på blant annet Norges folkerettslige forpliktelser, reindriftens interne selvstyret, styrket arealvern, styrking av privatretslig vern, konfliktløsning, kultur, tradisjonskunnskap og endringer i offentlig forvaltning. Videre inneholder lovutvalgets innstilling forslag som vil bringe reindrifftsloven i samsvar med gjeldende rett, jf. Femunddommen (HR-2018-872-A) og og Menneskerettighetskomiteens uttalelse om Jovsset Ante Sara-saken (CCPR/C/141/D/3588/2019).

Sametinget behandlet lovutvalgets forslag den 8. mars 2023 i sak 007/23. I vedtaket var Sametinget i hovedsak positiv til lovforslaget.

Til tross for at departementet ikke har gjennomført en helhetlig lovrevisjon, er Sametinget, isolert sett, i hovedsak positiv til de lovforslag som departementet fremmer.

Sametinget presiserer at Reindrifftslovutvalgets innstilling har vært et bidrag til departementets og Sametingets lovarbeid. Sametinget legger derfor til grunn at lovutvalgets innstilling har tilsvarende rettskildemessige vekt som en Norsk Offentlig Utredning (NOU), samt at Sametingets vedtak også er del av lovforslagene med relevans for fremtidig tolkning av reindrifftsloven.

Sametinget understreker at samene som urfolk har rett til selvbestemmelse, og at samene i utøvelsen av sin rett til selvbestemmelse, har rett til autonomi eller selvstyre i saker som angår deres indre og lokale anliggender, jf. FN's erklæring om urfolks rettigheter art. 3 og 4. Videre pålegger Grunnloven § 108 statens myndigheter å legge forholdene til rette for at samene selv kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

I Jovsset Ante Sara-saken anførte staten ved Landbruks- og matdepartementet at tvangsvedtaket om reduksjon av reintallet til Jovsset Ante Sara var nødvendig for å sikre reindriffts-

menes kulturutøvelse, og at reindrifftslovens reduksjonsregler var utformet med denne hensikt, selv om både Sametinget og NRL ikke hadde gitt sitt samtykke til verken reindrifftsloven eller den aktuelle bestemmelsen om reintallsreduksjoner.

Saken ble innklagd til FNs Menneskerettighetskomite, som konkluderte, i tråd med Sametingets anførsler, at Sametinget og NRL er nærmest til å vurdere hva som best ivaretar interessene til det reindriffts-næringen og det samiske samfunnet. Dermed er det avgjørende at reindrifftslovens reduksjonsregler baseres på at samene har rett til selvstyre i interne anliggender og at staten skal legge Sametingets og NRLs vurderinger om hva som ivaretar levedyktigheten til samisk reindrift.

Sametinget viser videre til at departementets lovproposisjon har vesentlige svakheter ettersom FNs erklæring om urfolks rettigheter ikke er brukt aktivt. Erklæringen gjenspeiler de rettslige forpliktelser som er knyttet til menneskerettighetsbestemmelsene i FN-pakten, ulike multilaterale menneskerettighetstraktater og sedvanerett. Erklæringen bygger videre på statenes generelle menneskerettighetsforpliktelser og er forankret i grunnleggende menneskerettighetsprinsipper som ikke-diskriminering, selvbestemmelse og kulturell integritet, som er innlemmet i bredt ratifiserte menneskerettighetstraktater. I tillegg knytter erklæringen seg til et konsekvent mønster i internasjonal og statlig rettspraksis. Norges Høyesterett slår i Nessebydommen (HR-2018-456-P) fast at FNs erklæring om urfolks rettigheter "må anses som et sentralt dokument innenfor urfolksretten, blant annet som følge av at den reflekterer folkerettslige prinsipper på området og har fått støtte fra svært mange stater.

Sametinget:

- Forventer at det prioriteres at distriktene/siidaene får god rådgivning og veiledning om muligheter og handlingsrom som de foreslåtte endringene åpner for,
- Legger til grunn at en nærmere konkretisering av siidaandelsleders aktivitetskrav samt intern oppfølging av brudd på aktivitetskrav best løses av distriktene selv gjennom bruksreglene. Sametinget har også vist til at det må legges opp til en god veiledning når aktivitetskrav skal innarbeides i bruksreglene,
- mener at utviklingen i retning av siidaandelen som en handelsvare er uheldig av hensyn til reindrifftens kulturelle bærekraft, og

at det er gode grunner for å innskrenke siidaandelsleders mulighet til å fritt overføre ansvaret som leder av siidaandelen etter reindrifftsloven § 15,

- mener departementets forslag til endring i § 16 fjerde ledd om å utsette avvikling av en siidaandel med et reintall under 50 i særlige tilfeller, vil ivareta de hensyn Sametingets og NRLs reindrifftslovutvalg la til grunn for sitt forslag om å oppheve denne bestemmelsen,
- mener departementets forslag om å overføre myndighet til distriktsårsmøtet slik at årsmøtet er det øverste myndighet i distriktet, ivaretar næringens oppfatning om at årsmøtet er øverste myndighet, og også er egnet til å styrke oppslutning og deltakelse på møtene, samt vedtakens legitimitet,
- mener departementets forslag om at distriktet kan benytte midler i distriktskassen til daglig drift, vil være et mulig virkemiddel for å styrke velordnet drift innen distriktene,
- mener bruksreglenes potensiale som internt styringsverktøy utnyttes best ved at de unntas offentlighet,
- mener det er positivt at det nå er et klart skille mellom hva som skal være med i bruksreglene, og hva som kan være med i bruksreglene. Dette styrker det interne selvstyret ved at reindrifften selv gis autonomi til å vurdere egne behov,
- mener at når det også kan tas inn slakte- og produksjonskrav, gis næringen større muligheter til strategisk styring av produksjon samt reintallsregulering ved behov,
- mener departementets forslag om å synliggjøre gjeterhyttene og siidaenes beitebruk som en nødvendig del av reindrifftens arealbruk, vil gjøre det enklere for den offentlige planlegging å hensynta reindrifften. Når det gjelder beitebruken fremhever Sametinget at beitebruken kan variere blant annet pga. klimatiske forhold,
- mener departementets forslag til ny § 60a om reduksjon av reintall, sett i sammenheng med de øvrige forslag i proposisjonen, ivaretar de to hensyn som er viktige i denne sammenhengen. For det første at det er behov for en reduksjonsbestemmelse som ikke virker reintallsdrivende eller belønner posisjoneringer, slik dagens § 60 gjør. For det andre at det er behov for en reduksjonsbestemmelse som ivaretar hensynet til de siidaandelene som ikke har et høyt reintall,

slik at deres muligheter for å etablere seg og/eller hente sin birgejupmi fra reindrifften styrkes, gjennom at de skjermes fra reduksjoner som ikke rettferdiggjøres i rimelige og objektive begrunnelser og er nødvendige for å sikre reindrifftens levedyktighet og bærekraft,

- viser til at de folkerettslige forpliktelser kan danne skranker for forvaltningsskjønnet, jf. departementets utkast til proposisjon punkt 3.3. Sametinget understreker at folkeretten også gir føringer for lovgivningsprosesser og andre prosesser som inneholder reguleringer av samiske interne forhold. Dette kommer til uttrykk i uttalelsen fra FNs menneskerettighetskomité 19. juli 2024, CCPR/C/141/D/3588/2019,
- har tidligere, både i plenumsvedtaket fra 2006 som gjaldt gjeldende reindrifftslov og i plenumsvedtaket fra 2023 som gjaldt forslaget til Reindrifftslovutvalget oppnevnt av Sametinget og NRL, vedtatt at siidaandeler med færre enn 200 rein bør skjermes fra forholdsmessige reintallsreduksjoner begrunnet ut fra hensynet til å sikre rekruttering og unge etablerere. Proposisjonen som nå er fremmet ivaretar dette hensynet ved at det åpnes for flere reduksjonsmodeller, samt at mekanismene som foreslås gjør det unødvendig å i loven tallfeste et minste reintall per siidaandel ved reduksjon,
- mener de foreslåtte endringer knyttet til reindrifftens erstatningsansvar er nødvendige og riktige, og ser det som positivt at over 100 år med et erstatningsregelverk begrunnet i utdaterte holdninger begynner å gå mot en slutt. Sametinget mener også det er viktig at det solidariske erstatningsansvaret gjøres sekundært, slik at hovedregelen ikke lenger er at enkeltutøvere må stå til ansvar for andres handlinger eller unnlater,ser,
- ser det som positivt at hjemmelsgrunnlaget for forvaltningen av tilskuddsordningene etter reindrifftsavtalen lovfestes, og
- ser det som positivt at reindrifften gis tilgang til jordskifterettens virkemidler også for interne forhold, og ønsker å understreke viktigheten av at det må finnes et tilstrekkelig utvalg av meddommere med reindrifftskompetanse slik at både hensyn til habilitet og hensyn til riktige avgjørelser og tillit og legitimitet ivaretas.

Sametinget gir sitt samtykke til lovforslag med forbehold om at det ikke gjøres materielle endringer i proposisjon og lovutkast.

Videre mener Sametinget at:

- Stortinget bør be regjeringen om å gjøre ytterligere endringer i reindrifftsloven slik at reindrifftens arealrettigheter etter loven styrkes. Dette er avgjørende for å sikre reindrifftens framtid og for å oppfylle folkerettslige forpliktelser,
- det er behov for en utredning av siidaandelsordningen, slik Sametinget tidligere har påpekt med støtte i flere høringsuttalelser,
- understreker også behovet for en revisjon av den ytre forvaltningen av reindrifften i nær framtid. En slik omstrukturering vil gi reindriffta større innflytelse over egen forvaltning og bidra til en mer treffsikker og rettferdig forvaltning, og
- Stortinget må igangsette en lovrevisjon av oreigningslovens regel om forhåndstiltredelse.
- Den nye reindrifftsloven bør også inkorporere aspekter fra arbeidsmiljøloven som kan tilpasses reindriffts næringens arbeidssituasjon, slik at loven også kan bidra til å sikre en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon med trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger.
- Det bør lovfestes i reindrifftsloven at staten dekker full kompensasjon for tap og skader forårsaket av fredede rovdyr på rein som beiter lovlig. Dette er i tråd med Stortingets vedtak fra 1972, da Norge ratifiserte Bernkonvensjonen og besluttet at beitenæringen skal få dekket alle tap og skader som disse fredede rovdyrene påfører beitedyr.

Reindrifftslovens §26, når det gjelder reinierens rett til fiske i vassdrag der hvor man har beiterett, er svært uklar i praksis, og må presiseres.

Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

2.2.5 Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbunds forslag til endret reindrifftslov

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund oppnevnte 29. oktober 2018 et eget reindrifftslovutvalg som skulle vurdere om det var behov for å endre dagens reindrifftslov. Utvalget overleverte sitt enstemmige forslag til sametingspresidenten 12. september 2022. Sametinget og

Norske Reindrifftsamers Landsforbunds forslag til endret reindrifftslov følger i stor grad systematikken i reindrifftsloven av 2007, men utvalget foreslår noen større endringer av dagens lov. Utvalget foreslår også endringer i oreigningslova, menneskerettsloven, mineralloven og jordskiftelova.

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund sitt reindrifftslovutvalg foreslår blant annet å endre dagens erstatningsbestemmelser, styrke reindrifftens selvstyre, opprette en egen reindrifftsdomstol og å styrke vernet av reindrifftens arealer.

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund sitt reindrifftslovutvalgs forslag ble behandlet i Sametingets plenum 8. mars 2023. Sametingets plenum (sak nr. 007/23) stilte seg i hovedsak positiv til forslaget.

I samsvar med regjeringens føringer har utredningen fra Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund sitt reindrifftslovutvalg vært et bidrag inn i departementets lovarbeid.

3 Grunnloven og folkerettslige forpliktelser

3.1 Innledning

Reindriftens rettigheter er vernet både i Grunnloven, gjennom folkerettslige konvensjoner og gjennom nasjonal lovgivning. I reindriftsloven § 3 er det slått fast at loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

3.2 Grunnloven § 108

Samisk reindrift er en viktig språk- og kulturbærer for det samiske folk som urfolk.

Etter Grunnloven § 108 påligger det statens myndigheter «å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv».

Vernet om kultur i Grunnloven § 108 omfatter også det materielle grunnlaget for kulturen. Reindriften er en viktig samisk næring, og er en del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Samisk reindrift som kultur beskyttes dermed av bestemmelsen.

Grunnloven § 108 bygger på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og kan være et selvstendig rettsgrunnlag der andre rettskilder ikke gir noe svar (HR-2018-872-A avsnitt 39).

3.3 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP artikkel 27) lyder slik i norsk oversettelse:

«I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.»

Etter menneskerettsloven § 2 nr. 3 gjelder konvensjonen som norsk lov og er dermed en skranke for

forvaltningsskjønnet. Ved motstrid går bestemmelsene i konvensjonen foran bestemmelser i annen lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3.

Samene er en minoritet i henhold til SP artikkel 27, og reindrift er en form for vernet kulturutøvelse (HR-2021-1975-S avsnitt 101).

Høyesterett har lagt til grunn at ved tolkningen av SP artikkel 27 vil uttalelser fra FNs menneskerettskomité ha betydelig vekt (se blant annet Rt. 2008 s. 1764 avsnitt 81 og HR-2021-1975-S avsnitt 102).

SP artikkel 27 er en terskelbestemmelse, og det må foretas en samlet vurdering av flere momenter for å fastslå om terskelen er overtrådt. I samsvar med SP artikkel 27 skal de som tilhører minoritetsgrupper, ikke nektes retten til å utøve sin egen kultur. Selv om uttrykket «nektes» er brukt i ordlyden, er bestemmelsen forstått slik at også inngrep som ikke utgjør en total nektelse, kan krenke retten til kulturutøvelse (HR-2017-2428-A avsnitt 55). Det vil foreligge en krenkelse av rettighetene etter SP artikkel 27 dersom inngrepet fører til vesentlige negative konsekvenser for muligheten til kulturutøvelse (HR-2021-1975-S avsnitt 119). SP artikkel 27 omfatter også en plikt til å iverksette positive tiltak når dette er nødvendig for å beskytte minoriteten (HR-2017-2428-A avsnitt 58-60).

Ved vurderingen av om terskelen etter SP artikkel 27 er overtrådt, må det ses hen til om det gjelder et inngrep fra storsamfunnet mot en minoritetsinteresse eller om det er en regulering som er ment å ivareta reindriftssamenes interesser (HR-2017-2428-A avsnitt 71). I det sistnevnte tilfellet har Høyesterett i HR-2017-2428-A avsnitt 76 oppsummert testen etter SP artikkel 27 slik:

«Det enkelte tilfelle må vurderes konkret ut fra tiltakets innvirkning på enkeltindividet. I en sak som denne må det tas stilling til om tiltaket er i minoritetens interesse som gruppe, og om det har en rimelig og objektiv begrunnelse holdt opp mot enkeltindividet. Enkelte uttalelser kan tyde på at tiltaket må være nødvendig av hensyn til minoritetsgruppen som helhet. Et krav om effektiv deltakelse i beslutningsprosessen inngår i vurderingen.»

Disse vurderingskriteriene har også kommet til uttrykk i uttalelsen fra FNs menneskerettskomité 19. juli 2024 (CCPR/C/141/D/3588/2019 avsnitt 9.5). Uttalelsen er nærmere omtalt i punkt 6.2.4.

3.4 Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1

I norsk oversettelse lyder Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1 (EMK P1-1) slik:

«Enhver fysisk eller juridisk person har rett til å få nyte sin eiendom i fred. Ingen skal bli fratatt sin eiendom unntatt i det offentliges interesse og på de betingelser som er hjemlet ved lov og ved folkerettens alminnelige prinsipper.

Bestemmelsene ovenfor skal imidlertid ikke på noen måte svekke en stats rett til å håndheve slike lover som den anser nødvendige for å kontrollere at eiendom blir brukt i samsvar med allmennhetens interesse eller for å sikre betaling av skatter eller andre avgifter eller bøter.»

Etter menneskerettsloven § 2 nr. 1 a gjelder EMK protokoll 1 som norsk lov og er dermed en skranke for forvaltningsskjønnet. Ved motstrid går bestemmelsene i konvensjonen foran bestemmelser i annen lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3.

EMK P1-1 gir et generelt eiendomsvern, men ikke noe særskilt minoritetsvern. Dette innebærer, slik Høyesterett slo fast i HR-2017-2428-A avsnitt 99, «at minoritetsaspektet ikke kommer inn slik det gjør ved vurderingen under SP artikkel 27».

Samtidig kan for eksempel en reintallsreduksjon i utgangspunktet regnes som et inngrep i eiendomsretten til dyrene, noe som er vernet etter EMK P1-1, slik tilfellet var i HR-2017-2428-A.

3.5 ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO nr. 169) er ikke inkorporert i norsk lov. Konvensjonen har likevel stor betydning gjennom presumsjonsprinsippet. Prinsippet innebærer at det legges til grunn at norsk rett er i overenstemmelse med Norges folkerettslige forpliktelser. Domstolene gjennomfører prinsippet ved å tolke norsk lov slik at den på best mulig måte samsvarer med Norges folkerettslige forpliktelser.

Bestemmelsene i ILO nr. 169 om konsultasjoner gjennomføres i norsk rett ved lov sameloven kapittel 4. Kapitlet ble tilføyd ved lov 11. juni 2021 nr. 76 om endringer i sameloven mv. (konsultasjoner).

Artikkel 6 i ILO nr. 169 inneholder bestemmelser om statenes plikt til å konsultere urfolk når det vurderes å gjennomføre tiltak som kan få direkte betydning for urfolket, og å iverksette hensiktsmessige måter å sørge for at dette blir gjennomført. Konsultasjonene skal tilbys tidlig i prosessen, og skal gjennomføres i god tro og med formål om å oppnå enighet.

3.6 FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering

Konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering gjelder som norsk lov, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 5.

Artikkel 5 bokstav d romertall v forplikter staten til å forby og avskaffe alle former for rasediskriminering og sikre alle rett til likhet for loven, uten hensyn til rase, hudfarge eller nasjonal eller etnisk opprinnelse, særlig i forbindelse med «retten til å eie eiendom, alene eller sammen med andre».

Dette vernet har blant annet blitt påberopt i HR-2018-872-A (Femund) og HR-2021-1975-S (Fosen), uten at det var nødvendig for Høyesterett å ta endelig stilling til om vernet var krenket i de konkrete sakene.

4 Bestemmelser knyttet til siidaandelen

4.1 Krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen

4.1.1 Gjeldende rett

Reindriftsloven § 10 regulerer siidaandelen, som er den sentrale ansvarsenheden i reindriftsloven. Siidaandelen skal ha en leder. Lederen står ansvarlig for siidaandelens drift, og skal være den personen andre reineiere, myndigheter og øvrige samfunnsinteresser kan forholde seg til. Lederen må være bosatt i Norge, og kan bare være ansvarlig for én siidaandel.

Lederen av siidaandelen bestemmer hvem som får eie rein i andelen, og vedkommende sitt reintall, jf. reindriftsloven § 10 annet ledd. Det betyr at lederen kan beslutte at en reineier i siidaandelen må redusere sitt reintall, eller at vedkommende må ut av siidaandelen. Dersom en reineier må ut av siidaandelen, og ikke får plass i en annen siidaandel, må reinen selges eller slaktes. Adgangen til å ha rein i en siidaandel er ikke en rettighet. Siidaandelslederen sin styringsrett innebærer videre at lederen kan stille krav til medlemmer av siidaandelen om å delta i siidaandelens drift.

Lederen av en siidaandel er pålagt flere plikter i medhold av reindriftsloven og tilhørende forskrifter. Lederens plikter inkluderer blant annet å påse at siidaandelen årlig betaler tilskudd til distriktskassen etter reindriftsloven § 46. Videre er lederen pliktig til å gi nødvendige opplysninger til utarbeidelse av distriktsplanen etter reindriftsloven § 62 og levere melding om reindrift etter reindriftsloven § 18 og forskrift om melding om reindrift § 2.

I tillegg til pliktene gitt i medhold av reindriftsloven, kan distriktet i sine bruksregler bli enig om ytterligere oppgaver og/eller plikter som lederen av en siidaandel skal stå ansvarlig for. Det kan for eksempel fastsettes regler om fordeling av arbeidsplikter og investeringer etter reindriftsloven § 57 annet ledd nummer 7. Distriktet har da mulighet til å sette krav til deltakelse i siidaens drift, herunder også krav til siidaandelslederens deltakelse. Et slikt krav kan også fastsettes i medhold av reindriftsloven § 57 annet ledd nummer 8, som et forhold det anses hensiktsmessig å regulere i bruksreglene.

4.1.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at det i reindriftsloven § 10 kan stilles krav til at lederen av siidaandelen skal delta aktivt i siidaens reindrift, i henhold til krav distriktet har fastsatt i sine bruksregler.

4.1.3 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen, Finnmark fylkeskommune, forskergruppen for same- og urfolksrett ved UiT Norges arktiske universitet, Landbruksdirektoratet, Nord-Senja reinbeitedistrikt, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Reinbeitedistrikt 4/5 b – Skogerøya/Spurveneset, Reinbeitedistrikt 33 Spalca, Reindriftsstyret, Ringvassøy reinbeitedistrikt, Sametinget, Statsforvalteren Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag støtter forslaget.

En rekke av høringsinstansene som er positive til forslaget trekker fram at det bør tydeliggjøres om kravet til deltakelse skal gjelde lederen av siidaandelen personlig, eller om siidaandelslederen kan engasjere andre til å oppfylle kravet til deltakelse.

Det stilles spørsmål fra *Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Troms og Finnmark*, om distriktet i praksis vil følge opp brudd på kravet til deltakelse. Statsforvalteren i Troms og Finnmark peker også på at forslaget bør presiseres, fordi forslaget kan oppfattes som en hjemmel til å kreve erstatning i medhold av bruksreglene.

Et flertall av høringsinstansene som uttaler seg om sanksjonsmulighetene ved eventuelle brudd på bruksreglens krav til siidaandelslederens deltakelse, støtter at dette følges opp av distriktet selv.

Norske Reindriftsamers Landsforbund uttaler:

«Brudd på kravet til siidaandelsleders deltakelse i siidaen vil normalt anses som et internt forhold som distriktet må følge opp selv. Dersom det er brudd på pliktene i bruksreglene, har distriktet mulighet til å følge dette opp gjennom å innarbeide regler om oppfølging av

brudd i bruksreglene. NRL vil påpeke at distriktene/ siidaene vil ha behov for god veiledning når dette skal inn i bruksregler og følges opp, og forutsetter at rådgivning og veiledning prioriteres når lovendringene skal implementeres.»

Statsforvalteren i Troms og Finnmark tar opp at det bør presiseres nærmere hvilke sanksjonsmuligheter distriktene kan innta i bruksreglene ved brudd på kravet til deltakelse. Statsforvalteren peker på at bruksreglene eksempelvis kan fastsette en fast sats per arbeidsøkt dersom siidaandelen ikke har bidratt med sin del i arbeidet.

Det er en *privatperson* som mener det bør være en offentlig oppgave å følge opp eventuelle brudd på kravet til deltakelse i bruksreglene, fordi det bør være i det offentliges interesse å følge opp slike saker for å ivareta en velordnet reindrift.

Svahken sijte støtter ikke forslaget om at det i distriktets bruksregler kan fastsettes plikter for siidaandels deltakelse i siidaen og uttaler:

«Vi mener at en lovfesting av en aktivitetsplikt for sijteandelsleder vil stride mot retten til selvbestemmelse ettersom vi mener at arbeidsfordeling internt i siidaen må anses ligge i kjerne av retten til selvbestemmelse.»

Enkelte av høringsinstansene peker på at det bør gjøres en nærmere utredning av siidaandelsordningen. Dette gjelder blant annet *Finnmárkku Sámelistu*, *Karasjok kommune*, *Kautokeino Flyttsamslag*, *Norske Reindriftsamers Landsforbund*, *Norske Samers Riksforbund* og *Sametinget*. Det pekes på at siidaandelen ikke er en institusjon med grunnlag i samisk rettsoppfatning.

4.1.4 Departementets vurderinger

Departementet viser til at siidaen er et arbeidsfellesskap, som er avhengig av nødvendig arbeidskraft i form av utøvere som deltar i den daglige driften. Det er en viktig forutsetning for en velordnet reindrift at lederen er aktivt til stede i hverdagen. Manglende deltakelse kan gjøre samarbeidet mellom reindriftsutøverne i både siidaandelen og siidaen mer krevende.

Departementet har fått tilbakemelding i lovarbeidet om at muligheten distriktet har til å stille krav i bruksreglene, herunder til siidaandelsleders plikt til å delta i siidaens reindrift, i liten grad blir brukt. Lovfesting av et krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaen vil i større grad synliggjøre at

lederen av siidaandelen ikke bare har rettigheter, men også plikter overfor siidafellesskapet.

Departementet mener det er viktig å støtte opp om siidaen som et arbeidsfellesskap, og at den enkelte siidaandelslederen bidrar i siidaens arbeid. Departementet foreslår derfor å forankre kravet om at lederen av siidaandelen skal delta i siidaens reindrift i reindriftsloven § 10.

Flere høringsinstanser har pekt på et behov for å klargjøre om det er siidaandelsleder selv som må utføre siidaandelens oppgaver, eller om leder kan engasjere andre medlemmer i siidaandelen til dette. Departementet viser til at det er siidaandelen ved lederen som er ansvarsenheten i reindriftsloven. Kravet om deltakelse i siidaens arbeid, må derfor knyttes til siidaandelslederen.

Forslaget innebærer at det er lederen som er ansvarlig for at forpliktelsene oppfylles. Hvordan disse forpliktelsene oppfylles er opp til siidaandelslederen, som i utgangspunktet står fritt til å engasjere andre til å oppfylle pliktene. Innenfor handlingsrommet som ligger i bruksreglene, kan distriktets årsmøte likevel beslutte at siidaandelslederen personlig skal delta på enkelte oppgaver i siidaen. Dette kan eksempelvis være knyttet til arbeid der det i utgangspunktet er naturlig at flere utøvere er samlet, som skilling, kalvemerkning eller uttak av dyr til slakt.

En del høringsinstanser har kommet med innspill om at det bør konkretiseres nærmere hvilke krav som kan stilles i bruksreglene til siidaandelsleders deltakelse. Slik departementet ser det, er det ikke hensiktsmessig å konkretisere innholdet i plikten nærmere i lovbestemmelsen, all den tid driftsforholdene i de ulike siidaene og distriktene kan være svært ulike. Departementet legger i stedet til grunn at distriktets årsmøte selv kan spesifisere nærmere i distriktets bruksregler hva kravet til siidaandelsleders deltakelse innebærer i deres distrikt, se punkt 6.1.4.2.

Brudd på kravet til siidaandelsleders deltakelse i siidaen vil normalt anses som et internt forhold som distriktet selv må følge opp. Distriktet kan i bruksreglene innarbeide egne rutiner for oppfølging av brudd på bruksreglene. Eksempelvis kan distriktet innarbeide i bruksreglene rutiner for oppfølging av manglende utført arbeid, herunder å kreve erstatning for eventuelle økonomiske tap.

Distriktet kan også følge opp brudd gjennom ordinært sivilrettslig søksmål.

På denne bakgrunn foreslår departementet å forankre et krav i § 10 om at siidaandelsleder skal delta aktivt i siidaens reindrift, i henhold til de krav distriktet har fastsatt i sine bruksregler.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsene i kapittel 11.

4.2 Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

4.2.1 Gjeldende rett

Reindriftsloven § 15 regulerer hvordan overføring av ansvaret som leder av siidaandel skal skje.

Når det ikke er etablert en sideordnet rekrutteringsandel, kan lederen av en siidaandel overføre ansvaret som leder av andelen til et barn, et barnebarn eller en annen person som oppfyller vilkårene i reindriftsloven § 9 første ledd for å eie rein.

Loven stiller krav til at personen som skal overta ansvaret som leder av en siidaandel må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Kravet skal sikre at siidaandelen overdras til en voksen person, som ut fra praktisk erfaring har både generell reindriftsfaglig kompetanse og kunnskap om driftsforholdene i den aktuelle siidaen. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller godkjenne overføring til et barn eller et barnebarn som ikke oppfyller kravene.

Hålogaland lagmannsrett har i LH-2023-157815 (Šuorbmu) vurdert lovens aktivitetskrav inngående. Oppsummert kom lagmannsretten til at kravet til å ha deltatt *i alle sider av reindriften* til en viss grad er relativt, i den forstand at det må foretas en konkret vurdering av driftsforholdene på de ulike årstidsbeitene i den enkelte siida som siidaandelen inngår i. Samtidig peker lagmannsretten på at ordlyden isolert sett taler for at kravet er omfattende. Kravet innebærer at den nye lederen må bli tilstrekkelig kjent med arbeidet i den aktuelle siidaen og de ulike sesongsoppgavene. I denne forbindelse er det ikke tilstrekkelig å knytte aktivitetskravet kun til sommersiidaen, det må også ses hen til aktivitet i vintersiidaen som siidaandelen er del av.

Et klart utgangspunkt i Šuorbmu-dommen er at ny leder må ha arbeidet *sammen med* tidligere leder av siidaandelen, men under henvisning til Sivilombudsmannens (nå Sivilombudet) uttalelse i SOM-2017-3891 kan det tenkes tilfeller der aktivitetskravet vil være oppfylt der arbeidet i reindriften er gjort sammen med andre. Om en står overfor et tilfelle der utgangspunktet kan fravikes, må vurderes konkret.

Lagmannsretten slår også fast at det implisitt må innfortolkes et krav om at den som utfører opplæringen må ha en reinflokk, drive aktivt og ha tilstrekkelig kunnskap og kompetanse å overføre til den nye lederen. Det åpnes også for at kravet til

en viss grad kan måtte modereres i tilfeller der lederansvaret er overført ved arv. Kravet om at opplæringen har en varighet på *minst tre år* fremstår som absolutt, men godskriving av opptjeningsstid kan variere og må vurderes konkret og i lys av formålet med aktivitetskravet.

4.2.2 Høringsforslaget

I høringsforslaget foreslo departementet endringer knyttet til reglene for overføring av ansvaret som leder av siidaandel. Forslaget innebærer at lederen kan overføre ansvaret som leder av siidaandel til en begrenset krets av personer. Overføring av lederansvaret til noen i denne kretsen, forutsetter at vedkommende som skal ta over er myndig og oppfyller et aktivitetskrav. Hvis ansvaret som leder av siidaandel skal overføres til andre enn den begrensede kretsen, ble det foreslått at det kreves samtykke fra to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen.

4.2.3 Høringsinstansenes syn

Lákkonjárga reinbeitedistrikt, Landbruksdirektoratet, Nord-Senja reinbeitedistrikt, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Reindriftsstyret, Ringvassøy reinbeitedistrikt, Sametinget, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag støtter forslaget om å endre reglene for overføring av ansvaret som leder av siidaandel. Flere høringsinstanser trekker frem at siidaandelen har utviklet seg til å bli en handelsvare, noe som utfordrer siidasystemet, og at forslaget kan motvirke dette.

Norske Reindriftsamers Landsforbund, Nord-Senja reinbeitedistrikt og Ringvassøy reinbeitedistrikt mener at ved felles siidaandel må kretsen som foreslås i første ledd utgå fra den lederen som er rettighetsbærer i siidaen, og ikke den som er inngiftet.

Norske Reindriftsamers Landsforbund, Reindriftsstyret, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og reinbeitedistrikt 33 Spalca mener at det må fremkomme hvilken siida det er som skal bestemme om lederansvaret for en siidaandel skal kunne overføres til andre etter forslagets annet ledd. Norske Reindriftsamers Landsforbund mener at både vinter- og sommersiidaen kan ha interesse av overførselen, og dersom det er sommersiidaen som skal ta beslutningen om å godkjenne en overføring, må det sikres at det tas hensyn til den aktuelle vintersiidaen siidaandelen tilhører.

Landbruksdirektoratet påpeker at ytterligere regler om overføring av siidaandelen kan inngå i bruksreglene, dersom distriktet ønsker å avgrense

dette ytterligere. Videre bør det omtales i forarbeidene at representanter fra siidaandeler, siidaer og distrikt kan varsle statsforvalteren dersom de mener at vilkårene for overføring ikke er oppfylt, og at statsforvalteren har myndighet til å kjenne en overføring ugyldig. I forarbeidene bør det også presiseres at det er lederen av siidaandelen som skal sende inn melding om overføring av ansvaret som leder av egen siidaandel til statsforvalteren.

Statsforvalterne i Nordland, Trøndelag og Troms og Finnmark er opptatt av at det fremkommer i lov eller forarbeider tidspunktet for når en overføring skal gjelde fra.

4.2.4 Departementets vurdering

Bakgrunnen for endringsforslaget er at departementet har fått flere tilbakemeldinger om at siidaandelen i noen tilfeller har utviklet seg til en handelsvare, slik at den som betaler best for andelen får lederansvaret overført til seg, uavhengig av om vedkommende har tilhørighet til siidaen. Departementet har fått tilbakemeldinger om at en slik utvikling ikke er i tråd med samisk sedvane og rettsoppfatning. Videre at en slik utvikling er uheldig, siden det utfordrer den tradisjonelle slekts- og familierelasjonen som normalt danner utgangspunktet for siidaen.

Siidaen er et arbeidsfellesskap som krever godt samarbeid, og det kan derfor være problematisk om ansvaret som leder av en siidaandel overføres til en person som har manglende tilhørighet til siidaen, selv om den nye lederen oppfyller aktivitetskravet i reindrifftsloven § 15 annet ledd.

Departementet mener at utviklingen i retning av siidaandelen som en handelsvare er uheldig, og at det er gode grunner for å innskrenke siidaandelsleders mulighet til å overføre ansvaret som leder av siidaandelen etter reindrifftsloven § 15.

Departementet viser til at reindrifftsloven av 1978 innførte et krav om driftsenhet for å kunne begynne som selvstendig næringsdrivende i reindriften. Som hovedregel måtte områdestyret samtykke til registrering av slik driftsenhet. Samtykke var imidlertid ikke nødvendig dersom det var tale om overføring til en nærmere avgrenset personkrets. I slike tilfeller kunne lederen av driftsenheten selv bestemme overføringen. Kretsen ble da definert til personer som i «rett opp- eller nedstigende linje eller i første sidelinje til og med barn av søsken er beslektet med eieren eller eierenes ektefelle», jf. reindrifftsloven av 1978 § 4 første ledd. Forutsetningen for overføringen var at personene fylte vilkårene for å drive reindrift etter 1978-loven § 3.

Departementet har fått flere innspill fra reindriften om at siidaandelslederen selv fortsatt bør kunne bestemme overføring innenfor en viss personkrets for å ivareta den tradisjonelle familiebaserte næringen. Departementet foreslår at lederen av siidaandelen skal stå fritt til å overføre lederansvaret innenfor en krets av personer i siidaandelslederens familie. I denne sammenhengen vil det si ektefelle eller samboer, barn, barnebarn, foreldre, søsken eller barn av søsken. Det er en forutsetning at den som skal overta siidaandelen er myndig og oppfyller aktivitetskravet som i dag følger av reindrifftsloven § 15 annet ledd. Overføring vil i slike tilfeller kunne skje uten siidaens samtykke.

Norske Reindrifftsamers Landsforbund uttaler i sitt høringsinnspill at det må presiseres at ved felles siidaandel må personkretsen siidaandelslederen fritt kan overføre lederansvaret til utgå fra den av lederne som er rettighetsbærer i siidaen, og ikke den som er inngiftet i siidaen. Tilsvarende innspill kom fra *Nord-Senja reinbeitedistrikt* og *Ringvassøy reinbeitedistrikt*.

Etter departementets syn vil en ulik behandling av ektefellers personkrets, hvor de har felles siidaandel, innebære en urimelig forskjellsbehandling av andelslederne. I 1996 ble reindrifftsloven av 1978 § 4 endret. Ektefeller ble etter endringen gitt lik rett og ansvar for driftsenhet hvor begge eier rein. Departementet poengterte at de søkte å styrke kvinnes stilling i reindriffts-næringen, ved å likestille ektefeller som ledere av en driftsenhet. Departementet uttalte i Ot.prp. nr. 28 (1994–95) punkt 3.2.6.:

«Bakgrunnen er en entydig erfaring for at innføringen av driftsenhetsbegrepet i loven av 1978 har virket kvinnekriminerende. Kravet om en ansvarlig leder har bidratt til at bare ca 10 % av driftsenhetene er registrert med kvinnelig leder. Dette er ikke i samsvar med kvinnes tradisjonelt sterke stilling i reindriftssammenheng, og har trolig også bidratt til den skjeve kjønnsmessige rekruttering til næringen vi ser i dag, og som det er viktig å motvirke.»

Departementet understreker at lederne av en felles siidaandel skal være likestilt, og må forutsettes å ha samme mulighet til å overføre ansvaret til noen i sin personkrets. At bare den ene ektefellen har rett til å overføre ansvaret for siidaandelen etter første ledd, vil ikke innebære en reel likestilling av siidaandelslederne i en felles siidaandel. Departementet viser til at i en felles siidaandel omfatter kretsen etter forslaget § 15 første ledd kretsen til begge ektefeller.

Om siidaandelsleder ønsker å overføre ansvaret som leder av siidaandelen til noen som ikke oppfyller vilkårene som foreslått i § 15 første ledd, foreslås det at siidaen må samtykke til overføringen. Departementet tok i høringsnotatet utgangspunkt i at et slikt samtykke fra siidaen forutsetter to tredjedels flertall, men ba om innspill på om det skal kreves alminnelig flertall, eller et to tredjedels flertall ved slike beslutninger.

Norske Reindrifstamers Landsforbund mener det er viktig med et stort flertall bak en slik beslutning, og at det derfor må kreves at et to tredjedels flertall samtykker. *Landbruksdirektoratet* støtter at kravet settes til to tredjedels flertall blant siidaandelene i siidaen. Landbruksdirektoratet begrunner dette med hensynet til at ny leder skal inngå i et arbeidsfellesskap. Det er derfor viktig at et kvalifisert flertall ønsker vedkommende inn som medarbeider i den daglige driften, noe som vil redusere sannsynligheten for at det oppstår interne konflikter.

Departementet er enig med høringsinstansene i at samtykke til overføring av lederansvaret krever et kvalifisert flertall. En overføring av lederansvaret kan påvirke blant annet samarbeidet og arbeidsklimaet i siidaen. Departementet mener derfor at det må kreves to tredjedels flertall. Dette kan bidra til at den nye lederen har tilstrekkelig aksept i siidaen, noe som kan legge grunnlaget for godt samarbeid.

I alle tilfeller må den nye siidaandelslederen oppfylle vilkårene i reindrifstloven § 9 for å eie rein.

Departementet anser det ikke som nødvendig med et lovfestet aktivitetskrav i tilfeller hvor siidaen skal samtykke til overføringen. Formålet med aktivitetskravet er å sørge for at den som overtar ledelsen i siidaandelen har generell reindrifsfaglig kompetanse, i tillegg til at vedkommende har kunnskap om driftsforholdene i den aktuelle siidaen. Aktivitetskravet er grundig drøftet i LH-2023-157815.

I tilfeller hvor lederen av siidaandelen alene kan beslutte å overføre ansvaret som leder av siidaandelen innenfor den nevnte familiekretsen, er aktivitetskravet ment å fungere som en sikkerhet for siidaen. Siidaen skal være trygg på at den som overtar siidaandelen både har reindrifsfaglig kompetanse og kunnskap om lokale driftsforhold.

Dette stiller seg annerledes i tilfeller hvor det kreves at siidaen skal samtykke til overføringen, herunder tilfeller hvor siidaandelsleder ønsker å overføre ansvaret til en person som ikke oppfyller aktivitetskravet eller er umyndig.

Departementet anser det her som hensiktsmessig at siidaen selv kan vurdere om de anser at lederkandidatens kompetanse er tilstrekkelig. Dette vil gi siidaen større fleksibilitet. Siidaen kan velge å stille strengere krav til personer uten tilhø-

righet til siidaen, men de kan på den annen side også velge å lempe på kravene om siidaen anser det hensiktsmessig. Eksempelvis kan noen ha kommet sent inn i reindriften etter å ha bodd i en annen del av landet. Om siidaen likevel ønsker å ta inn vedkommende som leder, fordi siidaen er villig til å bistå med opplæringen, bør det åpnes for at siidaen selv kan bestemme dette.

De samme hensyn til siidaens fleksibilitet gjelder også ved overføring av ansvaret som leder av siidaandel til umyndige personer, dersom det skulle oppstå tilfeller hvor det kan være aktuelt. Departementet presiserer for øvrig at ved overdragelse til umyndige personer kommer vergeomålslovgivningen til anvendelse på vanlig måte.

Dersom siidaen ikke samtykker til overføringen, eller lederen ikke har noen i nær familie å overføre ansvaret til, har lederen tre valg. Lederen kan enten selv fortsette som leder, finne en ny lederkandidat som siidaen samtykker til, eller beslutte å avvikle siidaandelen sin. Avviklingen vil i så fall skje på ordinær måte etter reindrifstloven § 16.

Noen høringsinstanser har vist til at det er behov for klargjøring av om det er sommersiidaens eller vintersiidaens andelsledere som skal samtykke til overføring av ansvaret som leder av siidaandel etter § 15 annet ledd. *Norske Reindrifstamers Landsforbund* påpeker at i en sommersiida med flere vintersiidaer har både sommersiidaen og den aktuelle vintersiidaen interesse av overførselen.

Med begrepet siida legger departementet i utgangspunktet til grunn at det er sommersiidaen som må gi sitt samtykke til overføringen av ansvaret som leder av siidaandelen. I forarbeidene til reindrifstloven § 11, Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 7.3, drøftes hvilken siida som skal samtykke til etablering av ny siidaandel:

«Når det her siktes til siidaen, tas utgangspunktet i sommersiidaen, dvs. de som har felles geasseorohat. De som er sammen om sommeren kan imidlertid ellers i året fordeles i mindre grupper, som da utgjør arbeidsfellesskapet. Disse mindre siidaene bør ha adgang til å etablere siidaandeler uten at alle innenfor geasseorohat er enige. Men skal disse mindre gruppene kunne etablere nye siidaandeler, må de få fastsatt et reintall spesielt for dem, og de må holde seg innenfor dette reintallet [...]»

Departementet mener at denne vurderingen også skal gjelde ved siidaens beslutning om overføring av ansvaret som leder av en siidaandel. Det vil derfor kunne være aktuelt for siidaandelslederne i en vintersiida, som har fått fastsatt et øvre reintall

etter § 60, å samtykke til overføringen av lederansvaret for en siidaandel i vintersiidaen. Dersom det er vintersiidaen som skal samtykke til overføringen skal ikke sommersiidaen i tillegg gi samtykke. Bakgrunnen for at en vintersiida, som ikke har fått fastsatt et eget øvre reintall, ikke kan beslutte overføring av ansvaret som leder av en siidaandel, er at vintersiidaen etter reindriftsloven ikke har en definert struktur. Dette mener departementet vil stille seg annerledes om vintersiidaen får fastsatt et eget øvre reintall.

Som følge av endringene som foreslås i § 15 første ledd foreslår departementet noen mindre justeringer i reindriftsloven § 15 fjerde ledd. Justeringen knytter seg til kretsen, henvisningen til gjeldende vilkår og en språklig forbedring.

Departementet foreslår at dersom lederen av en siidaandel dør uten at det er truffet beslutning om overføring av ansvaret som leder etter første eller annet ledd i forslag til § 15, har lederens barn, barnebarn, forelder, søsken eller barn av lederens søsken rett til å overta ansvaret for siidaandelen etter forslag til fjerde ledd. Dette forutsetter at den som skal ta over oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, er myndig, oppfyller aktivitetskravet, og at ikke gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14.

Departementet vil påpeke at for det tilfelle noen har rett til å overta etter fjerde ledd, men ikke oppfyller vilkårene etter forslag til første ledd annet punktum, følger det av forslaget at siidaandelslederne i siidaen likevel kan samtykke til overføringen, jf. forslag til § 15 annet ledd.

I departementets forslag til § 15 femte ledd første punktum videreføres dagens femte ledd, men med justering av kretsen og en språklig forbedring. Etter dagens femte ledd kan det ved dødsfall søkes statsforvalteren «om at siidaandelen stilles i bero inntil barn, barnebarn eller annen person som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, er myndig». Etter departementets forslag vil ikke «annen person» kunne ha mulighet til å få stilt en siidaandel i bero. Årsaken til dette er at etter de foreslåtte endringene i bestemmelsens første og annet ledd, vil overføring til «annen person» innebære at siidaen skal gi sitt samtykke. Departementet foreslår at kretsen i forslag til § 15 femte ledd første punktum justeres i tråd med kretsen i forslaget til § 15 første ledd.

I forslaget til § 15 femte ledd foreslår departementet et nytt annet punktum. Det foreslås at statsforvalteren, for de tilfeller at siidaandelen er stilt i bero etter femte ledd første punktum, kan dispensere fra kravet om at den nye lederen av en siidaandel må ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften

sammen med lederen i minst tre år. Etter dagens § 15 annet ledd annet punktum kan statsforvalteren i særlige tilfeller godkjenne overføring til et barn eller barnebarn som ikke oppfyller aktivitetskravet. I forarbeidene til reindriftsloven av 2007, Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) merknadene til § 15, viste departementet til at en slik bestemmelse «er nødvendig for å unngå uheldige og til dels støtende situasjoner i forhold til livsarvinger».

Departementet vil påpeke at denne bestemmelsen er en viktig sikkerhetsventil for de tilfeller at en siidaandelsleders død innebærer at lederens barn, barnebarn, søsken eller barn av lederens søsken ikke har mulighet til å oppfylle aktivitetskravet. Etter departementets forslag til § 15 annet ledd kan en person som ikke oppfyller dette kravet overta ansvaret som leder for en siidaandel, dersom to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen samtykker til dette. Departementet ser det imidlertid som en naturlig følge av at statsforvalteren kan stille en siidaandel i bero, at statsforvalteren også kan dispensere fra aktivitetskravet.

Departementet mener det ikke er nødvendig å begrense denne muligheten til «særlige tilfelle», slik det står i dagens § 15 annet ledd annet punktum. Departementet viser til at statsforvalterens dispensasjonsadgang foreslås begrenset til de tilfeller hvor siidaandelen allerede er stilt i bero.

Etter gjeldende reindriftslov § 15 sjette ledd, kreves det at statsforvalteren skal kontrollere hver enkelt overføring av siidaandel, i form av en legalitetskontroll av formelle vilkår, jf. merknadene til § 15 i Ot.prp. nr. 25 (2006–2007). Departementet foreslår at statsforvalterens kontrollfunksjon ved overføring av siidaandelen fjernes, slik at statsforvalteren ikke skal godkjenne overføring av ansvaret som leder av en siidaandel.

Bakgrunnen for dette er at departementet vurderer det som naturlig at beslutningen om overføring av ansvaret som leder av siidaandel fattes av reindriften selv. Departementet legger også i utgangspunktet til grunn at i de fleste tilfeller hvor lederansvaret overføres til noen innenfor familie-kretsen, så har vedkommende både tilhørighet til siidaen og oppfyller aktivitetskravet gjennom deltakelse i familiens reindrift. Reindriften er en familiebasert næring, hvor det er vanlig at barn får eget reinmerke i løpet av oppveksten og deltar i arbeid med flokken gjennom året. Om noen likevel mener at vilkårene for overføring ikke er oppfylt, kan man varsle statsforvalteren, som skal følge opp bestemmelsene i reindriftsloven og påse at loven etterleves.

Tilsvarende gjelder i tilfeller hvor siidaen skal samtykke til overføringen. Om noen mener vilkå-

rene for overføring av siidaandelen ikke er oppfylt, for eksempel at beslutningen ikke er blitt fattet i henhold til lovens krav, kan statsforvalteren varsles om forholdet. Dersom statsforvalteren etter en vurdering konstaterer ugyldighet, skal forholdet følges opp etter reindrifftsloven kapittel 11.

I sine høringsinnspill påpeker *Statsforvalteren i Nordland* og *Statsforvalteren i Trøndelag* at det er viktig for forvaltningen å vite hvem som er leder av en siidaandel til enhver tid. Statsforvalteren i Nordland viser til at når statsforvalteren i dag formelt godkjenner overføringen av ansvaret som leder av en siidaandel foreligger det et klart skille for når overføringen er gjennomført. Statsforvalteren mener derfor det er viktig at det blir konkretisert i loven når ansvaret som leder skal anses overført. *Statsforvalteren i Troms og Finnmark* uttaler i sitt høringsinnspill at det bør fremkomme av lovbestemmelsen hvordan overførsel skal meldes fra til statsforvalteren.

Departementet mener det er registreringstidspunktet som skal legges til grunn for *når* en overføring har funnet sted. Departementet foreslår at overføring av ansvaret som leder av siidaandel skal meldes inn til statsforvalteren av avtroppende leder, slik at statsforvalteren får registrert ny leder. Departementet vurderer at det er den til enhver tid registrerte lederen som forvaltningen skal forholde seg til.

Det kan imidlertid tenkes tilfeller hvor registreringstidspunktet og det faktiske overføringstidspunktet (avtaletidspunktet) ikke korresponderer. I slike tilfeller vil eventuelle krav eller goder måtte gjøres opp mellom avtroppende og påtroppende leder.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelse i kapittel 11.

4.3 Avvikling av siidaandel

4.3.1 Gjeldende rett

Reindrifftsloven § 16 omhandler forhold knyttet til avvikling av siidaandel. Etter fjerde ledd skal siidaandeler, som gjennom fem år har hatt et reintall på under 50 rein, avvikles. Ifølge forarbeidene til reindrifftsloven § 16 fjerde ledd er begrunnelsen for dette at det med en reinflokk og aktivitet på et slikt nivå «blir vanskelig å tale om drift», jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) merknader til § 10. Reindrifftslovutvalget av 2001 fremhevet at det var behov for en slik regel for å unngå «tomme enheter», jf. NOU 2001: 35 punkt 11.4.8. Samtidig var reindrifftslovutvalget klar på at kan være «store svingninger innenfor reindriften», og at «[r]ovdyr,

låste beiter eller ulykker kan gjøre store inngrep i en reinflokk, og det er derfor først når reintallet over år har vært under minstenivået, at siidaandelen faller bort». Det ble vurdert at femårsgrensen ville gjøre det mulig for en siidaandel som hadde opplevd en slik svingning å bygge opp reinflokken til et antall på 50 eller mer.

4.3.2 Høringsforslaget

I høringsforslaget foreslo departementet et unntak i reindrifftsloven § 16 fjerde ledd, som innebærer at statsforvalteren, i særlige tilfeller, kan utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år.

4.3.3 Høringsinstansenes syn

Landbruksdirektoratet, *Norske Reindrifftsamers Landsforbund*, *Reindrifftsstyret*, *Statsforvalteren i Nordland*, *Statsforvalteren i Troms og Finnmark* og *Statsforvalteren i Trøndelag* støtter forslaget om å ta inn et unntak i reindrifftsloven § 16 fjerde ledd, som innebærer at statsforvalteren, i særlige tilfeller, kan utsette avvikling av en siidaandel i fem år.

Landbruksdirektoratet slutter seg til vurderingen om at en utsettelse av avvikling først og fremst er aktuelt i tilfeller hvor det er sannsynlig at siidaandelen er i stand til å øke reintallet til over 50 rein i utsettelsesperioden.

Reindrifftsstyret ser at forslaget kan innebære en risiko for passive siidaandeler, og vil understreke viktigheten av at muligheten til å utsette avvikling anvendes som et snevert unntak.

Samisk høyskole mener at endringen i fjerde ledd ikke avhjelper at bestemmelsen i seg selv er problematisk, da den hjemler at statsforvalteren kan avvikle en siidaandel, noe som er inngripende i den private eiendomsretten.

4.3.4 Departementets vurdering

Departementet er kjent med at ekstraordinære driftsforhold kan medføre at siidaandeler uforholdsmessig havner i en situasjon der de må avvikles etter dagens bestemmelse, og ser derfor at det kan være behov for å kunne utsette avvikling i særlige tilfeller.

Formålet med avviklingsadgangen etter reindrifftsloven § 16 fjerde ledd er, som det fremkommer i forarbeidene, avvikling av små siidaandeler uten reell drift, for å unngå «tomme enheter». Departementet ser samtidig at en absolutt regel, som den i reindrifftsloven § 16 fjerde ledd, kan slå uheldig ut i noen tilfeller.

Departementet foreslår derfor at reindrifftsloven § 16 fjerde ledd åpner for at statsforvalteren kan utsette avvikling i inntil fem år, i særlige tilfeller. Uttrykket «særlige tilfeller» tilsier at det legges til grunn en høy terskel hvor bestemmelsen bare skal kunne benyttes i unntakstilfellene. Det forutsettes at bestemmelsen kun benyttes i unntakstilfeller hvor hensynet til siidaandelens videre drift klart veier tyngre enn hovedregelens formål.

Momenter som kan vurderes for å unnlate avvikling vil kunne være ekstraordinære driftsforhold som har medført at siidaandelen uforskyldt har havnet i den aktuelle situasjonen. Dette kan

eksempelvis være en aktiv siidaandel som har opplevd ekstraordinært tap av rein over tid.

Departementet vil understreke at en utsettelse av avvikling først og fremst er aktuelt i tilfeller hvor det er sannsynlig at siidaandelen er i stand til å øke reintallet til over 50 i løpet av femårsperioden.

Statsforvalteren skal kun ha mulighet til å utsette avvikling av en siidaandel i fem år. Dersom siidaandelen ikke har klart å øke sitt reintall i løpet av femårsperioden, kan det ikke gis ytterligere utsettelse.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsene i kapittel 11.

5 Distriktsstyring

5.1 Overføre myndighet til årsmøtet

5.1.1 Gjeldende rett

I hvert reinbeitedistrikt skal det være et distriktsstyre valgt av og blant de stemmeberettigede i distriktet, jf. reindriftsloven § 43 første ledd. Distriktsstyret representerer reindriftsinteressene i distriktet, og har som oppgave å ivareta reinbeiteressursene i eget distrikt i samsvar med lover og bruksregler, jf. reindriftsloven § 44 første ledd.

I hvert reinbeitedistrikt skal det årlig avholdes et årsmøte, jf. reindriftsloven § 49. Hvilke saker og hvilken myndighet årsmøtet har fremgår av oppstillingen i reindriftsloven § 50 første ledd.

I dagens regelverk har årsmøtet relativt liten myndighet sammenlignet med distriktsstyret. I viktige saker, som utarbeidelse av bruksregler og distriktsplan, har årsmøtet kun uttalelsesrett. Uttalelsen er veiledende, og ikke bindende for distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 50 annet ledd. Reindriftslovutvalget av 2001 begrunnet dette med at en annen løsning ville undergravd hensynet som ligger bak dagens distriktsstyring. Maken skal utbalanseres, slik at man ikke skal oppleve at et flertall overstyrer et mindretall i spørsmål der mindretallet har krav på vern om sine interesser, jf. NOU 2001: 35 punkt 11.8.9.

5.1.2 Høringsforslaget

I høringsforslaget foreslo departementet at årsmøtet rendyrkes som den øverste myndigheten i distriktet.

5.1.3 Høringsinstansenes syn

Landbruksdirektoratet, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Reinbeitedistrikt 33 Spalca, Reindriftsstyret, Sametinget, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag støtter forslaget om å overføre myndighet fra distriktsstyret til distriktsårsmøte. Flere peker på at dette vil bidra til å gi beslutninger i distriktet større legitimitet.

Landbruksdirektoratet gir sin tilslutning til forslaget, og mener dette vil bidra til mer demokratiske prosesser, økt legitimitet og økt engasjement blant utøverne i distriktet. Landbruksdirektoratet uttaler videre:

«Departementet bør vurdere å presisere i lovforsarbeidene at de som velges til å sitte i distriktsstyret skal representere hele distriktet, og ikke bare den siidaen de kommer fra. Dette for at styret skal løfte blikket og jobbe for felles løsninger til beste for hele distriktet, og forsøke å unngå at styremedlemmer føler en forpliktelse til å arbeide for hva som isolert sett er den beste løsningen for egen siida/driftsgruppe.»

Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag peker på at den foreslåtte endringen vil vanskeliggjøre deres legalitetskontroll av bruksreglene, siden det er foreslått at uttalelser som kommer inn på årsmøtet ikke må legges ved når bruksreglene og årsmøteprotokoll oversendes statsforvalteren.

Karasjok kommune, Norske Reindriftsamers Landsforbund og Sametinget mener man burde se på regelverket knyttet til stemmefordeling og stemmerett.

5.1.4 Departementets vurdering

Under departementets innspillsrunde ble det fra flere hold kommunisert at forholdet mellom distriktsstyrets myndighet og årsmøtets myndighet oppleves utfordrende i reindriften. I reindriften er den klare oppfatningen at årsmøtet skal, og må, være det øverste organet innenfor distriktet. I dag har årsmøtet i flere reinbeitedistrikt liten oppslutning og lavt oppmøte, ettersom reieneierne opplever at sakene som behandles på årsmøtet sjelden har noen stor betydning. Distriktsstyret kan velge å se bort fra årsmøtets uttalelser, eller legge liten vekt på dem. Tilbakemeldingen til departementet er at for mye makt hos distriktsstyret, på bekostning av årsmøtet, kan bidra til å svekke legitimiteten til avgjørelsene som tas internt i distriktet.

Endringene som foreslås skal bidra til å renndyrke årsmøtet som den øverste myndigheten i distriktet. Departementet foreslår å presisere i reindrifftsloven § 49 nytt første ledd at årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet. Videre foreslås det at reindrifftsloven § 50 endres, slik at årsmøtet får beslutningsmyndighet i alle sakene hvor det i dag har uttalelsesrett.

Formålet med endringen er å gi avgjørelsene som tas i distriktet større legitimitet blant medlemmene. Når avgjørelsene skal tas på årsmøtet, vil det gi alle siidaene og siidaandelene i distriktet mulighet til å delta i beslutningsprosessen. Dette i motsetning til etter dagens lov, hvor det er distriktsstyret som tar avgjørelsene. Departementet legger til grunn at dette kan bidra til bedre oppmøte og flere diskusjoner på årsmøtet, som igjen kan gi mer åpenhet rundt avgjørelsene som tas i distriktet.

Departementet foreslår at det skal fremgå eksplisitt av reindrifftsloven § 49 at årsmøtet utøver den øverste myndigheten i distriktet, sammenlignet med aksjeloven § 5-1 hvor det fremgår at «[g]jennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndigheten i selskapet.» Som en følge av dette tas nåværende reindrifftslov § 50 annet ledd om årsmøtets uttalelsesrett bort.

Forslaget om at årsmøtet utøver den øverste myndigheten i distriktet innebærer at årsmøtet skal godkjenne distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap, vedta forslag til bruksregler, vedta forslag til distriktsplan, velge leder for distriktsstyret, fastsette regler for valg av styremedlemmer, fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret, fastsette tilskuddet per rein til distriktskassen, velge revisor eventuelt revisjonsutvalg og til sist behandle og stemme over innkomne saker som står på dagsorden.

En potensiell utfordring ved at årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet, kan være at et flertall i distriktet kan overkjøre et mindretall. Denne utfordringen var blant annet årsaken til at det i gjeldende reindrifftslov er krav om at hver sommersiida selv velger representant til distriktsstyret, og at distriktsstyret formelt er øverste myndighet, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.15.

Departementet vurderer at denne utfordringen alltid vil være til stede, uavhengig av om det er distriktsstyret eller årsmøtet som utøver den øverste myndigheten. Dette ble også trukket fram i høringsinnspill til forslaget til gjeldende reindrifftslov. Departementet viser til at distriktsstyret, siidastyret, siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel kan fremme krav overfor jordskifteretten etter forslaget til ny § 62 a. Et mindretall som

mener de er urettmessig behandlet, vil følgelig kunne bringe saken inn for jordskifteretten. Med en utvidet kompetanse til jordskifteretten på interne forhold i reindriften, mener departementet at mindretallet har gode mekanismer for å få prøvd en sak, der de mener seg urettmessig behandlet.

Departementet vurderer det som en naturlig følge av at årsmøtet skal vedta bruksreglene, at uttalelser som kommer inn på årsmøtet ikke lengre skal legges ved oversendelsen til statsforvalteren. Departementet foreslår i stedet at den delen av protokollen som omhandler årsmøtets behandling av bruksreglene skal sendes sammen med bruksreglene, for å legge til rette for statsforvalterens legalitetskontroll, jf. departementets forslag til reindrifftsloven § 58 fjerde ledd.

I sine høringsinnspill påpeker *Statsforvalteren i Trøndelag* og *Statsforvalteren i Troms og Finnmark* at den foreslåtte endringen vil vanskeliggjøre deres legalitetskontroll av bruksreglene, når de ikke skal få oversendt uttalelser som kommer inn på årsmøtet, sammen med bruksreglene og årsmøteprotokoll.

Departementet vurderer at det er tilstrekkelig at protokoll fra årsmøtebehandlingen sendes sammen med bruksreglene til statsforvalteren. I utdraget fra årsmøteprotokollen skal det fremkomme hvordan saken har blitt behandlet og vedtaket som er fattet. Protokollen vil være et viktig dokument både for distriktet og forvaltningen. Dersom det er momenter som er viktig for statsforvalterens legalitetskontroll som ikke fremkommer av protokollen, kan dette formidles til statsforvalteren av den enkelte reieneier.

Departementet foreslår at det skal fremkomme i reindrifftsloven § 50 annet ledd at årsmøtets avgjørelser krever alminnelig flertall av de avgitte stemmene, med mindre annet er bestemt i loven.

Videre foreslår departementet at dersom stemmetallet står likt, så treffes avgjørelsen ved loddtrekning, med mindre noe annet er bestemt i bruksreglene. Departementet vurderer at en slik regel er nødvendig for å unngå fastlåste situasjoner hvor årsmøtet ikke får truffet avgjørelser.

I høringsnotatet foreslo departementet i forslag til § 58 første ledd annet punktum å innta en bestemmelse om at beslutning om å endre bruksreglene krever et flertall av de avgitte stemmene som er representert på årsmøtet. Som følge av den foreslåtte endringen i § 50 annet ledd har departementet kommet til at det ikke er nødvendig med en tilsvarende bestemmelse i § 58.

Departementet vurderer det som hensiktsmessig at distriktsstyret fortsatt skal utarbeide forslag

til bruksregler og distriktsplan i forkant av årsmøtet. Det foreslås at det fremgår uttrykkelig i reindriftsloven § 58 og § 62 at distriktsstyret har denne oppgaven. En konsekvens av at årsmøtet får myndighet til å vedta bruksregler og distriktsplan, er at det ikke nødvendigvis er distriktsstyrets forslag til planer som skal vedtas, slik høringsnotatets forslag til § 50 første ledd nummer 2 og 3 legger opp til. Under årsmøtet kan det komme forslag til endringer eller justeringer av forslag til bruksregler og distriktsplan. Departementet foreslår derfor at § 50 første ledd nummer 2 og 3 justeres, for å synliggjøre at årsmøtet kan gjøre justeringer i forslagene som legges fram for det.

Etter dagens § 58 tredje ledd skal utkast til bruksregler sendes siidaandelslederne i distriktet to måneder før årsmøtet. Departementet anser det som hensiktsmessig at fristen for å oversende forslag til bruksregler settes lik som fristen for å kalle inn til årsmøtet, jf. § 49. Det legges til grunn at alle aktuelle parter involveres ved utarbeidelse av forslag til bruksregler, i tråd med prinsippene som fremgår av reindriftsloven § 58 tredje ledd. Det vises også til merknadene til § 62 a annet ledd i punkt 11.1 om distriktsstyrets anledning til å benytte jordskifteretten dersom arbeidet med utarbeidelse av bruksreglene ikke fører frem.

Departementet viser for øvrig til foreslåtte endringer i § 58, i kapittel 9 om reindriften tilgang til virkemidlene i jordskiftelova, se særlig punkt 9.5.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsene i kapittel 11.

5.2 Distriktskasse

5.2.1 Gjeldende rett

Reindriftsloven § 46 slår fast at hvert reinbeitedistrikt skal ha en distriktskasse. Alle siidaandelene som tilhører distriktet skal betale et årlig tilskudd til distriktskassen, som beregnes etter antallet rein i siidaandelen. Midlene i distriktskassen skal dekke utgifter til administrering av distriktet, slik som for eksempel godtgjørelse til distriktsstyret, lønn til sekretær og dekning av reiseutgifter til møter.

5.2.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at distriktskassen også kan benyttes til utgifter til daglig drift, i tillegg til utgifter til administrering av distriktet.

5.2.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene som har uttalt seg til forslaget stiller seg positive til dette. Dette er *Finnmark Fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Norske Reindriftsamers Landsforbund, Reinbeitedistrikt 33 Spalca, Reindriftsstyret, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag*.

I hovedsak peker høringsinstansene på at det er positivt at distriktet får større fleksibilitet ved bruk av distriktskassen. *Norske Reindriftsamers Landsforbund* uttaler at distriktet på denne måten kan få et internt styringsverktøy som kan bidra til å sikre at bruksreglene følges opp.

Statsforvalteren i Nordland peker på en mulig utfordring med forslaget ved at det kan være en fare for at det fastsettes høye tilskudd til distriktskassen, slik at den økonomiske belastningen for den enkelte reineier blir veldig stor, og uttaler videre:

«Et slikt krav om å forhåndsbetale for den arbeidsinnsatsen man senere skal yte, kan føre til at noen reineiere presses ut av næringen. Slik lovendringen lyder, taler ordlyden for at distriktskassen til enhver tid skal ha nok midler til å dekke daglig drift av distriktet.»

5.2.4 Departementets vurdering

Bruk av distriktskassen er i dag begrenset til godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering av distriktet, jf. reindriftsloven § 46. Departementet har blant annet under innspillmøter fått tilbakemelding om at distriktene bør ha en større mulighet til å benytte distriktskassen, til også å dekke utgifter knyttet til daglig drift av distriktet. Daglig drift kan for eksempel være utgifter knyttet til oppføring, vedlikehold og fjerning av gjerder og anlegg eller innleie av arbeidskraft.

Departementet har også fått tilbakemelding om at det er ønskelig å kunne benytte distriktskassen som et virkemiddel som kan bidra til at bruksreglene følges opp. Et praktisk eksempel kan være at lederen av en siidaandel ikke oppfyller krav til deltakelse i siidaen i henhold til distriktets bruksregler. Dette kan føre til at siidaen påføres utgifter til å leie inn nødvendig arbeidskraft. I dag kan slike utgifter ikke dekkes av distriktskassen, men departementet har fått tilbakemelding fra reindriftnæringen om at det bør være mulig.

Reindriftsloven av 1978 § 8 fjerde ledd siste punktum regulerte bruk av distriktskassen. Dis-

triktskassens midler kunne anvendes til administrasjon av distriktet, i tillegg var det åpnet for at kassen kunne brukes til andre fellesutgifter for distriktet. I Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) merknadene til § 46 vises det til at bestemmelsen er en videreføring av daværende § 8 fjerde ledd. Imidlertid er ikke muligheten for å dekke andre fellesutgifter for distriktet videreført i bestemmelsen.

Departementet vurderer at det bør være mulighet for å dekke distriktets driftsutgifter med distriktskassen, slik det var etter reindriftsloven av 1978.

Departementet foreslår derfor å åpne for at distriktskassen også kan benyttes til utgifter til daglig drift, i tillegg til utgifter til administrasjon av distriktet.

En konsekvens av forslaget er at årsmøtet får mulighet til å fastsette regler om bruk av distriktskassen til daglig drift av distriktet, jf. forslag til § 57 annet ledd nummer 3. Eksempelvis kan distriktskassen benyttes dersom distriktet har behov for å leie inn nødvendig arbeidskraft. Videre kan slike regler også regulere at distriktskassen kan benyttes for å betale for arbeid som noen av distriktets reineiere utfører på vegne av distriktet.

Årsmøtet kan også vedta at deler av tilskuddet som siidaandelene skal betale inn til distriktskassen, skal tilbakebetales ved oppfylt arbeidsplikt. Dette kan eksempelvis være et virkemiddel som distriktet kan bruke for å motivere siidaandelslederne til å følge opp sine plikter etter bruksreglene.

En eventuell merkostnad som følge av nødvendig innleid arbeidskraft kan distriktet kreve dekket av siidaandelsleder på ordinær måte, dersom det er grunnlag for det.

Statsforvalteren i Nordland har pekt på en mulig fare for at det fastsettes høye tilskudd til distriktskassen, slik at den økonomiske belastningen for den enkelte reineier blir veldig stor. Departementet vurderer at en utvidelse av distriktskassen til å kunne dekke utgifter til daglig drift, ikke vil medføre at en del siidaandeler blir tvunget til å betale urimelige høye beløp inn til kassen. Departementet viser til at satsen som skal betales inn, skal beregnes per rein, jf. gjeldende § 46 annet ledd. Departementet foreslår ikke endring knyttet til tilskuddets størrelse, og vurderer at byrden for den enkelte siidaandel på denne måten blir forholdsmessig fordelt på siidaandelene.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelse i kapittel 11.

6 Bruksregler, reduksjon av reintall og distriktsplaner

6.1 Bruksreglene

6.1.1 Gjeldende rett

Reindrifftsloven § 57 slår fast at hvert reinbeitedistrikt skal ha bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene utarbeides av distriktsstyret, og skal godkjennes av statsforvalteren, jf. reindrifftsloven § 58 første ledd. Statsforvalteren skal foreta en legalitetskontroll av at lovens regler for utarbeidelse av bruksreglene er fulgt. Dette skal også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet.

Ettersom bruksreglene skal sendes til statsforvalteren for godkjenning, blir de ansett som et saksdokument i henhold til offentleglova. Slike saksdokument er åpne for innsyn, med mindre annet følger av lov eller forskrift med hjemmel i lov, jf. offentleglova § 3.

Etter reindrifftsloven av 1978 skulle distriktene ha en distriktsplan utarbeidet av distriktsstyret, jf. reindrifftsloven av 1978 § 8 a. Med reindrifftsloven av 2007 ble det besluttet at innholdet i distriktsplanen skulle fordeles på to dokument: bruksreglene som er regulert i § 57, og distriktsplanen som er regulert i § 62.

Det ble forutsatt at distriktsplanen skulle inneholde opplysninger om reindriften i distriktet som i første rekke er av betydning for den offentlige planleggingen, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.19. Videre ble det forutsatt at bruksreglene skulle erstatte de «mer interne delene» av daværende distriktsplan, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.16.

I § 57 annet ledd nummer 1 til 7 er det listet opp forhold som bruksreglene skal inneholde nærmere regler om. Oppstillingen gir uttrykk for et minimumskrav fra lovgivers side.

Distriktet kan i bruksreglene også innta «andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere», jf. § 57 annet ledd nummer 8. I lovutvalgets forslag trekkes blant annet regler om geahčadeapmi (innsyn) og skilling frem som andre forhold som kan reguleres gjennom bruksreglene, jf. NOU 2001: 35 punkt 11.9.1. Dette kommer også til uttrykk i

bestemmelsene i reindrifftsloven kapittel 4, se for eksempel § 29 tredje ledd om innsyn eller § 30 tredje ledd om behandling av andre siidaers rein.

6.1.2 Høringsforslaget

6.1.2.1 Bruksreglene unntatt offentlighet

Departementet foreslo i høringsnotatet at bruksreglene skal unntas offentlighet, men likevel være tilgjengelige for reindrifftsmyndighetene.

6.1.2.2 Innholdet i bruksreglene

Departementet foreslo i høringsnotatet at reindrifftsloven § 57 om bruksreglene endres slik at det skilles mellom bestemmelser bruksreglene skal inneholde, og bestemmelser bruksreglene kan inneholde.

6.1.3 Høringsinstansenes syn

6.1.3.1 Bruksregler unntatt offentlighet

Byrkije Reinbeitedistrikt, Finnmark Fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Norske Reindrifftsamers Landsforbund, Nord-Senja reinbeitedistrikt, Reinbeitedistrikt 33 Spalca, Reindrifftsstyret, Sameetinget, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms- og Finnmark, Statsforvalteren i Trøndelag og Svahken sijte støtter forslaget. Disse høringsinstansene peker på at distriktene i større grad kan arbeide med og ta i bruk bruksreglene som et internt styringsverktøy, dersom bruksreglene unntas offentlighet.

Byrkije reinbeitedistrikt peker på at bruksreglene skal fungere som et styringsverktøy for hvert distrikt, og uttaler:

«Bruksreglene bør fungere som interne styringsdokumenter som skal kunne brukes med tillit og uten ekstern påvirkning.»

Landbruksdirektoratet peker på at distriktene i større grad kan ta i bruk bruksreglene som det verktøyet for intern styring av distriktene som det

er tiltenkt, dersom disse unntas offentlighet. Landbruksdirektoratet uttaler videre:

«Endringen er også i tråd med hvordan bruksreglene var ment unntatt offentlighet da den nye reindrifftsloven ble utarbeidet, og før ny offentlighetslov endret denne forutsetningen. Direktoratet understreker at det er viktig at reindrifftsmyndighetene likevel skal ha tilgang til bruksreglene for å kunne gjennomføre løpende forvaltningsoppgaver.»

Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Troms og Finnmark peker på at det også kan være andre offentlige instanser som kan ha behov for innsyn i bruksreglene. Dette kan for eksempel være Mattilsynet eller Reinpolitiet.

Når det gjelder forvaltningens oppfølging av brudd på bruksregler, peker *Statsforvalteren i Trøndelag* på at det kan være vanskelig å offentliggjøre eventuelle oppfølginger av brudd på bruksreglene fra statsforvalterens side, dersom bruksreglene unntas offentlighet. Statsforvalteren viser til at dette kan bryte med ønsket om transparens i forvaltningen.

Enkelte høringsinstanser peker på at det er hensiktsmessig å få innsyn i deler av bruksreglene som berører sine interesser. Dette gjelder blant annet *Finnmarkseiendommen, Forsvarsdepartementet, Karasjok kommune og Statskog*.

Finnmarkseiendommen og Statskog peker på at grunneier må kunne ha innsyn i bruksreglene for å kunne ivareta sine forpliktelser til å forvalte og å ivareta grunnarealene.

Forsvarsdepartementet trekker fram at tilgang til distriktenes bruksregler er nødvendig for at Forsvaret skal kunne planlegge sin virksomhet i skyte- og øvingsfeltene og samtidig ta hensyn til reindrifftsplaner i feltene. Forsvarsdepartementet peker på at bruksreglene kan inneholde informasjon utover opplysningene i distriktsplanen, herunder opplysninger på siidanivå, som det kan være av betydning for Forsvaret å kjenne til for å sikre best mulig sameksistens med reindriften. Forsvarsdepartementet viser til at det derfor vil være behov for å etablere en mekanisme hvor Forsvaret kan få tilgang til distriktets bruksregler ved henvendelse til reindrifftsmyndighetene dersom forslaget til ny § 57 femte ledd vedtas.

Noen høringsinstanser er negative til forslaget. Dette gjelder blant annet *Bondelagene i Nord-Østerdalen og Holtålen kommune*.

Holtålen kommune peker på prinsippet med transparens i forvaltningen og at det meste bør være offentlig/innsynsberettiget, og uttaler:

«For andre beitenæringer/husdyrhold praktiseres det offentlighet ved blant annet tilskuddsforvaltning. Det er godt mulig at noe av innholdet i bruksregler for forvaltningen bør være unntatt offentlighet, men dette bør begrenses til det som er helt nødvendig.»

Bondelagene i Nord-Østerdalen uttaler at det ikke er noen grunn til at bruksreglene skal være unntatt offentlighet, og at eventuelle personopplysninger kan holdes utenfor bruksreglene. De peker videre på at det er av interesse for samfunnet å se hvordan næringen driver.

6.1.3.2 Innholdet i bruksreglene

Høringsinstansene som uttaler seg om forslaget er i hovedsak positive til at det utformes et klarere skille i loven mellom hva bruksreglene som minimum skal inneholde, og hva det i tillegg kan lages bruksregler om. Dette gjelder blant annet *Finnmark fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Norske Reindrifftsamers Landsforbund og Statsforvalteren i Troms- og Finnmark*.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark ber om en presisering av forslaget og uttaler:

«I forslaget om endringer i § 57 er skal-reglene uendret med unntak av: 'forvaltning av distriktets midler, herunder disponering av distriktkasse og reindriftsfond' istedenfor 'disponering av reindriftsfond' og 'forvaltning av distriktets øvrige midler'. Det er ikke vurdert i høringsdokumentet om dette innebærer noen realitetsendringer.»

Enkelte høringsinstanser har kommet med innspill på hvilke regler som skal være med i bruksreglene, og hvilke regler som distriktet kan velge å ha med i bruksreglene.

Landbruksdirektoratet peker på at det i kategorien kan-regler også er bestemmelser som fremkommer av gjeldende kapittel 4 i reindrifftsloven (§§ 27-31), hvor formuleringen også er at distriktet kan gi nærmere regler i bruksreglene for distriktet. Landbruksdirektoratet mener videre at det i opplistingen over kan-regler i § 57 bør tilføyes et nytt punkt om regler for internkontroll av reintall organisert av distriktet, og uttaler:

«Dette bør tilføyes fordi en internkontroll med ressursutnyttelsen er en naturlig del av et selvstyre i enhver næring. Selv om distriktene foretar internkontroll av reintall, vil det være naturlig at staten fortsetter med risikobaserte stikkprøvekontroller gjennom offentlige reintellinger.»

Statsforvalteren i Trøndelag ønsker et klarere skille mellom «skal»- og «kan»-regler, og peker på at det er naturlig at det kun er beitebruksregler og øvre reintall som bruksreglene skal inneholde nærmere regler om, fordi dette er forhold som har offentlig interesse.

Enkelte høringsinstanser har bedt om at det inntas flere eksempler på hvilke regler distriktene kan innta i bruksreglene.

Landbruksdirektoratet peker på at det i forarbeidene bør gis flere utfyllende eksempler på kan-regler, slik at både næring og forvaltning får en felles oppfatning av hvilke forhold bruksreglene kan inneholde nærmere regler om. Landbruksdirektoratet peker på at det spesielt bør gis utfyllende eksempler på bruk av kan-regler knyttet til fordeling av arbeidsplikter og investeringer, slakte- og produksjonskrav og egenkontroll av reintall.

Statsforvalteren i Trøndelag viser til at det kanskje bør synliggjøres at mekanismer for tvisteløsning er et eksempel på en regel som kan inntas i bruksreglene.

Noen av høringsinstansene har særlig merknader til forslaget om at slakte- og produksjonskrav er inntatt som et forhold bruksreglene kan inneholde.

Norske Reindriftsamers Landsforbund uttaler:

«NRL vil særlig framheve viktigheten at det eksplisitt framgår at slakte- og produksjonskrav kan være en del av bruksreglene. Dette kan være et godt verktøy for distriktene for å få til god ressursforvaltning og unngå at man kommer i en slik ressursmessig situasjon at reintallsreduksjon gjennom § 60 blir aktuelt.»

Sametinget uttaler:

«Sametinget har i konsultasjoner uttrykt at det kan være en sammenheng mellom aktiv bruk av slakte- og produksjonstill i bruksreglene, og reintallsregulering. Sametinget ser også et behov for å gjøre vurderinger av om og eventuelt hvordan man kan bruke reindriftsavtalens virkemidler og/eller distriktskassen for å forsterke en avtalt produksjonsstyringen som har sitt grunnlag i bruksreglene.»

Reinbeitedistrikt 26 Låkkonjárga peker på at regler om slakte- og produksjonskrav ikke passer for reindriftnæringen, og mener at en slik regel i enkelte år kan slå veldig uheldig ut, for eksempel ved dårlige beiteår eller mye tap til rovvilt.

Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Troms og Finnmark peker på at det offentlige bare bør kunne følge opp og sanksjonere brudd på de regler som distriktet er pålagt å ha i bruksreglene.

Statsforvalteren i Nordland uttaler:

«Når det gjelder delingen av hva som skal og kan tas med i bruksreglene, savner vi en klar-
gjøring av hvilke brudd på bruksreglene statsforvalteren skal ha en rolle i. Det virker for eksempel ikke hensiktsmessig at statsforvalteren involverer seg i brudd på regler som distriktet ikke er pålagt å ha i bruksreglene.»

Statsforvalteren i Troms og Finnmark stiller spørsmål ved om statsforvalteren skal kunne sanksjonere brudd på slakte- og produksjonskrav med grunnlag i bruksregler som kan inneholde slike krav, og uttaler:

«Det er lite realistisk at distrikter gjør en stor jobb med å sette opp slike målsettinger, dersom de vil kunne bli sanksjonert. Dersom nabodistriktet ikke tar inn slike krav, så blir ikke de sanksjonert.»

Nord-Senja reinbeitedistrikt og Ringvassøy reinbeitedistrikt har pekt på at små distrikter ikke bør ha krav til å utarbeide bruksregler.

6.1.4 Departementets vurdering

6.1.4.1 Bruksregler unntatt offentlighet

Det finnes i dag ingen hjemmel for å unnta innsyn i bruksreglene. Departementet har fått flere innspill om at bruksreglene, som et internt styringsdokument, bør være unntatt offentlighet. Det fremgår av dagens reindriftslov § 57 at bruksreglene i hovedsak regulerer interne anliggender, som for eksempel vaktplan, arbeidsplikter og investeringer, forvaltning av distriktets midler mv. Etter departementets vurdering er ikke dette opplysninger som er av allmenn interesse, og hensynet til offentlighet gjør seg derfor ikke gjeldende. Departementet har fått tilbakemelding om at reindriftnæringen er tilbakeholden med å innta interne anliggender i et dokument som er åpent

for innsyn. Som en konsekvens av dette oppfyller mange bruksregler i hovedsak kun lovens minimumskrav, og distriktene får derfor ikke utnyttet muligheten som ligger i detaljerte bruksregler.

Departementet foreslo i høringsnotatet at bruksreglene som hovedregel skal være unntatt offentlighet. Dette er i samsvar med intensjonen som lå til grunn da bruksreglene ble innført med reindrifftsloven av 2007. Da var forutsetningen at bruksreglene skulle være et internt styringsverktøy, og at de ikke var ment å være tilgjengelig for offentligheten, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.16. Det ble lagt til grunn at det var distriktsplanen som skulle angi opplysninger om distriktets virksomhet som offentligheten hadde interesse av, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.19.

Departementet foreslo i høringsnotatet at bruksreglene som helhet skulle unntas offentlighet. I ettertid har det blitt klart at en utilsiktet konsekvens av høringsforslaget ville vært at også siidaens øvre fastsatte reintall ble unntatt offentlighet. Departementet mener det er viktig at siidaens øvre fastsatte reintall fortsatt skal være tilgjengelig for offentligheten, slik det allerede er i dag. Siidaens fastsatte reintall skal for eksempel fortsatt kunne publiseres i reindrifftsens årlige ressursregnskap, og departementet har justert forslaget i tråd med dette.

Enkelte høringsinstanser, herunder *Forsvarsdepartementet*, har spilt inn behov for innsyn i den delen av bruksreglene som gjelder siidaenes bruk av distriktets arealer av hensyn til den offentlige planleggingen. For å hensynta dette behovet har departementet foreslått å utvide innholdet i distriktsplanen, se punkt 6.3.4.

6.1.4.2 Innholdet i bruksreglene

Bruksreglene har ikke blitt det verktøyet for forvaltningen av distriktenes ressursers som forutsatt ved innføring av 2007-loven. En del av forklaringen er pekt på i punkt 6.1.4.1. Departementet har fått innspill på at det har vært ulike oppfatninger i distrikter og hos forvaltningen om hvilke regler bruksreglene skal inneholde, og hvilke regler bruksreglene eventuelt kan inneholde. For eksempel er bestemmelser om arbeidsplikter og investeringer sjelden inntatt i bruksreglene, selv om dette er pålagt. Et annet eksempel er slakte- og produksjonskrav, som ikke har blitt tatt inn i bruksreglene, selv om enkelte distrikter ønsket dette, fordi det har vært usikkert om dagens § 57 åpner for å innlemme slike krav i bruksreglene.

Bestemmelsene om bruksregler i reindrifftsloven er bygget opp etter modell fra reglene i bygdeallmenningensloven § 3-7, jf. NOU 2001: 35 punkt

11.9.1. Bygdeallmenningensloven § 3-7 skiller tydelig på hva som skal med i allmenningens bruksregler, og hva allmenningens bruksregler kan inneholde. Departementet ser det som hensiktsmessig at et slikt skille også innarbeides i reindrifftsloven § 57, og foreslår derfor å endre § 57 for å tydeliggjøre hvilke regler bruksreglene kan og skal inneholde. Departementet foreslår at bruksreglene som et minstekrav *skal* inneholde regler om det som angår distriktets felles ressurser: beitebruk, reintall, forvaltning av distriktets midler, bruk av motorisert kjøretøy, og bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg, jf. forslag til § 57 annet ledd.

Det er viktig å gi distriktene handlingsrom, slik at bruksreglene kan tilpasses forholdene i distriktet. Andre forhold *kan* derfor fastsettes i bruksreglene, dersom distriktet vurderer at det er behov for slike regler, jf. forslag til § 57 tredje ledd. Dette er forhold som ikke direkte angår distriktets felles ressurser, men som det likevel kan være hensiktsmessig å ha regler om: krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift, fordeling av arbeidsplikter og investeringer, og slakte- og produksjonskrav. Departementet har fått tilbakemelding fra reindrifftsnaeringen om at dette er forhold som kan være viktige hjelpemidler for distriktsstyringen, og som bør fremgå klart av loven. Departementet har derfor valgt å tydeliggjøre disse forholdene som egne punkter i forslag til § 57 tredje ledd nummer 1 til 3. Departementet foreslår for øvrig å videreføre at distriktet også kan innta andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler i § 57 tredje ledd nummer 4.

Nærmere regler om siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift, etter forslag til § 57 tredje ledd nummer 1, kan eksempelvis være bestemmelser om at lederen av siidaandelen må delta i siidaens arbeid med gjeting, samling og skilling samt arbeid med gjerder og anlegg. Det kan også reguleres hvor mye lederen av siidaandelen skal delta i de forskjellige oppgavene, eksempelvis antall vakt-døgn. Departementets forslag innebærer en synliggjøring av muligheten siidaen har til å stille krav til siidaandelslederens deltakelse i siidaens arbeidsoppgaver. Når det gjelder krav til øvrige reineieres deltakelse, bestemmes dette av lederen av siidaandelen, se omtalen i punkt 4.1.1.

I høringsforslaget var ordlyden i § 57 tredje ledd nummer 1 «siidaens daglige drift», men departementet foreslår at ordlyden endres til «siidaens reindrift». Dette for å tydeliggjøre at det er en sammenheng mellom forslag til § 10 første ledd og § 57 tredje ledd nummer 1.

Slakte- og produksjonskrav i bruksreglene, etter forslag til § 57 tredje ledd nummer 3, kan fastsettes på ulike måter, men departementet forutsetter at det i alle tilfeller må ligge til grunn et likhetsprinsipp. Det kan for eksempel fastsettes slaktekrav knyttet til uttak av kalv og til ønsket alders- og flokksammensetting i distriktet, eller et krav om produksjon av et bestemt antall kilo reinkjøtt pr. livdyr. Andre metoder kan også være aktuelle. Slike slakte- og produksjonskrav kan eksempelvis fastsettes årlig i forkant av slaktesesongen.

Departementet påpeker at listen over forhold som kan inntas i bruksreglene ikke er ment å være uttømmende, jf. forslag til § 57 tredje ledd nummer 4. For eksempel kan det fastsettes regler for utøvelse av reindrift etter reindriftsloven kapittel 4, og regler om hvordan distriktet vil håndtere brudd på distriktets bruksregler internt. Videre kan det være distrikter som ønsker å ha en bedre oppfølging av sitt eget reintall, og derfor fastsetter regler for reintallsoppfølging, herunder tellinger organisert av distriktet. Distriktet kan også fastsette planer for hvor fremtidige hytter og gjerder skal plasseres, slik at distriktet får en helhetlig plan for dette. I tillegg kan et distrikts vedtekter inntas i bruksreglene, dersom det vurderer at det er behov for dette. Det kan også tenkes at distrikter ønsker at egen beredskapsplan skal inntas i bruksreglene. En slik beredskapsplan vil kunne være viktig for distriktet ved akutte hendelser eller ved hendelser forårsaket av klimaendringer. Som eksempel på det siste kan nevnes låste beiter som medfører at det må iverksettes tiltak for å sikre dyrevelferd og fremtidig produksjon. Det understrekes at dette er eksempler på noen forhold som det kan være hensiktsmessig å innarbeide i bruksreglene, og det er følgelig opp til distriktene selv å definere hva som er hensiktsmessig å regulere gjennom bruksreglene.

Departementet foreslår ingen endring i måten statsforvalteren skal følge opp eventuelle brudd på bruksreglene. Dersom det er brudd på bruksreglene, må statsforvalteren vurdere oppfølging etter sanksjonsbestemmelsene i reindriftsloven kapittel 11.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsene i kapittel 11.

6.2 Reduksjon av reintall

6.2.1 Gjeldende rett

Reindriftsloven § 60 inneholder både regler om fastsetting av et øvre reintall for siidaen og regler om reduksjon av reintall som overstiger siidaens øvre fastsatte reintall. Hensynet bak reglene om

reintall er å sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiteressurser, slik det blant annet fremgår av reindriftsloven § 57 annet ledd.

Ved utarbeidelsen av reindriftsloven av 2007 var departementet bevisst på å utforme en modell hvor siidaen selv fikk anledning til å gjennomføre nødvendig reintallstilpasning, i tilfeller hvor det faktiske reintallet oversteg det fastsatte. Intensjonen var at myndighetene bare skulle involveres hvor siidaen ikke ville gjennomføre eller ikke lykkes med reintallsreduksjonen, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.18.

Utgangspunktet er at hvis reintallet i siidaen overstiger det fastsatte reintallet, skal siidaen utarbeide en reduksjonsplan. Dersom siidaen ikke gjør dette, eller ikke klarer å gjennomføre planen, skal hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. Reindriftsstyret har ansvaret for at en slik reduksjon gjennomføres, jf. § 60 tredje ledd.

Det kan også fastsettes et øvre reintall per siidaandel. Om dette er gjort skal en reduksjon skje ved at de siidaandeler som har et reintall som overstiger sitt fastsatte øvre reintall, først redusere ned til det fastsatte øvre reintallet, jf. § 60 fjerde ledd.

Da reindriftsloven av 2007 trådte i kraft startet en omfattende prosess med fastsetting av øvre reintall for alle reinbeitedistriktene (Meld. St. 32 (2016–2017) punkt 7.2.3.1). Prosessen pågikk helt frem til det i 2012 var fastsatt reintall som var endelig godkjent av reindriftsstyret for alle distriktene. Etter reintallsfastsettingen ble det beregnet at reintallet i Finnmark var 42 000 dyr over det som var fastsatt som øvre reintall. Reindriftsstyret igangsatte derfor en omfattende reduksjonsprosess sommeren 2012. Distriktene/siidaene fikk da en frist for utarbeidelse av reduksjonsplaner, men det var svært få som utarbeidet slike planer innen gitt frist. Det endte til slutt med at reindriftsstyret i løpet av 2013 vedtok frister for pålegg om forholdsmessig reduksjon av reintallet for totalt 231 siidaandeler i Finnmark (Meld. St. 32 (2016–2017) punkt 7.2.3.2).

Etter dette fulgte en omfattende klagerunde. Totalt klaget 85 av siidaandelene på pålegg om forholdsmessig reduksjon. Reindriftsstyret opprettholdt egne vedtak i 77 saker, som ble sendt til departementet for behandling i begynnelsen av desember 2013. I februar 2014 var klagen stort sett ferdigbehandlet i departementet, og ingen fikk medhold i sine klager (Meld. St. 32 (2016–2017) punkt 7.2.3.2).

Lederen i en av siidaandelene som hadde blitt pålagt forholdsmessig reduksjon, i medhold av reindriftsloven § 60 tredje ledd annet punktum, saksøkte staten. Staten vant frem i HR-2017-2428-A. Reineieren hevdet at vedtaket om forholdsmes-

sig reduksjon var ugyldig fordi det var i strid med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP artikkel 27) og/eller Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1 (EMK P1-1). Høyesterett kom i motsetning til de tidligere instanser til at vedtaket var gyldig. Et flertall på fire dommere kom til at vedtaket ikke krenket reieneierens rettigheter etter SP artikkel 27, og Høyesterett kom enstemmig til at vedtaket ikke krenket EMK P1-1. Som argument for at SP artikkel 27 ikke var krenket viste Høyesterett blant annet til reindriftsloven sin primære løsning om at siidaen selv kan bestemme hvordan reduksjon skal skje, og at man også kan bli enige om å skjerme de minste reieneierne ved å selv fastsette reintall på siidaandelsnivå. Siidaen kunne med andre ord selv påvirke hvordan belastningen skulle fordeles siidaandelene imellom.

Høyesteretts avgjørelse i HR-2017-2428-A ble klaget inn for FNs menneskerettskomité, som kom med sin uttalelse 19. juli 2024 (CCPR/C/141/D/2588/2019). Komiteens flertall kom til at kulturvernet etter SP artikkel 27 var krenket. Uttalelsen omtales nærmere nedenfor i punkt 6.2.4.

Etter reintallsprosessen i perioden 2012-2015 var det i større grad oppnådd samsvar mellom øvre fastsatt reintall og det faktiske reintallet i Finnmark. Noen av siidaandelene valgte imidlertid å øke sine reintall for en eventuell fremtidig reduksjonsprosess, såkalt posisjonering (Meld. St. 32 (2016–2017) punkt 7.2.3.3). Historiske reintallsoversikter viser også at enkelte reieneiere startet posisjoneringen allerede da forslag til ny reindriftslov ble lagt frem i NOU 2001: 35.

Posisjonering innebærer at noen reieneiere/siidaandeler lar reintallet vokse ved å redusere uttaket av slakterein i ett eller flere år, med sikte på å oppnå et best mulig resultat ved en senere forholdsmessig reduksjon. Dagens regelverk har ingen effektive mekanismer som har forhindret dette. Ufordringen ligger i at en reduksjonsplan krever enstemmighet. En siidaandel som har posisjonert seg kan derfor, ved å motsette seg enhver reduksjonsplan, tvinge siidaen inn i en forholdsmessig reduksjon.

Ved en forholdsmessig reduksjon vil samtlige av siidaandelene måtte redusere reintallet, ikke bare de som har økt. Siidaandelene som har posisjonert seg vil komme ut med et relativt sett høyere reintall, sammenlignet med siidaandelene som ikke har posisjonert seg. Regelen slår med andre ord positivt ut for de som har økt sitt reintall, og tilsvarende slår det negativt ut for reieneierne som ikke har økt.

Problemet med posisjonering forsterkes ved at regelen om forholdsmessig reduksjon i rein-

driftsloven § 60 tredje ledd, som i Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) punkt 8.18 var forutsatt å være en unntaksbestemmelse, er blitt praktisert som den klare hovedregelen ved reintallsreduksjon.

All den tid en reduksjonsplan krever enighet, har siidaen selv en begrenset mulighet for å regulere reintallet til siidaandelene. Etter reindriftsloven § 60 fjerde ledd har distriktet en mulighet til å fastsette et øvre reintall per siidaandel. Denne muligheten kan imidlertid ikke benyttes som ledd i en reduksjonsprosess, jf. HR-2019-2395-A. Hensynene som flertallet i Høyesterett begrunnet avgjørelsen med i HR-2019-2395-A, vil også kunne gjøre seg gjeldende i tilfeller hvor virkningen av en fastsetting av et øvre reintall per siidaandel vil medføre en reduksjon.

Dette ble forutsatt av Indre og Østre Finnmark tingrett i 18-050767TVI-TIOF/TTAN. Spørsmålet i saken var om distriktsstyret, i medhold av reindriftsloven § 60 fjerde ledd, kunne fastsette et øvre reintall for siidaandelene i en siida, dersom virkningen av fastsettingen faktisk ville medføre en reintallsreduksjon for en siidaandel. Indre og Østre Finnmark tingrett kom til at reindriftsloven § 60 fjerde ledd ikke åpnet for dette, selv om det samlede reintallet i siidaen var under det øvre reintallet fastsatt av reindriftsstyret og siidaen ikke var i en pålagt reduksjonsprosess.

I 2016 ble reindriftsloven endret gjennom innføringen av reindriftsloven § 60 femte ledd, med tilhørende forskrift (Prop. 93. L (2015–2016)). Her åpnes det for at statsforvalteren kan fastsette reintall på siidaandelsnivå for inntil fem år av gangen, når særlige grunner foreligger. Hensikten med denne endringen var å stoppe nye runder med reintallsøkning og posisjonering (Meld. St. 32 (2016–2017) punkt 7.2.3.3).

6.2.2 Høringsforslaget

I høringsforslaget foreslo departementet et nytt system for reduksjon av reintall, i tilfeller hvor siidaen overstiger sitt øvre fastsatte reintall. Formålet med forslaget er å gjøre det enklere for siidaen å utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan.

Forslaget gikk for det første ut på at siidaen uttrykkelig får muligheten til å utarbeide en reduksjonsplan hvor den nødvendige reintallsreduksjonen fordeles ulikt mellom siidaandelene. Etter departementets forslag forutsetter en slik reduksjonsmetode at alle siidaandelslederne blir enig om beslutningen. Formålet er å gi siidaen fleksibilitet i reduksjonen til å fordele reduksjonsbyrden ulikt mellom siidaandelene om det anses hensiktsmessig.

For det andre foreslo departementet at siidaen gis muligheten til å bli enig om en reduksjonsplan som innebærer en lik øvre grense for alle siidaandelene. I motsetning til en reduksjonsplan med ulikt reintall, hvor det etter forslaget ble stilt krav om enstemmighet, så ble det foreslått at en beslutning om en lik øvre grense måtte få tilslutning fra et flertall av siidaandelslederne. Formålet med dette forslaget er å legge til rette for selvstyre i en reduksjonsprosess, også i tilfeller hvor det ikke oppnås enstemmighet blant lederne.

Departementet foreslo også at reindrifststyret skal ha myndighet til å effektivere siidaens reduksjonsplan, om nødvendig gjennom bruk av sanksjonsbestemmelsene i reindrifstloven kapittel 11. Dette i tilfeller hvor siidaen blir enig om en reduksjonsplan, men hvor en eller flere av siidaandelene ikke følger planen. Formålet er å gi siidaen en trygghet i at den vedtatte reduksjonsplanen faktisk følges opp.

Departementet foreslo til sist at reindrifststyrets kompetanse til å vedta en forholdsmessig reduksjon ble erstattet med kompetansen til å vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene. Dette ble foreslått som en unntaksbestemmelse i tilfeller hvor siidaen ikke blir enig om en egen reduksjonsplan.

6.2.3 Høringsinstansenes syn

De fleste av høringsinstansene er positive til forslaget om å endre reglene for reduksjon av reintall, inkludert å styrke siidaens mulighet til å utarbeide en egen reduksjonsplan. *Advokatforeningen, Alta kommune, Finnmark fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Nordkalottfolket, Norges Bondelag, Norske Reindrifsamers Landsforbund, Reinbeitedistrikt 4/5 B, Reindrifststyret, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Trøndelag, Troms fylkeskommune og Trøndelag fylkeskommune* stiller seg i stor grad positiv til forslaget slik det er hørt.

Videre støtter *Čorgaš reinbeitedistrikt, Kautokeino flyttsamelag, Nordland reindriftssamer, NOR-SKOG og Sør-Trøndelag og Hedmark reinsamelag* høringsuttalelser som er positiv til forslaget.

Norske Reindrifsamers Landsforbund uttaler at den foreslåtte reduksjonsmodellen «vil ha en utjevneende effekt, og vil sikre at flere kan leve av reindriften og man vil opprettholde reindriften som en viktig næring og bærebjelke i det samiske samfunnet».

Landbruksdirektoratet støtter forslaget om ny modell for reintallsreduksjoner, og vurderer at forslaget «vil redusere gevinsten av posisjonering og

gi distriktsstyrene bedre verktøy til å forvalte reintallet internt». *Reindrifststyret* vurderer at forslaget til ny § 60 a «følger opp styrets tidligere påpekte behov i regelverket om insentiv for å realisere reduksjonsplaner gjennom selvstyre, samt hensynet til å motvirke posisjonering på bekostning av fellesskapet».

Statsforvalteren i Nordland skriver i sin høringsuttalelse at innretningen på den foreslåtte bestemmelsen om reduksjon av reintall kan «skape mer legitimitet og etterlevelse i næringen», og at den kan «føre til at utfordringen med posisjonering blir mindre». *Statsforvalteren i Troms og Finnmark* påpeker behovet for en klar hjemmel for regulering av reintall, og stiller spørsmål ved om mindretallsvernet i forslaget bør problematiseres nærmere. *Statsforvalteren i Troms og Finnmark* savner også en nærmere kobling mot vurdering av beitegrunnlaget på alle årstidsbeiter i utformingen av reduksjonsregelen.

Noen av høringsinstansene er kritiske til forslaget i sin helhet, mens noen av høringsinstansene har uttrykt misnøye med enkeltelementer i forslaget. *Lákkonjárga reinbeitedistrikt og enkelte privatpersoner* er kritiske til forslaget om at reindrifststyret i siste instans skal kunne vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall. *Nord-Senja reinbeitedistrikt og Ringvassøy reinbeitedistrikt* er kritisk til forslaget om at det skal foretas en forholdsmessig reduksjon i tilfeller hvor den øvre grensen siidaen har satt ikke er tilstrekkelig. Høringsinstansene som er kritiske til denne delen av forslaget uttaler at regelen bør være slik at den øvre grensen skal ta hele den nødvendige reduksjonen.

Ingen av høringsinstansene som er kritisk til forslaget har kommet med et forslag til en alternativ reduksjonsmodell.

Et fåtall *privatpersoner* uttaler at de ønsker å beholde dagens reduksjonsmodell.

Norske Reindrifsamers Landsforbund, Sametinget, Landbruksdirektoratet, Kautokeino flyttsamelag og noen privatpersoner ønsker økt oppmerksomhet på slakte- og produksjonskrav i reindriften, og argumenterer for at økt oppmerksomhet på produksjon vil bidra til at det sjeldnere vil være behov for å gjennomføre reintallsreduksjoner.

En del av høringsinstansene viser til uttalelsen fra FNs menneskerettskomité, som kom under høringsperioden, hvor Høyesteretts dom i HR-2017-2428-A kritiseres for å være i strid med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27. *Lákkonjárga reinbeitedistrikt, Finnmarku Sámelistu, Karasjok kommune, Kautokeino flyttsamelag, Kautokeino kommune, Joahkonjárga reinbeitedistrikt og Sametingets ungdomspoli-*

tiske utvalg mener lovarbeidet må stanses inntil Landbruks- og matdepartementet har gitt menneskerettskomitéen svar på hvordan uttalelsen vil bli fulgt opp. *Alta kommune, forskergruppen for same- og urfolksrett ved UiT Norges arktiske universitet* og *Kautokeino flyttsamelag* uttaler med henvisning til menneskerettskomitéens uttalelse at det bør gjelde et bunnfradrag som unntar reinereiere med færre enn 200 rein fra å delta i en reintallsreduksjon. *Reindrifststyret* stiller også spørsmål ved om det bør være et slikt bunnfradrag for å unngå potensielle utfordringer en matematisk reduksjonsprosess kan gi. *Norske Reindriftsamers Landsforbund* uttaler på sin side at den foreslåtte modellen i § 60 a, hvor siidaen ved flertallsvedtak har mulighet til å sette en øvre grense i en reduksjonsprosess, vil hindre at det i fremtiden oppstår en liknende situasjon som var tilfellet i HR-2017-2428-A.

Selv om departementet ikke har foreslått noen endringer i reglene om fastsetting av reintall, har noen av høringsinstansene gitt innspill som omhandler fastsettelse av reintall. Dette gjelder *Alta kommune, Karasjok kommune, Nord-Senja reinbeitedistrikt, Spalca reinbeitedistrikt, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag. Statsforvalteren i Nordland* har gitt innspill om at språket i reindriftsloven § 60 om fastsettelse av reintall også bør endres, slik at det fremgår klart og tydelig «hvem som skal fastsette hva når det gjelder reintall».

Høringsinstansene som har kommentert høringsforslaget om å skille reglene om *fastsettelse* av reintall og reglene om *reduksjon* av reintall ut i egne bestemmelser, i henholdsvis § 60 og § 60 a, stiller seg positiv til forslaget.

Forskergruppen for same- og urfolksrett ved UiT Norges arktiske universitet understreker, med henvisning til den tidligere nevnte uttalelsen fra FN's menneskerettskomité, viktigheten av «samisk deltagelse i beslutningsprosesser relatert til reintallsreduksjon», og at «sterkere involvering av samiske organisasjoner er påkrevd». Forskergruppen mener dette eksempelvis kan skje «ved å reetablere regionale områdestyrer med samisk deltagelse», eventuelt at det «inntas andre ordninger som sikrer reell samisk deltagelse i beslutninger relatert til reintallsreduksjon».

En *privatperson* uttaler at det eksisterer for mange siidaandeler til at det er lønnsomt å drive reindrift som helhet, og at det bør tilbys avviklingstilskudd for siidaandeler som har et reintall under 400 rein. En annen *privatperson* er i sin uttalelse innom en liknende problemstilling. Vedkommende mener det må settes et «klarere skille

på den kulturelle retten og næring», og at en eventuell reintallsreduksjon ikke må svekke «næringsutøvere mer enn absolutt nødvendig».

Norske Reindriftsamers Landsforbund og *Kautokeino flyttsamelag* mener det må vurderes om det skal gis adgang til midlertidig økning av reintallet i en siidaandel ved inngåelse eller opphør av ekteskap, med henvisning til *Norske Reindriftsamers Landsforbund* og *Sametingets reindriftslovutvalg*, som foreslår dette.

En av *privatpersonene* som er kritisk til forslaget uttaler at reintallsproblematikken kan skyldes manglende oppfølging fra forvaltningen, blant annet statsforvalterens manglende oppfølging av nåværende § 60 femte ledd i reindriftsloven.

Sametinget ønsker en avklaring av om reduksjonsreglene også kan benyttes av distrikt som ikke er over sitt øvre fastsatte reintall, men som likevel opplever behov for justering av intern fordeling av reintallet. *Sametinget* slår også fast at det bør «gjennomføres en fullstendig gjennomgang av reintallsreduksjonsprosessen og en oppsummering av de mange og vekslende virkemidlene og tiltakene som staten har iverksatt over tid angående reintallsreduksjoner».

Både *Sametinget* og *Samisk høgskole* uttaler at det er behov for å vurdere forslaget til ny § 60 a opp mot reglene om reineiers vern av den private eiendomsretten til dyrene.

Samisk høgskole uttaler også at det er behov for en avklaring om siidaandelslederne og reinereierne som ikke har bidratt til en reintallsøkning skal måtte bidra i en reintallsreduksjon.

Svahken sitje uttaler at problemstillingen i flere områder er «at det er for lite rein sett opp mot tilgjengelige beiteressurser», og at det i denne sammenheng vil «være naturlig å følge opp de lovforslagene som NOU 2007: 13 Den nye sameretten foreslo i sin tid».

6.2.4 Departementets vurdering

Om utgangspunktet for departementets forslag til § 60 a

Regulering av reintall er et tema som lenge har fått stor oppmerksomhet, og som har krevd betydelig arbeid, både i næringen og hos myndighetene. Dette gjelder både lovens krav om at det skal fastsettes et reintall for den enkelte sommersiida, og oppfølgingen gjennom prosesser for reduksjon av et reintall som overstiger det fastsatte.

Departementet fastholder at dagens regelverk for reduksjon av reintall ikke er hensiktsmessig, og at regelverket bør endres. Hovedformålet med

endringen er å få bukt med posisjonering, og å gi siidaen større mulighet til selv å utforme en egen reduksjonsplan. I høringsrunden har det ikke blitt foreslått noen forslag til en alternativ helhetlig reduksjonsmodell, slik at det eneste reelle alternativet til lovforslaget synes å være at dagens system beholdes.

I store deler av reindrifftsnaeringen er det misnøye med dagens reduksjonsmodell i reindrifftsloven § 60, og hvordan regelverket åpner for posisjonering. Ordningen med forholdsmessig reduksjon har liten aksept, noe som illustreres av de mange klagene på reindrifftsstyret sine vedtak i 2013 og 2014. I mangel av enighet i distriktene har prosessen med tvungen forholdsmessig reduksjon vært nødvendig, men konsekvensene ut over reduksjon ned til det fastsatte reintallet, har vært uønskede.

Proessen bidro til å skape en mistillit til myndighetene, som fortsatt preger dagens forvaltning av reintallet. Det er saken i HR-2017-2428-A et illustrerende eksempel på. Posisjoneringen som reduksjonsbestemmelsen åpner for har også medført et dårligere samarbeidsklima internt i reindrifften.

Departementet har tidligere forsøkt å avbøte muligheten for posisjonering gjennom innføringen av reindrifftsloven § 60 femte ledd, med tilhørende forskrift. Her åpnes det for at statsforvalteren kan fastsette reintall på siidaandelsnivå for inntil fem år av gangen, når særlige grunner foreligger. Hensikten med denne endringen var å stoppe nye runder med reintallsøkning og posisjonering (Meld. St. 32 (2016–2017) punkt 7.2.3.3).

Tilbakemeldingen fra reindrifftsnaeringen, blant annet under innspillmøtene, er at bestemmelsen ikke løser problemet med posisjonering, den utsetter bare posisjoneringen i noen år. Departementet har fått tilbakemelding om at dersom en siida får fastsatt reintall på siidaandelsnivå, hjelper dette i første del av femårsperioden, men deretter starter enkelte av siidaandelene en tilpasning av reintallet fram mot utløpet av perioden. Om reintallet i siidaen igjen går over det fastsatte, vil det mest sannsynlig ikke oppnås enighet om en reduksjonsplan. I slike tilfeller vil man stå igjen med to muligheter. Det kan enten fastsettes øvre reintall per siidaandel for en ny periode. Dette kan på nytt utsette posisjoneringen. Alternativt må det foretas en ny forholdsmessig reduksjon med utgangspunkt i siste melding om reindrifft, som kan gi nye uheldige utslag på grunn av posisjonering. I begge tilfeller vil dette skape en usikker situasjon for reineierne i siidaen.

Etter departementets vurdering støtter dagens system heller ikke i tilstrekkelig grad opp om de reindrifftspolitiske målene om en økologisk, øko-

nomisk og kulturelt bærekraftig reindrifft. Et system som er reintallsdrivende utfordrer det reindrifftspolitiske målet om en økologisk bærekraftig reindrifft. Videre bidrar gjeldende regel om forholdsmessig reduksjon til en uforholdsmessig skjevfordeling av reintallet i siidaen. Skjevfordelingen kan bidra til at færre kan leve av reindrifften og at utøvere til slutt velger å gå ut av naeringen. En slik utvikling er verken i samsvar med målet om økonomisk eller kulturell bærekraft.

Departementet foreslår at dagens ordning med forholdsmessig reduksjon erstattes med en regel som ikke åpner for samme grad av posisjonering, og som heller ikke er reintallsdrivende. Forslaget har som hovedformål å få bukt med posisjonering av reintall og gi siidaen større mulighet til selv å utforme en egen reduksjonsplan.

Om utgangspunktet for dagens system i reindrifftsloven § 60 står det i Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.18:

«Et system for styring og forvaltning som mangler legitimitet i naeringen, vil stå i fare for å være uten nevneverdig praktisk effekt i forhold til de målsettinger som ligger til grunn. Utfordringen er derfor å utforme regler der prosessen med reintallsfastsettelse starter hos naeringen selv, samtidig som det også finnes effektive mekanismer for offentlig ressurskontroll. Her er det behov for et mer fleksibelt sanksjonsapparat der reduksjon av reinflokk med tvang kun vil være aktuelt i helt spesielle og ekstraordinære tilfeller.»

Departementet er klar på at det samme utgangspunktet fortsatt bør ligge til grunn for reglene om reintallsregulering, herunder at prosessen starter hos naeringen selv. For å lykkes med dette ser departementet det som avgjørende med en revitalisering av siidaens mulighet for selv å utarbeide en reduksjonsplan. Dagens situasjon, hvor en enkelt siidaandel har vetorett til å blokkere en reduksjonsplan som siidaen ellers er enig om, anses som en uønsket situasjon.

Departementet er klar på at det kun er dersom siidaen overstiger sitt øvre fastsatte reintall at det vil være nødvendig med en reduksjonsprosess. En siida som er innenfor sitt øvre fastsatte reintall, og som vil gjennomføre en intern justering av reintallet, vil med andre ord ikke kunne gjøre dette etter forslag til reindrifftsloven § 60 a. Siidaen kan likevel ta i bruk prinsippene i bestemmelsen på eget grunnlag, så lenge det er enighet om dette.

Departementet fastholder også forslaget om å dele opp nåværende § 60 i to bestemmelser. Dette

innebærer at bestemmelsene om fastsettelse av reintall beholdes i § 60, mens bestemmelsene om reduksjon av reintall gis i en egen bestemmelse i § 60 a.

Departementets forslag til § 60 a første ledd

Departementets forslag til § 60 a første ledd regulerer når en reintallsreduksjon skal igangsettes. Overstiger reintallet i siidaen det reintallet som er fastsatt etter § 60, skal siidaen utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan. Om siidaen ikke gjør dette, vil reindriftsstyret be siidaen om å utarbeide en reduksjonsplan innen en gitt frist. En reduksjonsplan skal sørge for at siidaens reintall kommer ned til det øvre fastsatte reintallet. I reduksjonsplanen skal siidaen beskrive hvordan reduksjonen skal fordeles mellom siidaandelene og innenfor hvilken frist den skal gjennomføres. I siidaens reduksjonsplan kan det også settes frister underveis i reduksjonsperioden. Når siidaen har utarbeidet en reduksjonsplan som det er oppnådd tilstrekkelig enighet om, sendes den til reindriftsstyret. Når siidaens reduksjonsplan er vedtatt av reindriftsstyret, skal siidaandelene gjennomføre planen.

Reindriftsstyret har en viktig rolle med å veilede siidaen om hva planen bør inneholde og innen hvilken frist reduksjonen bør være gjennomført. Reindriftsstyret kan vurdere om det bør sendes forhåndsvarsel om eventuell reduksjon etter forslag til § 60 a femte ledd, for de tilfeller siidaen ikke selv utarbeider en reduksjonsplan i tråd med lovens krav.

Departementets forslag til § 60 a annet ledd

Departementet foreslår at siidaen gis to muligheter ved utarbeidelsen av en reduksjonsplan. Disse fremkommer i § 60 a annet og tredje ledd.

Etter forslag til § 60 a annet ledd kan siidaen bli enig om et ulikt reintall per siidaandel. En slik beslutning krever enstemmighet blant alle siidaandelslederne. Selv om denne muligheten allerede i dag finnes i § 60 tredje ledd første punktum, mener departementet at siidaen i langt større grad vil være tjent med å ta i bruk denne muligheten sammen med de øvrige foreslåtte endringene. Departementet mener også det er viktig at siidaen beholder en slik fleksibilitet. Av hensyn til en klar og tydelig ordlyd i bestemmelsen foreslås det at siidaen kan bli enig om «et ulikt reintall for hver siidaandel», så lenge det er enstemmighet. I realiteten har siidaen full frihet til å bestemme hvordan en reduksjon skal skje, så lenge det er full enighet om prosessen og reduksjonsmetoden

oppnår det overordnede målet om en reduksjon ned til siidaens øvre fastsatte reintall.

En siidas mulighet for utarbeidelse av en reduksjonsplan etter § 60 a annet eller tredje ledd, kan beskrives med et eksempel, hvor vi tenker oss en siida som består av fire siidaandeler, og som har et øvre fastsatt reintall på 1600 rein, se tabell 6.1.

I løpet av året øker reintallet til 2100 rein, slik at siidaen har 500 rein for mye i forhold til det øvre fastsatte reintallet, se tabell 6.2.

Siidaen må utarbeide en reduksjonsplan. I eksempel 1, jf. tabell 6.3 nedenfor, illustreres en reduksjonsplan etter § 60 a annet ledd, i henhold til departementets forslag.

Departementets forslag til § 60 a tredje ledd

Den andre muligheten siidaen har ved utarbeidelse av en reduksjonsplan fremkommer i forslag til § 60 a tredje ledd.

Etter forslag til § 60 a tredje ledd kan siidaen, ved flertall, beslutte at siidaandelene som overstiger en bestemt grense må redusere. En viktig forutsetning er at grensen er lik for alle siidaandelene, ettersom en forskjellsbehandling krever enstemmighet, jf. forslag til § 60 a annet ledd. Siidaen kan eksempelvis beslutte at grensen skal set-

Tabell 6.1 Utgangspunkt for eksempler på reintallsreduksjon

	Reintall
Siidaandel A	800
Siidaandel B	400
Siidaandel C	300
Siidaandel D	100
Totalt	1600

Tabell 6.2 Reintall etter økning over øvre fastsatt reintall

	Reintall
Siidaandel A	900
Siidaandel B	400
Siidaandel C	600
Siidaandel D	200
Totalt	2100

Tabell 6.3 Eksempel 1: Enstemmig beslutning om en reduksjonsplan med ulikt reintall per siidaandel, jf. forslag til § 60 a annet ledd.

	Reintall (før reduksjon)	Besluttet reintall pr. siidaandel	Reduksjon pr. siidaandel
Siidaandel A	900	800	- 100
Siidaandel B	400	400	
Siidaandel C	600	200	- 400
Siidaandel D	200	200	
Totalt	2100	1600	- 500

tes på et slikt nivå at den vil ta hele den nødvendige reduksjonen. Dette illustreres i eksempel 2, jf. tabell 6.4.

I eksempel 2 har siidaen besluttet en lik øvre grense på 500 rein. Dette innebærer at siidaandelene med mer enn 500 rein må redusere. Videre forutsetter denne planen at siidaandelene med et reintall under 500 rein ikke kan øke reintallet i reduksjonsperioden, fordi det ville medført at siidaen overstiger sitt øvre fastsatte reintall. Reduksjonsreglene må imidlertid ikke forveksles med reglene for fastsetting av reintall. Det vil si at når siidaens reduksjonsplan er gjennomført, så er ikke siidaandelene lengre bundet av reduksjonsplanen.

Hvis vi tenker oss en annet eksempel hvor flertallet i siidaen har besluttet at den like øvre grensen settes til et likt reintall per siidaandel som i sum ikke overstiger siidaens øvre fastsatte reintall, kan siidaandelene som er under denne grensen øke opp til grensen. Dette illustreres i eksempel 3, jf. tabell 6.5.

I eksempel 3 har siidaen besluttet en lik øvre grense på 400 rein. Med en slik grense kan siidaandel D øke opp til grensen uten at det øvre fastsatte reintallet til siidaen overstiges.

Ytterligere et annet alternativ er at siidaen ved flertall kan beslutte at grensen skal settes på et slikt nivå at den tar deler av reduksjonen, men ikke hele. Om flertallet i siidaen beslutter en reduksjonsplan med en øvre grense som ikke tar hele reduksjonen, må hver siidaandel bidra i en forholdsmessig reduksjon av det overskytende antall rein, jf. forslag til § 60 a tredje ledd annet punktum. En slik reduksjonsplan innebærer at siidaandelene som overstiger den øvre grensen må redusere ned til den øvre grensen, og *i tillegg* foreta en forholdsmessig reduksjon av det resterende overskytende antallet. Siidaandelene som er under den øvre grensen, må foreta en forholdsmessig reduksjon i henhold til reduksjonsplanen.

Ved denne metoden har flertallet i siidaen muligheten til å sette den øvre grensen høyt, noe som vil nødvendiggjøre en større forholdsmessig reduksjon. En annen mulighet er at flertallet i siidaen kan sette den øvre grensen lavt, slik at siidaandelene med høyest reintall må ta en større del av reduksjonen. På denne måten har flertallet i siidaen stor fleksibilitet, og kan på en effektiv måte velge å skjerme siidaandelene med et lavt reintall. Det er siidaen selv som har best forutsetninger for å vurdere og beslutte hvor den øvre grensen bør settes, ut ifra siidaens eget behov.

Tabell 6.4 Eksempel 2: Flertallsbeslutning om en lik øvre grense på 500 rein, jf. forslag til § 60 a tredje ledd

	Reintall (før reduksjon)	Reduksjon over 500 rein	Høyeste reintall ved opp- fyllelse av reduksjonsplan
Siidaandel A	900	- 400	500
Siidaandel B	400		400
Siidaandel C	600	- 100	500
Siidaandel D	200		200
Totalt	2100	- 500	1600

Tabell 6.5 Eksempel 3: Flertallsbeslutning om en lik øvre grense på 400 rein, jf. forslag til § 60 a tredje ledd

	Reintall (før reduksjon)	Reduksjon over 400 rein	Høyeste reintall ved oppfyllelse av reduksjonsplan
Siidaandel A	900	- 500	400
Siidaandel B	400		400
Siidaandel C	600	- 200	400
Siidaandel D	200	+ 200	400
Totalt	2100	- 500	1600

Dersom flertallet i siidaen har besluttet en lik øvre grense etter § 60 a tredje ledd, som ikke tar hele den nødvendige reduksjonen, skal den forholdsmessige reduksjonen beregnes ut fra siidaens reintall med fratrukk for reintallet som overstiger den øvre grensen som flertallet har bestemt. Dette illustreres i eksempel 4, jf. tabell 6.6.

I eksempel 4 beslutter siidaen at det settes en grense på 650 rein. Denne grensen vil ikke ta hele den nødvendige reduksjonen på 500 rein. Siidaandelen som har et reintall over den øvre grensen må redusere ned til den øvre grensen. De resterende 250 rein må samtidig reduseres forholdsmessig på alle fire siidaandeler. Alle siidaandelene må redusere sitt reintall under den øvre grensen med 13,5 prosent.

I løpet av reduksjonsperioden vil det, etter forslag til § 60 a tredje ledd, ikke være anledning for noen av siidaandelene å øke reintallet, med mindre siidaen vedtar en reduksjonsplan som illustrert i eksempel 3.

Reduksjonsreglene må ikke forveksles med reglene for fastsetting av reintall. Det vil si at når siidaens reduksjonsplan er gjennomført, så er ikke siidaandelene lengre bundet av reduksjons-

planen. Om reintallet imidlertid igjen overstiger det øvre fastsatte reintallet, så vil det utløse en ny reduksjonsprosess.

Noen av høringsinstansene er kritisk til at en reintallsreduksjon fortsatt skal gjennomføres forholdsmessig, og er tydelig på at den øvre grensen må ta hele den nødvendige reduksjonen. Departementet vurderer at en forholdsmessig reduksjon etter det foreslåtte systemet skiller seg klart fra en forholdsmessig reduksjon som skjer etter dagens regelverk. Etter dagens regelverk blir den forholdsmessige reduksjonen pålagt av reindrifststyret, og den kan fremtvinges av en enkelt siidaandel som motsetter seg siidaens egen reduksjonsplan. Etter forslag til ny reduksjonsbestemmelse i § 60 a er det flertallet i siidaen selv som beslutter om det skal foretas en forholdsmessig reduksjon, og i så fall hvor stor denne skal bli, ut fra hvor den like øvre grensen settes.

Departementet vurderer at dette vil gi siidaen en større fleksibilitet til selv å beslutte hvordan den interne fordelingen av reduksjonen skal bli for siidaandelene. Det kan oppstå situasjoner hvor en reduksjon etter den foreslåtte bestemmelsen vil gi seg utslag i en større reduksjon for en enkelt

Tabell 6.6 Eksempel 4: Flertallsbeslutning om en lik øvre grense på 650 rein samt forholdsmessig reduksjon, jf. forslag til § 60 a tredje ledd

	Reintall (før reduksjon)	Reduksjon over 650 rein	Reintall under grense	Forholdsmessig reduksjon, 13,5 %	Høyeste reintall ved oppfyllelse av reduksjonsplan
Siidaandel A	900	- 250	650	- 88	562
Siidaandel B	400		400	- 54	346
Siidaandel C	600		600	- 81	519
Siidaandel D	200		200	- 27	173
Totalt	2100	- 250	1850	- 250	1600

siidaandel, avhengig av konkrete forhold som siidaens reintall og antall siidaandeler. Departementet har vært bevisst på at reduksjonsbestemmelsen som foreslås skal ivareta flere forhold som må balanseres mot hverandre. Det overordnede formålet som begrunner en reintallsreduksjon, er hensynet til en økologisk bærekraftig reindrift, som myndighetene har et ansvar for å ivareta. Det er derfor nødvendig at regelverket på en effektiv måte gjør siidaen i stand til å redusere sitt reintall ned til det øvre fastsatte reintallet. Samtidig har departementet vært bevisst på at regelverket skal legge til rette for at siidaen i så stor grad som mulig kan utøve et selvstyre og ha stor fleksibilitet ved utarbeidelsen av en reduksjonsplan. Dette fordi det er siidaen selv som er best egnet til å vurdere hvordan den interne fordelingen av reduksjonen bør skje mellom siidaandelene. Samtidig er det viktig at reduksjonsbestemmelsen også på en god og effektiv måte ivaretar et mindretallsvern, slik at et flertall i siidaen ikke har muligheten til å påtvinge mindretallet en urimelig eller usaklig forskjellsbehandling med tanke på reintallet.

Av den grunn er reduksjonsbestemmelsen bygd opp etter et likebehandlingsprinsipp, i tilfeller hvor det ikke oppnås enighet. I forslag til § 60 a tredje ledd er flertallet begrenset til å beslutte en *lik* øvre grense, og en forholdsmessig reduksjon som innebærer en *lik* prosentvis reduksjonsbyrde for siidaandelene.

Videre har mindretallet anledning til å anlegge sak for jordskifteretten, som det nå åpnes for, jf. forslag til ny § 62 a i reindrifstloven.

Noen av høringsinstansene har tatt opp behovet for et bunnfradrag i reduksjonsbestemmelsen. Et bunnfradrag i denne sammenheng er en regel som slår fast at en siidaandel som har et reintall under en bestemt grense, for eksempel færre enn 200 rein, skal holdes utenfor en reduksjon. Departementet vurderer at den foreslåtte reduksjonsbestemmelsen er bedre egnet enn et bunnfradrag, om siidaen ønsker å skjerme de minste siidaandelene. En siida som ønsker å skjerme de minste siidaandelene kan gjøre dette på flere måter. Eksempelvis kan siidaen ved enstemmighet bestemme et differensiert reintall etter § 60 a annet ledd, som helt eller delvis skjermer de minste siidaandelene. Alternativt kan flertallet i siidaen gjennom § 60 a tredje ledd beslutte at det skal settes en lik øvre grense som tar hele eller deler av den nødvendige reduksjonen. Om de minste siidaandelene må delta i en reduksjon, og i så fall i hvilken grad, avhenger av hvor flertallet bestemmer at den øvre grensen skal settes.

Departementets forslag til § 60 a fjerde ledd

Departementet foreslår i § 60 a fjerde ledd å videreføre reindrifststyrets overordnede ansvar for reduksjonsprosessen. Det foreslås at reindrifststyret skal godkjenne siidaens reduksjonsplan om den er tilstrekkelig. Uttrykket «tilstrekkelig» vil her si at reduksjonsplanen må være utarbeidet i henhold til lovens krav og den må sørge for at siidaens faktiske reintall blir i tråd med det øvre fastsatte reintallet ved utløpet av reduksjonsperioden.

Det foreslås også at reindrifststyret skal sette klare frister både for utarbeidelse og gjennomføring av reduksjonsplanen. I reindrifststyrets vedtak om å godkjenne siidaens reduksjonsplan, skal det også settes en frist for gjennomføringen av planen. Fristen kan være i tråd med siidaens forslag, men reindrifststyret har også muligheten til å sette egne frister for å sikre effektivitet i prosessen av hensyn til den økologiske bærekraften. Dersom reindrifststyret ikke godkjenner siidaens reduksjonsplan kan reindrifststyret gi siidaen en ny mulighet til å utarbeide en plan, eller reindrifststyret kan benytte sin kompetanse til å vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall for siidaandelene, jf. forslag til § 60 a femte ledd.

Departementet foreslo i høringen at hvis siidaen kom til enighet om en reduksjonsplan, så skulle reindrifststyret ha kompetanse til følge opp planen dersom noen av siidaandelene ikke fulgte den. Departementet bemerker at reindrifststyret allerede i dag har myndighet til å gi nødvendige pålegg for å stanse ulovlige forhold som strider mot vedtak gjort i medhold av reindrifstloven, jf. reindrifstloven § 75. Denne kompetansen kan derfor benyttes for å følge opp en siidaandel som ikke følger den vedtatte reduksjonsplanen til siidaen. Etter en nærmere vurdering har departementet kommet til at den foreslåtte kompetans hjemmen er overflødig, og at det derfor ikke er nødvendig med en slik spesialregel. Departementet forutsetter at reindrifststyret vil følge opp eventuelle brudd på en vedtatt reduksjonsplan overfor den enkelte siidaandel.

Departementets forslag til § 60 a femte ledd

Om siidaen ikke kommer til enighet om en reduksjonsplan, enten med et ulikt reintall eller en lik øvre grense, foreslås det, som en siste utvei, at reindrifststyret kan vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene. I praksis vil dette skje ved at reindrifststyret fatter likegyldende vedtak som innebærer et likt reintall for hver siidaandel som tilhører siidaen. Reindrifst-

styret fatter også i dag likelydende vedtak for alle siidaandelene i siidaen, men da med en forholdsmessig reduksjon. Forskjellen mellom dagens bestemmelse og departementets forslag er at beregningsmetoden endres.

I tabell 6.7 illustreres en reduksjon etter forslag til § 60 a femte ledd.

Noen av høringsinstansene er kritiske til denne delen av forslaget, men noe av kritikken synes å bero på en misforståelse om at det foreslås at det skal *fastsettes* et likt reintall for siidaandelene. Departementet understreker at forslaget går ut på at reindrifftsstyret, om siidaen ikke selv har besluttet en reduksjonsplan, skal vedta en *reduksjon* som innebærer et likt reintall. Det skjer altså ingen fastsettelse av reintallet, og etter reduksjonsperioden står siidaandelene fritt til å tilpasse reintallet, så lenge dette skjer innenfor rammen av siidaens øvre fastsatte reintall.

Departementet er klar på at reindrifftsstyret må ha kompetansen til å vedta en reduksjon, i tilfeller hvor siidaen ikke selv lykkes med å utarbeide en reduksjonsplan. Videre er departementet klar på at denne kompetansen må bygge på et likebehandlingsprinsipp. Da er det slik departementet vurderer det to muligheter.

Enten kan reindrifftsstyret beholde dagens kompetanse til å vedta en forholdsmessig reduksjon, noe som medfører en lik prosentuell byrdefordeling mellom siidaandelene ved en reduksjon. Det andre alternativet er at reindrifftsstyret kan vedta en reduksjon som innebærer et likt faktisk reintall for alle siidaandelene i siidaen. I valget mellom disse to alternativene har departementet vurdert det siste som det mest hensiktsmessige. Departementet vil igjen understreke at dette er ment å være en siste utvei for å gjennomføre reduksjonen, for å sikre det overordnede målet om en økologisk bærekraftig reindrift. Departementet er enig med høringsinstansene som påpeker at reindrifftsstyrets kompe-

tanse i en reduksjonsprosess forhåpentligvis kan motivere siidaene til selv å utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan.

Departementets forslag til § 60 a sjettede ledd

Etter gjeldende reindrifftslov § 60 fjerde ledd kan det fastsettes et øvre reintall per siidaandel. Bestemmelsen kan være aktuell i forbindelse med gjennomføring av ulike strukturelle tiltak i siidaen (Ot.prp. nr. 25 (2006-2007) merknadene til § 60). Bestemmelsen kan for eksempel være aktuell som et virkemiddel for å etablere nye siidaandeler innenfor det fastsatte reintallet for siidaen, jf. HR-2017-2428-A avsnitt 74. En siida kan imidlertid ikke benytte reglene om fastsetting av et øvre reintall per siidaandel i en reduksjonsprosess, jf. HR-2017-2428-A avsnitt 55-88.

I tilfeller hvor en siida har fastsatt et øvre reintall per siidaandel, og deretter havner i en reduksjonsprosess, så er det etter departementets vurdering viktig at siidaen kan være trygg på at det fastsatte øvre reintallet per siidaandel fortsatt skal gjelde. I motsatt tilfelle vil en enkelt siidaandel som er misfornøyd med fastsettingen kunne fremtvinge en reduksjonsprosess, for på den måten å tilsidesette siidaens beslutning.

For å sikre at det øvre fastsatte reintallet per siidaandel også skal gjelde i en reduksjonsprosess foreslår departementet å innta et nytt sjettede ledd i forslag til § 60 a. Bestemmelsen slår fast at dersom det er fastsatt et øvre reintall per siidaandel etter § 60 tredje ledd, så skal reduksjonen skje med grunnlag i det fastsatte reintallet. Det betyr at det fastsatte reintallet skal virke istedenfor en lik øvre grense etter forslag til § 60 a tredje ledd første punktum. En forholdsmessig reduksjon etter forslag til § 60 a tredje ledd annet punktum vil skje dersom en reduksjon ned til det øvre fastsatte reintall per siidaandel ikke er tilstrekkelig.

Tabell 6.7 Eksempel 5: Reindrifftsstyrets vedtak om reduksjon, jf. forslag til § 60 a femte ledd

	Reintall (før reduksjon)	Likt reintall	Differanse fra likt reintall
Siidaandel A	900	400	- 500
Siidaandel B	400	400	
Siidaandel C	600	400	- 200
Siidaandel D	200	400	(+ 200) ¹
Totalt	2100	1600	

¹ Ettersom siidaandel D har et faktisk reintall på 200, kan den øke sitt reintall til 400.

Dette er likevel ikke til hinder for at siidaen enstemmig kan bli enig om en annen reduksjonsmetode, jf. forslag til § 60 a annet ledd.

Ved en inkurie var departementets forslag til § 60 a sjettede ledd ikke en del av høringen.

Samlet om departementets forslag til § 60 a

Samlet sett vurderer departementet at forslaget til ny § 60 a kan gi siidaen økt mulighet og motivasjon til å utarbeide en reduksjonsplan. Dagens regel om forholdsmessig reduksjon gir, som redegjort for ovenfor, en siidaandel som har posisjonert seg et klart insentiv til å motsette seg en reduksjonsplan. Ved å åpne for at et flertall i siidaen kan vedta en lik øvre grense, jf. forslag til § 60 a tredje ledd, vil det kunne gi en annen dynamikk i prosessen med å utarbeide en reduksjonsplan. Etter forslaget vil det være siidaandelen som gjennom posisjonering har økt reintallet sitt på bekostning av de andre, som har størst insentiv til å komme til enighet om en reduksjonsplan, slik at det ikke vedtas en reduksjon etter forslag til § 60 a femte ledd.

At det i større grad legges til rette for at det er siidaen selv som skal beslutte hvordan en reduksjon skal gjennomføres, vurderer departementet som positivt. Det kan gi reduksjonsplanen større legitimitet, noe som igjen kan føre til at den i større grad respekteres og følges opp uten at reindriftsstyret må involveres. På bakgrunn av dette vurderer departementet at det bare unntaksvis vil være behov for at reindriftsstyret vedtar en reduksjon ned til et likt reintall. Dette er i tråd med hvordan den nåværende reintallsreguleringsmodellen var ment å fungere.

Om det foreslåtte systemet skal fungere etter målsettingen, vurderer departementet det som avgjørende at reindriftsstyret gis en hjemmel til å vedta en reduksjon ned til et likt reintall for alle siidaandelene, i tilfeller hvor siidaen ikke blir enig om en reduksjonsplan. En slik hjemmel kan gi siidaandelene som har posisjonert seg et insentiv til å bidra i utarbeidelsen av siidaens reduksjonsplan. Om det nåværende systemet med forholdsmessig reduksjon beholdes, vil disse siidaandelene fortsatt tjene på at det ikke oppnås enighet om en reduksjonsplan, og at saken går til reindriftsstyret.

En konsekvens av lovforslaget er at nåværende reindriftslov § 60 femte og sjettede ledd om statsforvalterens kompetanse til å fastsette øvre reintall per siidaandel tas bort. Det foreslås for øvrig ingen materiell endring i reglene om fastsettelse av reintall.

Om forholdet mellom reglene om reintallsreduksjon og SP artikkel 27 og EMK P1-1

Noen av høringsinstansene har tatt opp forholdet mellom reglene om reintallsreduksjon og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP artikkel 27).

Hvorvidt myndighetenes kompetanse til å gjøre inngrep i en siidaandel sitt reintall er i tråd med SP artikkel 27 og/eller Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1 (EMK P1-1), var gjenstand for prøving i Høyesteretts avgjørelse i HR-2017-2428-A. I den konkrete saken la Høyesterett vekt på at regelverket om reintallsreduksjon var gitt i reindriftsutøvernes interesse som gruppe, og hadde en rimelig og objektiv begrunnelse. Høyesterett la også vekt på at reindriftsloven sin primære løsning var at siidaen selv kunne bestemme hvordan reduksjon skulle skje og at man også kunne bli enige om å skjerme de minste reiene ved å selv fastsette reintall på siidaandelsnivå. Dette fikk avgjørende betydning for at Høyesterett konkluderte med at vedtaket var gyldig og i tråd med SP artikkel 27 og EMK P1-1.

Høyesteretts avgjørelse i HR-2017-2428-A ble klaget inn for FNs menneskerettskomité, som kom med sin uttalelse 19. juli 2024 (CCPR/C/141/D/2588/2019). Komiteens flertall kom til at kulturvernet etter SP artikkel 27 var krenket. Komiteens flertall anerkjente behovet for å redusere reintallet ned til et bærekraftig nivå, men kunne ikke se at staten hadde påvist en rimelig og saklig begrunnelse for å gå bort fra Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund sitt ønske om å skjerme siidaandeler med færre enn 200 rein.

Reindriftslovutvalget hadde i forslaget til bestemmelsen som ble vedtatt som reindriftsloven § 60, foreslått at siidaandeler med mindre enn 200 rein skulle skjermes i en forholdsmessig reduksjon, se NOU 2001: 35 punkt 11.9.4. Både Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund støttet lovutvalgets forslag om å skjerme siidaandelene med lavest reintall fra en reduksjon. Departementet gikk imidlertid ikke inn for utvalgets forslag. Departementets begrunnelse var at dette «på sikt kunne føre til en uheldig næringsstruktur som både svekker den totale og den gjennomsnittlige lønnsomheten i siidaen», se Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) punkt 8.18.

Staten hadde etter flertallets syn heller ikke påvist at det var nødvendig å pålegge de minste siidaandelene å ta en del av reduksjonsbyrden av hensyn til reindriftnæringsens fortsatte levedyktighet.

Etter departementets vurdering representerer forslaget til ny reduksjonsmodell en klar forbedring i forhold til reduksjonsmodellen som ble vurdert av Høyesterett i HR-2017-2428-A, og som ble kritisert av FNs menneskerettskomité. Departementet viser til at menneskerettskomitéen anerkjente behovet for å redusere reintallet ned til et bærekraftig nivå. Kritikken var rettet mot en mangelfull begrunnelse for hvorfor staten så bort fra Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund sitt ønske om et bunnfradrag, og en mangelfull begrunnelse for hvorfor det i dette konkrete tilfellet var nødvendig at en av de minste siidaandelene måtte ta en del av reduksjonsbyrden.

Departementet understreker at situasjonen vil stille seg vesentlig annerledes med forslag til § 60 a i reindriftsloven enn hva som var tilfellet i HR-2017-2428-A. Det vises til omtalen av konsultasjonene i punkt 2.2.4.

Etter den foreslåtte reduksjonsbestemmelsen har flertallet i siidaen mulighet til å sette en lik øvre grense som enten kan fjerne behovet for en forholdsmessig reduksjon eller kraftig redusere behovet. Siidaen har da selv muligheten til å skjerme de minste siidaandelene, slik at disse ikke behøver ta del i en reduksjon. Departementet vurderer det som positivt at siidaen gis en slik fleksibilitet til selv å ta stilling til om de minste siidaandelene skal skjermes, og eventuelt hvor grensen for skjerming skal gå.

Om siidaen ikke utarbeider en reduksjonsplan, og saken derfor går til reindriftsstyret, så er deres kompetanse begrenset til å vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall. Ved en slik reduksjon vil det være siidaandelene med høyest reintall som får hoveddelen av reduksjonsbyrden. I de fleste tilfeller vil det ikke være nødvendig for de minste siidaandelene å ta del i reduksjonen.

Samlet sett vurderer departementet at forslaget til ny reduksjonsbestemmelse i reindriftsloven hensyntar kritikken fra FNs menneskerettskomité, og at regelverket er i tråd med SP artikkel 27.

Noen av høringsinstansene har også tatt opp forholdet mellom reindriftsloven sine bestemmelser om reintallsreduksjon og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen protokoll 1 artikkel 1 (EMK P1-1).

EMK P1-1 gir ikke noe særskilt minoritetsvern, men bestemmelsen gir et generelt eiendomsvern. Dette innebærer, slik Høyesterett slo fast i HR-2017-2428-A avsnitt 99, «at minoritetsaspektet ikke kommer inn slik det gjør ved vurderingen under SP artikkel 27». Samtidig er det på det rene at en reintallsreduksjon i utgangspunktet regnes som et inn-

grep i eiendomsretten til dyrene, noe som er vernet etter EMK P1-1 (HR-2017-2428-A avsnitt 97).

I et tilfelle hvor en reineier blir pålagt en reintallsreduksjon, så vil vedkommende kunne realisere verdien av dyrene ved å slakte eller selge dem. Dette har Høyesterett lagt til grunn i blant annet HR-2017-2428-A og HR-2019-2395-A. Vurderingen av om et reduksjonsvedtak representerer en krenkelse av EMK P1-1 vil derfor bli, slik Høyesterett formulerte problemstillingen i HR-2019-2395-A avsnitt 127, om reineierens «virksomhet blir begrenset ved at [vedkommende] etter gjennomføring av vedtaket i reindistriktet vil måtte basere sin fremtidige virksomhet på færre rein enn før».

Slik tilfellet var i både HR-2017-2428-A og HR-2019-2395-A vil dette måtte vurderes opp mot den såkalte kontrollregelen i EMK P1-1 annet ledd. Det er for det første et krav om at lovreglene må være tilgjengelige, presise og forutsigbare. Departementet legger til grunn at forslaget til ny reduksjonsbestemmelse oppfyller disse kravene. For det andre er det et krav at et eventuelt inngrep må være begrunnet i en samfunnsinteresse. Departementet legger også til grunn at bestemmelsen om reintallsreduksjon oppfyller dette kravet, da regelen er nødvendig for å ivareta beitegrunlaget og den økologiske bærekraften til reindriften.

Til sist kreves det at et eventuelt inngrep også må være forholdsmessig, herunder at en person ikke må påføres en individuell og overdreven byrde, jf. blant annet HR-2017-2428-A. At kompetansen til flertallet i siidaen og reindriftsstyret etter forslag til § 60 a er begrenset til å kun omfatte beslutninger som innebærer likebehandling vil etter departementets vurdering ivareta kravet om at ingen påføres en individuell og overdreven byrde.

Samlet sett vurderer departementet derfor at forslaget til ny reduksjonsbestemmelse i § 60 a er i samsvar med EMK P1-1.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsen i kapittel 11.

6.3 Distriktsplan

6.3.1 Gjeldende rett

Hvert reinbeitedistrikt skal ha en egen distriktsplan som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for offentlig planlegging, jf. reindriftsloven § 62. Formålet med distriktsplanen er å synliggjøre reindriften og de særlige hensyn som gjør seg gjeldende overfor offentlige myndigheter.

Reindrifftsloven § 62 annet ledd lister opp hva distriktsplanen skal inneholde. Dette inkluderer distriktets arealbruk, gjerder, anlegg, flyttleier, kalvingsområder mv.

6.3.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at distriktsplanen skal inneholde oversikt over reindrifftens gjeterhytter i distriktet.

6.3.3 Høringsinstansenes syn

Finnmarkseiendommen, Finnmark Fylkeskommune, Holtålen kommune, Landbruksdirektoratet, Statskog, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Trøndelag er positive til forslaget.

Finnmarkseiendommen og Statskog peker på at en oversikt over gjeterhytter i distriktet også bør omfatte hvem i siidaen som disponerer hvilke gjeterhytter. Det vises til at dette er nødvendig for at det offentlige skal kunne foreta en reell nødvendighetsvurdering etter reindrifftsloven § 21 første ledd ved søknad om godkjenning av gjeterhytte. Videre pekes det på at det vil kunne bli lettere å følge opp bruken og oppsettelse av byggverk i utmark, som ikke er en del av, eller som har gått ut av, reindrifften.

Det vises forøvrig til omtalen av *Forsvarsdepartementets* hørings svar i punkt 6.1.3.1.

Reinbeitedistrikt 4/5 b – Skogerøya/Spurveneset viser til at det bør spesifiseres nærmere hvilken type oversikt som skal utarbeides i distriktsplanen.

Holtålen kommune og Karasjok kommune peker på at det er ønskelig at kommune, fylkeskommune og statsforvalter orienteres og gjøres kjent med innholdet i distriktsplaner før de vedtas.

Det er en *privatperson* som ikke støtter forslaget og uttaler:

«Forslaget om at distriktsplan skal inneholde en oversikt over reindrifftens gjeterhytter støttes ikke. Det er ikke tydelig ut fra forslaget hva som skal være hensikten med dette forslaget. Vi kan ikke se at forslaget vil bidra til at den offentlig planlegging bedre skal kunne hensynta reindrifften. Reindrifftens gjeterhytter er oppført i matrikkelen og kan finnes der, som andre hytter.»

6.3.4 Departementets vurdering

Departementet har fått innspill om at det i dag mangler en oversikt over reindrifftens gjeterhytter

oppført med hjemmel i reindrifftsloven § 21. For å ivareta formålet til distriktsplanen om å synliggjøre reindrifften og de særlige hensyn som gjør seg gjeldende, vurderer departementet at det kan være hensiktsmessig at distriktsplanen skal inneholde en oversikt over den geografiske lokaliseringen til gjeterhyttene i distriktet.

Departementet vurderer at det kan være en fordel å få synliggjort gjeterhyttene som en nødvendig del av reindrifftens arealbruk. En synliggjøring av distriktets gjeterhytter vil kunne gjøre det enklere å hensynta reindrifften i den offentlige planleggingen.

Enkelte høringsinstanser peker på at distriktsplanen også bør angi hvem som disponerer de ulike gjeterhyttene. Departementet mener det ikke er relevant i denne sammenheng at distriktsplanen skal angi hvem som disponerer de ulike hyttene, og viser til formålet til distriktsplanen som kun er å synliggjøre distriktets bruk av områdene. Departementet foreslår at det kun er beliggenheten til de ulike gjeterhyttene i distriktet som skal angis, jf. forslag til § 62 annet ledd ny nummer 6.

I høringsrunden har *Forsvarsdepartementet, Statskog og Finnmarkseiendommen* pekt på at de har et behov for innsyn i bruksreglene, for å kunne forvalte sine interesser. Eksempelvis understreker Forsvarsdepartementet at tilgang til distriktets bruksregler er nødvendig for at Forsvaret skal kunne planlegge sin virksomhet i skyte- og øvingsfeltene og samtidig ta hensyn til reindrifftens planer i feltene. De peker særlig på at det er opplysninger på siidanivå som det kan være av betydning for forsvaret å kjenne til.

Departementet vil på den ene siden peke på at formålet med å unnta bruksreglene offentlighet er at disse skal bli et godt styringsverktøy for reindrifften. For å oppnå dette vurderer departementet det som nødvendig at reindrifftens interne anliggender unntas offentlighet. På den annen side mener departementet at høringsinstansene peker på legitime behov som også bør ivaretas. Etter en vurdering har departementet kommet til at dette kan imøtekommes ved at distriktsplanen også skal inneholde nødvendige opplysninger om beitebruken til de ulike siidaene i distriktet. Etter dagens regelverk skal distriktsplanen gi opplysninger om arealbruk på distriktsnivå. Departementet foreslår at opplysningene i distriktsplanen, jf. forslag til § 62 annet ledd nummer 1 og nummer 2, skal angis på siidanivå, for å gi det offentlige myndigheter den nødvendige informasjonen om arealbruken.

Dette vil være i tråd med intensjonen om at det er distriktsplanen som skal gi det offentlige nød-

vendige opplysninger om reindrifftsens arealbruk, ikke bruksreglene. Forslaget er ment å ivareta både hensynet til reindrifftsens behov for at bruksreglene skal være unntatt offentlighet for å bli et bedre internt styringsverktøy, og hensynet til myndighetenes behov for opplysninger om reindrifften på siidanivå for å kunne ivareta sine interesser.

Departementet understreker at det fortsatt er viktig med god og tidlig dialog med reindrifften ved planlegging av aktivitet i reindrifftsområdet,

ettersom distriktsplanen kun kan gi et overblikk over arealbruken. Den faktiske bruken i det konkrete tidsrom kan variere ut ifra værforholdene.

For øvrig vises det til punkt 5.1, hvor det foreslås at myndighet overføres fra distriktsstyret til årsmøtet. En konsekvens av dette er at distriktsplanen etter reindrifftsloven § 62 skal vedtas av årsmøtet, i motsetning til dagens situasjon hvor det er distriktsstyret som vedtar distriktsplanen.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelse i kapittel 11.

7 Reindriftenes erstatningsansvar

7.1 Gjeldende rett

Reindriftsloven

Reindriftsloven kapittel 9 regulerer reindriftsutøveres erstatningsansvar. Etter reindriftsloven § 67 har samtlige reineiere i reinbeitedistriktet et objektivt og solidarisk ansvar for all skade reinen i distriktet volder i reinbeitedistriktet. Solidaransvaret gjelder også for skade utenfor reinbeitedistriktet. Dersom en reieneier «godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden», kan reieneieren gå fri i regressomgangen innad i distriktet.

Reindriftsloven § 68 beskriver «unntak fra det objektive erstatningsansvaret». Ifølge bestemmelsen vil et erstatningsansvar for skade som reinen gjør på områder der reieneier har lov til å la reinen beite, måtte basere seg på de alminnelige ulovfestede reglene om skyldansvar. I tilfeller der skaden overstiger det som må anses som en påregnelig følge av en rasjonell og forsvarlig drift vil det likevel være et objektivt ansvar.

Reindriftsloven har ingen bestemmelser om nedsettelse eller bortfall av erstatning på grunn av medvirkning, eller bestemmelser om lemping av ansvaret for reieneiere, dersom dette skulle bli urimelig tyngende. Høyesterett fastslå imidlertid i HR-2018-872-A (Femund-dommen) at bestemmelsene i reindriftsloven må suppleres med de alminnelige reglene om medvirkning og lemping i skadeserstatningsloven, da disse reglene er utslag av alminnelige rettsprinsipper. Disse prinsippene gjør seg også gjeldende der ansvarsgrunnlaget følger av særlovgivning, jf. HR-2018-872-A avsnitt 72-89.

Beitelova

Erstatningsansvaret for husdyr reguleres av beitelova. Det følger av beitelova § 7 første ledd at eieren eller innehaveren av dyret er objektivt ansvarlig for skader som dyret gjør på avling og annen eiendom i områder der eieren ikke har lov til å la dyret være. Det følger ikke et solidaransvar etter beitelova. Beitelova § 7 annet ledd har regler om nedsettelse og bortfall av erstatningen dersom

skadelidte har medvirket til skaden ved å misligholde gjerdeplikten sin.

Femund-dommen

I HR-2018-872-A kritiserte Høyesterett solidaransvaret som følger av reindriftsloven § 67, fordi dette ansvaret er strengere enn ansvaret som gjelder for andre beitenæringer etter beitelova. Høyesterett konstaterte at det er en forskjell i reglene om erstatningsansvar for dyr på beite, avhengig av hva slags dyr som volder skade.

Høyesterett uttalte at selv om det er forskjeller mellom næringene, er det ikke åpenbart at disse forskjellene rettferdiggjør det strenge fellesansvaret som nå finnes i reindriftsloven § 67 (HR-2018-872-A avsnitt 70). Videre drøftet de om reindriftsloven § 67 diskriminerer samisk reindrift, men konkluderte ikke i denne saken (HR-2018-872-A avsnitt 92). Det ble likevel stilt spørsmål ved om forskjellen mellom erstatningsansvaret for husdyreiere og reieneiere er saklig begrunnet. Høyesterett uttrykte at forskjellene mellom ansvar for skade forårsaket av rein, og skade forårsaket av andre beitedyr, kan være problematiske (HR-2018-872-A avsnitt 70). Høyesterett uttrykte usikkerhet om hvorvidt reindriftsloven § 67 er i tråd med Grunnloven § 108, § 98, og internasjonale konvensjoner som SP og ILO nr. 169 (HR-2018-872-A avsnitt 90).

Høyesterett pekte på at det er behov for en snarlig revisjon av erstatningsreglene i reindriftsloven, jf. HR-2018-872-A avsnitt 91.

7.2 Høringsforslaget

Departementet la i høringsnotatet frem forslag til endringer i lovens regler om reieneiers erstatningsansvar for skader voldt av rein.

I endringene som ble foreslått tok departementet utgangspunkt i Høyesteretts uttalelser i Femund-dommen og Samerettsutvalget 2 sine forslag til endrede erstatningsbestemmelser i NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*.

I høringsnotatet foreslo departementet å endre reglene om fellesansvar i reindrifftsloven, slik at det først og fremst er den enkelte reieneieren som vil være ansvarlig for skader rein volder. Det felles ansvaret for alle reieneiere i siidaen eller distriktet blir da et sekundært ansvar, jf. forslag til § 67 første ledd i høringsnotatet.

Videre foreslo departementet å lovfeste en henvisning til bestemmelsene om medvirkning og lemping i skadeserstatningsloven, for å tydeliggjøre at disse gjelder også når rein gjør skade.

Departementet foreslo også å oppheve nåværende § 69 i reindrifftsloven.

7.3 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen, Finnmark fylkeskommune, Holtålen kommune, Karasjok kommune, Kontaktutvalgene for reinlagene, Landbruksdirektoratet, Norges Skogeierforbund, Norske Reindrifftsamers Landsforbund, Reindrifftsstyret, Sametinget, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Trøndelag og Svahken sijte støtter i utgangspunktet forslaget om å endre bestemmelsene om reindrifftens erstatningsansvar slik at de blir i samsvar med Høyesteretts uttalelser i Femund-dommen.

Advokatforeningen uttaler blant annet at det er «positivt at erstatningsreglene for reindrifften søkes bragt i samsvar med de alminnelige regler, og således også inkluderer både reglene om skadelidtes medvirkning og reglene om lemping. Videre ser Advokatforeningen positivt på den foreslåtte justering av solidaransvaret».

Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Nordland, Karasjok kommune og Holtålen kommune ser noen utfordringer med endringen, og peker spesielt på at det kan være vanskelig for skadelidte å finne ut hvem som eier reinen som har gjort skade.

Statsforvalteren i Trøndelag mener at det bør komme frem av loven at reindrifften ved kontaktperson for det aktuelle reinbeitedistriktet/siidaen må ha et medansvar for å avklare eierskapet til reinen, hvis ikke er statsforvalteren bekymret for at de foreslåtte endringene kan bidra til et økt konfliktnivå. *Holtålen kommune* støtter dette.

Sametinget er positive til at departementet har kommet med et forslag til endring hvor intensjonen er å harmonisere loven med rettsstilstanden etter Femund-dommen. De har likevel noen innvendinger:

«Imidlertid mener Sametinget at måten forslaget til ny § 67 er utformet, sett i sammenheng med omtalen i høringsnotatet, ikke innebærer en slik harmonisering.

Forslaget til ordlyd er vag og skjønnsmessig. Sametinget er inneforstått med at det er vanlig at det nærmere innholdet i en bestemmelse pensles ut av rettspraksis, men forarbeidene har stor betydning her.

Ordlyden og omtalen i høringsnotatet sett i sammenheng med hverandre gir et inntrykk av at reglene om skadelidtes medvirkning og lemping av erstatningsansvaret først og fremst vil være gjeldende ved nydyrking og redyrking av gammel eng, ikke for eksempel dyrket mark som har eksistert og vært i sammenhengende bruk lenge.

Et slikt innhold kan etter Sametingets syn ikke anses for å være i tråd med de prinsipper som kan utledes av Høyesteretts dom i Femund-saken, og heller ikke representere en harmonisering med beitelovas regler om erstatningsansvar slik intensjonen er.»

Videre ønsker Sametinget et fritak fra det objektive ansvaret i noen tilfeller:

«Sametinget mener også at forslaget fra SRU II og NRLs og Sametingets reindrifftslovutvalg, om at reieneierne er fritatt for det objektive ansvaret etter § 67 ved nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeiterett dersom ikke områdene er hensiktsmessig inngjerdet, bør innføres. Dette vil også være i tråd med vedtaket i Sametingets plenum om Reindrifftslovutvalgets forslag. Et slikt forslag vil innebære at reindrifften bare kan bli erstatningsansvarlig ved utvist skyld, hvis reinen forårsaker skade på eiendom som har gått fra lovlig reinbeite, til annen bruk.»

Norske Reindrifftsamers Landsforbund anser at forslaget til endringer i reindrifftens erstatningsansvar i § 67 i all hovedsak samsvarer med Femund-dommen. Når det gjelder det nærmere innholdet av det foreslåtte begrepet «rimelig tid» i § 67 første ledd, kommenterer Norske Reindrifftsamers Landsforbund dette slik:

«Når det gjelder ordlyden 'rimelig tid' i forslaget § 67 første ledd, har NRL tidligere påpekt at dette må ivareta reindrifftens driftsmønster. Rent praktisk vil dette innebære et lengre tidsperspektiv for avklaring av eierskapet til skadevoldende rein enn ved skader på andre rettsområ-

der. Ved at denne vurderingen baseres på skjønn, må det legges videre rammer for hva som anses som 'rimelig tid', eksempelvis hvis skaden skulle skje under flytting eller innenfor andre arbeidskrevende perioder i reindriften. I slike tilfeller kan det raskt gå opp til flere uker før det er mulig å få en slik avklaring. NRL mener departementet ikke tar høyde for dette.»

Finnmark fylkeskommune mener at uttrykket «rimelig tid» ikke må åpne for at en avklaring treneres. Dersom det ikke oppnås kontakt med reieneier, mener fylkeskommunen at det nok så umiddelbart må kunne reises krav mot siidaen, eventuelt distriktet. Det bør dessuten også kunne kreves at siida- og distriktsstyret bidrar til å identifisere hvem som har erstatningsansvar, og bidrar til at skadelidte lettere kommer i kontakt med vedkommende.

Norges Skogeierforbund har ingen innsigelser mot at erstatningsreglene skal følge tilsvarende regler som husdyr på beite, men understreker at det vil være viktig at det ikke går for lang tid før skadelidte eventuelt kan reise krav mot siidaen. Norges Skogeierforbund antyder at skadelidte grunneier i alle fall må kunne gå videre med erstatningskravet mot siidaen dersom det har gått et par måneder.

Norske Reindriftsamers Landsforbund kommenterer hvordan reglene i reindriftsloven § 67 siste ledd, som viser til skadeserstatningsloven §§ 4-1, 5-1 og 5-2 om skadelidtes medvirkning og lemping av erstatningsansvaret, etter deres syn må tolkes:

«NRL vil understreke at reglene om skadelidtes medvirkning og lemping av erstatningsansvaret ikke bare vil komme til anvendelse ved saker knyttet til etablering av nydyrkingsfelt eller ved redyrking av gammel eng som over tid har ligget brakk og i mellomtiden har tjent som reinbeite. Dette blir for snevert, og er ikke i tråd med Femund-dommen (HR-2018-872-A), der det legges det til grunn at momenter knyttet til medvirkeransvaret må vurderes *helhetlig*, jf. dommen punkt 108-110. Vurderingstemaer som nevnes er:

- manglende gjerdehold
- eiendommens karakter
- om det har skjedd utvidelser av innmarken de senere årene
- tidligere vansker med å holde rein ute fra innmark
- beliggenhet, herunder om eiendommen ligger i et reinbeitedistrikt eller i et annet et område der det foreligger beiterett

Høyesterett trekker også fram betydningen av hvorvidt konfliktforebyggende tiltak har vært prøvd ut, jfr. *Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og annen berørt part*, samt om føreforholdene gjør det mulig for utdriving av rein.

NRL mener derfor at departementets henvisning til at utvidelse av innmark og redyrking av innmark kan være relevante momenter for medvirkningsansvar, blir for snever.»

En rekke høringsinstanser slutter seg til Norges Reindriftsamers Landsforbunds høringsuttalelse. Dette gjelder blant annet *Čorgaš orohat reinbeitedistrikt 9, Guovdageainnu Johttisápmelaccaid Searvi, Nordland Reindriftsamer, reinbeitedistrikt 4/5b – Skorgerøya/Spurveneset- Sállan/Čizásnjárga* og *Sør-Trøndelag og Hedmark reinsamslag*.

Advokatforeningen mener at departementet ikke går langt nok når det gjelder gjerdeplikten, og uttaler:

«Etter Advokatforeningens syn bør det helst ikke kunne kreves erstatning for skade på innmark om en ikke har gjerdet inn innmarken, når skade fra rein er del av gjentagende problem, eller eiendommen ligger nært et reintrekk eller en flyttlei, eller andre områder som anvendes hyppig til reindrift.»

Når det gjelder medvirkning og lemping, viser de til at eksemplene som departementet brukte i høringsnotatet gjør at ansvaret blir snevrere enn Femund-dommen legger opp til. *Advokatforeningen* kommenterer dette slik:

«Advokatforeningen kan ikke se at dette er helt i samsvar med Femund-dommen, som ikke begrenser unntakene fra erstatningsansvar til de eksemplene som fremgår i departementets merknad. Advokatforeningen vil peke på dommens avsnitt 108-110 og 114-115.

Den avgrensning som synes å fremkomme i departementets merknad, vil heller ikke være en rimelig avgrensning, eller henge godt sammen med Høyesteretts nyere praksis for andre beitedyr. Advokatforeningen tillater seg å anbefale at loven knyttes tettere opp mot Høyesteretts premisser. Det kan naturligvis være lovteknisk utfordrende, men man antar at lovproposisjonen vil være et egnet sted for nærmere presisering, slik at de føringer som fremgår av dommen reflekteres i den måten loven praktiseres på.»

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det må tydeliggjøres hvordan bønder skal gå fram for å kreve erstatning for beiteskader. De viser videre til at det ikke er tilstrekkelig med objektivt ansvar. I de tilfeller der det ved film eller bilder er bevist at rein har tatt seg inn på områder der de ikke har beiterett, må reindriften automatisk ta alle kostnader med prosessen, slik som i ekspropriasjons-erstatningssaker jf. skjønnsprosessloven § 54.

Noen høringsinstanser er negative til forslaget til endring av erstatningsbestemmelsene, blant disse er *Norges Bondelag*, *Bondelagene i Nord-Østerdal*, *Hammerfest kommune*, *NORSKOG* og *Os kommune*.

Norges Bondelag uttaler at de forstår behovet for å endre reindriftens solidaransvar i tråd med Høyesteretts uttalelser i Femund-dommen, men ønsker en annen innretning. *Norges Bondelag* kommenterer dette slik:

«Norges Bondelag mener at utgangspunktet fortsatt må være solidaransvar som i dag, men slik at reineiere som kan godtgjøre at deres rein ikke har medvirket, fritas fra erstatningsansvar.

Etter vårt syn vil dette ivareta reineiers mulighet til å fri seg fra ansvar. Reineier har i langt større grad mulighet til å dokumentere hvor hans eller hennes rein befinner seg, enn den skadelidende grunneier, og bestemmelsen vil derfor ivareta både den enkelte reneiers og den skadelidtes interesser. Dette forslaget vil også ivareta departementets ønske om å harmonisere dagens regelverk med Femund-dommen.»

Dersom departementet går videre med sitt forslag ønsker *Norges Bondelag* at det presiseres at det må være en klart avgrenset tidsperiode for hvor lenge skadelidte må vente på å få avklaring på hvem som eier reinen og som erstatningskravet kan rettes mot. *Norges Bondelag* foreslår derfor at «rimelig tid» i § 67 skal avgrenses til tre dager fra skadetidspunktet.

Dersom departementet fastholder at det først skal være opp til skadelidte å identifisere reineier, mener *Norges Bondelag* at det må stilles krav om at all rein skal merkes tydelig slik at eieren enkelt kan identifiseres. Dette må i så fall også håndheves og sanksjoneres av myndighetene.

Når det gjelder kravet til dokumenterbar skade mener *Norges Bondelag* at det må være tilstrekkelig med dokumentasjon som foto/video, som viser at det har vært rein på innmark og en erstatningsvurdering fra fagperson som viser det

økonomiske tapet som følge av dette. *Norges Bondelag* krever at dersom bonden påføres store kostnader ved krav om at det skal beregnes riktige tall over tid, eksempelvis ved bruk av beitebur over flere år, eller at bonden må legge til grunn lavere tap enn det reelle ved bruk av standardkalkyler fra NIBIO, må reindriften bære disse kostnadene.

Os kommune er uenig i at det solidariske ansvaret fjernes, ettersom dette etter deres mening vil føre til en betydelig lengre og mer komplisert prosess for den skadelidte for å kunne motta erstatning. De understreker videre at det er uheldig at lovforslaget legger opp til en harmonisering med beitelova, ettersom det er store forskjeller mellom husdyrbruk og reindrift.

Bondelagene i Nord-Østerdal er uenige i forslaget om å gå bort fra det solidariske ansvaret for skade rein gjør utenfor beitegrense. De viser til at det er vanskelig å identifisere hvem som eier reinen, og at det må bli like strenge krav til merking av rein som til andre produksjonsdyr før en slik regel kan innføres.

NORSKOG støtter synspunktene som fremgår i *Norges Bondelag* sitt høringsinnspill. De viser til at skogbruk er en lavmarginnæring og at lange og kostnadskrevende erstatningsprosesser gir et risikobilde skogeier sjeldent kan leve med. Videre uttaler de at departementet kun ser ut til å vurdere følgene av erstatningsansvarets konsekvenser for reindrift, mens landbruket generelt ikke vurderes.

Finnmark jordskifterett, *Nord-Troms jordskifterett*, *Ofoten og Sør-Troms jordskifterett*, *Lofoten og Vesterålen jordskifterett*, *Salten jordskifterett*, *Helgeland jordskifterett* og *Trøndelag jordskifterett* har kommet med innspill til ordlyden i forslag til § 67. De påpeker at uttrykket dokumenterbar skade kan føre til diskusjoner om hvilke beviskrav som skal legges til grunn, noe som kan skape unødvendig prosess. Disse høringsinstansene foreslår derfor at begrepet «dokumenterbar» fjernes fra § 67.

Norges Bondelag har ingen innvendinger mot at ordlyden i § 67 harmoniseres med beitelova, og endres fra at reneieren har ansvar for «all skade som voldes av rein» til skade som reinen gjør på «avling og annen eiendom». De ber likevel om en presisering i forarbeidene:

«Dersom ordlyden skal endres, er det viktig å sørge for at all aktuell skade faktisk omfattes av bestemmelsen. Det bør fremgå av forarbeidene at det med 'annen eiendom' må medregnes blant annet skader på vann- og brønnanlegg, gjerder,

hager, skiløyper og produksjonsdyr, og at listen ikke er uttømmende. Med skader på produksjonsdyr må også skader som følge av smitte av parasitter som hjernemark være omfattet og gis et tydelig erstatningsrettslig vern.»

Hammerfest kommune mener at endringsforslaget synes å innebære en betydelig forverring av skadelidtes muligheter for å kreve erstatning. Samtidig er kommunen usikker på hvor stor den praktiske forskjellen for skadelidte blir, ettersom det i de fleste tilfeller vil være bortimot umulig å fastslå hvem sine rein som har forårsaket skaden. Hammerfest kommune krever at dersom erstatningsreglene skal endres må det samtidig tas inn i loven en bestemmelse om utdrivingsplikt tilsvarende § 24 i reindrifftsloven av 1978. Uten at disse grepene gjøres samtidig, mener kommunen at det ikke lenger vil finnes realistiske sanksjonsmuligheter overfor reineiere som bryter sin tilsynsplikt og utdrivingsplikt.

7.4 Departementets vurdering

7.4.1 Det objektive solidaransvaret

Landbruks- og matdepartementet registrerer at de fleste høringsinstansene er positive til forslaget om endringer av erstatningsbestemmelsene.

Departementet foreslår at det primært er den enkelte reineier som skal være erstatningsansvarlig når rein gjør skade på område hvor eieren ikke har rett til å la den beite. Departementet foreslår videre et sekundært erstatningsansvar for siidaen, deretter distriktet, jf. forslag til § 67 første ledd i reindrifftsloven.

For å kunne kreve erstatning må eieren av reinen som har gjort skade kunne identifiseres. Hvis det ikke er mulig å identifisere eieren av reinen, vil siidaen eller til slutt distriktet ha et felles ansvar for å dekke skaden. Departementet legger til grunn at et sekundært solidaransvar for alle reineierne i siidaen og distriktet har stor betydning for at skadelidte har sikkerhet for å kunne få erstatning, også i de tilfellene der det ikke er mulig å identifisere hvem som eier reinen som har gjort skade.

Forslaget om at det skal gjelde et solidaransvar for alle reineiere i siidaen er nytt i forhold til dagens bestemmelse, der solidaransvaret kun gjelder i distriktet. Etter departementets vurdering vil en regel om at siidaen har et solidaransvar kunne avbøte uheldige virkninger som følge av at reinbeitedistrikter over tid har blitt større, noe som har utvidet rekkevidden av solidaransvaret (NOU 2007: 13 punkt 16.5.3.3).

Noen høringsinstanser peker på at det vil være vanskelig for skadelidte å fastslå hvilken reineier som eier reinen som har gjort skade, og følgelig hvem erstatningskravet skal rettes mot. Andre høringsinstanser mener at det ikke kan stilles krav til at skadelidte skal foreta en slik identifisering uten at det samtidig innføres et krav om at reineier må individmerke reinen.

Etter en vurdering mener departementet at det er nødvendig at eierskapet først forsøkes avklart før solidaransvaret trer inn, for å sikre størst mulig grad av likebehandling mellom reineiere og husdyreiere. Skadelidte må gjøre et reelt forsøk på å identifisere eieren av den skadegjørende reinen, før solidaransvaret blir aktuelt. Slik departementet ser det vil det være naturlig at skadelidte kontakter det aktuelle distriktet eller den aktuelle siidaen ved kontaktperson eller leder, for å forsøke å finne den ansvarlige reineieren. Skadelidte kan også ta kontakt med den aktuelle statsforvalteren for å få opplysninger om hvilken siida som vanligvis har rein i området på det tidspunktet da skaden skjedde.

For å unngå unødvendige forsinkelser, har departementet foreslått at hvis det ikke «innen rimelig tid» er mulig å fastslå hvem som eier reinen, kan skadelidte kreve erstatning fra siidaen eller distriktet, i henhold til de foreslåtte endringene i § 67 og § 68.

Høringsinstansene er delt i synet på hvordan uttrykket «rimelig tid» skal forstås. Noen mener det må legges til grunn en kort tidsperiode, mens andre mener tidsperioden må være forholdsvis lang på grunn av reindrifftsens særegne natur.

Departementet viser til at Samerettsutvalget 2 i sitt forslag uttaler at uttrykket «rimelig tid» er ment å sikre at erstatningsoppgjøret ikke trekker ut i tid, men også at skadelidte må gjøre et reelt forsøk på å finne ut hvem som eier reinen eller hvilken siida den tilhører. Hvis det ikke lar seg gjøre, kan skadelidte ganske raskt kreve erstatning fra siidaen, jf. NOU 2007: 13 punkt 24.4. om § 67. Departementet slutter seg til dette. Det avgjørende vil være om skadelidte faktisk har forsøkt å avklare hvem som eier reinen.

Sametinget og Norske Reindrifftsamers Landsforbund sitt reindrifftslovutvalg skriver at «uttrykket 'innen rimelig' tid vil kunne innebære en periode på flere måneder, noe som tar nødvendig hensyn til reineierens arbeidsbyrde og skiftende geografiske posisjoner gjennom årstidene».

Departementet legger til grunn at uttrykket «rimelig tid» må tolkes ut fra situasjonen på rettsområdet der det anvendes. På dette området må hensynet til skadelidtes behov for rask erstatning

balanseres mot hensynet til at reineiere får tilstrekkelig tid til å svare på erstatningskravet.

Departementet legger til grunn at det må foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle av hva som regnes som «rimelig tid». Av momenter som kan vektlegges i en slik vurdering er for det første om reindrifftens driftsmønster da skaden skjedde har medført at reineieren har vært utilgjengelig i lengre perioder. Et annet moment kan være hvor omfattende skader reinen har gjort hos den skadelidte, og om et erstatningsoppgjør bør skje raskt i det konkrete tilfellet, med den følge at solidaransvaret bør tre inn etter en kortere periode.

Sameloven § 4-5 annet ledd, som omtaler varslingsaker som kan bli gjenstand for konsultasjoner, anvender også begrepet «rimelig tid». I merknadene til bestemmelsen, Prop. 86 L (2020–2021) kapittel 12, antydes det at fire uker vil være tilstrekkelig tid for andre representanter for berørte samiske interesser (andre enn Sametinget) til å melde tilbake om de ønsker konsultasjoner i en sak eller ikke.

Departementet legger til grunn at dette også gjelder dersom et reinbeitedistrikt skal gi tilbakemelding, og at reindrifftens driftsmønster, som innebærer at reindrifftsutøvere i noen perioder er mindre tilgjengelige, også er hensyntatt her. I merknadene presiseres det at det legges opp til en konkret vurdering, der man ser hen til hvor vanskelig saken er og hvem som er berørt.

Departementet er enig med vurderingen som foretas i forarbeidene til sameloven, og har derfor kommet til at hva som er «rimelig tid» må vurderes i hvert enkelt tilfelle, men bør i utgangspunktet ikke overstige fire uker.

Noen høringsinstanser mener at reindrifftens ansvar for å avklare eierskapet til reinen bør komme frem av loven, og være knyttet til kontaktpersonen for den aktuelle siidaen eller distriktet. Departementet har vurdert dette, men mener at det ikke er hensiktsmessig å lovfeste et slikt krav. Departementet viser til at det vil være i reindrifftens egen interesse å få avklart et eventuelt skadeforhold.

Norges Bondelag er bekymret for hvordan skadelidte skal få erstatning dersom skadelidte kun har lykket med å identifisere en av flere eiere av skadegjørende rein. Til dette vil departementet bemerke at også i et slikt tilfelle vil den skadelidte kunne få erstatning for hele skaden. Skadelidte kan kreve erstatning fra den identifiserte reineieren, for den delen av skaden som vedkommes rein har gjort. Samtidig kan skadelidte kreve erstatning fra siidaen og eventuelt distriktet, som vil ha solidaransvar for den resterende delen av skaden, der reineierne er ukjente.

Departementet foreslo i høringsnotatet å likestille reindrifftsloven med beitelova når det gjelder hvilke skader som kan kreves erstattet. Etter dagens § 67 annet ledd har reindrifftsutøveren ansvar for all «skade som voldes av rein», mens det etter beitelova § 7 første ledd kun kan kreves erstatning for skader husdyr gjør på «avling og annen eiendom». Departementet foreslår å endre reindrifftsloven § 67 slik at det kun kan kreves erstatning for skade reinen gjør på «avling og annen eiendom», jf. forslag til § 67 første ledd første punktum.

Norges Bondelag understreker at det er viktig å sørge for at all aktuell skade omfattes av bestemmelsen. De ønsker derfor at forarbeidene presiserer hva som omfattes av «annen eiendom». Departementet viser til at tolkningen av uttrykket «avling og annen eiendom», er klarlagt gjennom rettspraksis til beitelova § 7. Klargjøringen som har skjedd når det gjelder bruken av uttrykket «avling og annen eiendom» i beitelova kan følgelig også få betydning når begrepet anvendes i reindrifftsloven.

Departementet foreslår å fjerne formuleringen «uten hensyn til skyld», som følger av dagens reindrifftslov § 67 første ledd. Dette korresponderer med beitelova § 7, som ikke har en slik formulering, men som likevel har et objektivt ansvar for eieren av det skadegjørende husdyret.

Departementet viderefører skyldansvaret som følger av nåværende reindrifftslov § 68 i forslag til § 67 annet ledd. *Statsforvalteren i Troms og Finnmark* mener at videreføringen som departementet foreslår i realiteten er en utvidelse av erstatningsansvaret i forhold til erstatningsansvaret etter beitelova § 7, ettersom beitelova ikke benevner skyldansvar.

Departementet vil bemerke at skadelidte allerede i dag kan kreve erstatning for feil og forsømmelser fra dyreeiers side, uansett om det er rein eller andre beitedyr som volder skaden. Selv om dette ikke fremgår eksplisitt av beitelova, kan et eventuelt skyldansvar uansett gjøres gjeldende etter ulovfestet erstatningsrett. Dette gjelder både innenfor og utenfor lovlig beiteområde. I tillegg har både reindrifftsloven og beitelova regler om objektivt ansvar som gjelder når skaden skjer utenfor lovlig beiteområde. På bakgrunn av dette mener departementet at forslaget til reindrifftsloven § 67 annet ledd ikke innebærer et utvidet ansvarsgrunnlag i forhold til beitelova.

I dagens lov følger reglene om ansvarsgrunnlaget og reglene om hvem erstatningskravet skal rettes mot både av reindrifftsloven § 67 og § 68. Departementet foreslår en mindre strukturell endring for å tydeliggjøre tematikken i bestemmelsene, slik at

ansvarsgrunnlaget reguleres av reindriftsloven § 67, mens § 68 i reindriftsloven regulerer hvem erstatningskravet skal rettes mot. Dette er i tråd med Samerettsutvalget 2 sitt forslag til strukturell endring av erstatningsbestemmelsene.

Etter høringen har departementet vurdert at begrepet «dokumenterbar» kan skape uklarhet knyttet til beviskravet etter reindriftsloven § 67. Beviskravet etter bestemmelsen er det samme som ellers i erstatningsretten. Det betyr at skadelidte har bevisbyrden og må sannsynliggjøre skaden. Departementet foreslår derfor at begrepet «dokumenterbar» tas ut av forslag til § 67.

Når det gjelder reindrift utenfor det samiske reinbeiteområdet etter reindriftsloven § 8, foreslås det å beholde dagens regler om solidaransvar slik de er, jf. forslag til reindriftsloven § 67 fjerde ledd. Reindrift som drives med tillatelse etter reindriftsloven § 8 har en annen organisering enn samisk reindrift. Reinen eies i fellesskap av eksempelvis et reinlag. Det vil da ikke være mulig å identifisere en enkeltreineier som kan ha det primære objektive erstatningsansvaret for sine rein. I stedet vil reinlaget ha ansvaret for hele flokken.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsene i kapittel 11.

7.4.2 Medvirkning og lemping

Gjeldende reindriftslov § 67 om objektivt og felles ansvar har ikke regler om medvirkning eller lemping av erstatningsansvaret, men Høyesterett slo fast i Femunddommen at loven må suppleres med de alminnelige reglene om medvirkning og lemping, jf. HR-2018-872-A avsnitt 78.

Departementet foreslo derfor i høringen å lovfeste en henvisning til bestemmelsene om medvirkning og lemping i skadeserstatningsloven, for å tydeliggjøre at disse gjelder også når rein gjør skade.

Advokatforeningen stiller spørsmål ved om forslaget burde gått lenger når det gjelder gjerdeplikt. *Sametinget* uttalte i høringen at reieneierne må fritas fra det objektive ansvaret ved nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeite rett, dersom områdene ikke er hensiktsmessig inngjerdet.

Departementet mener dette ikke er nødvendig, fordi skadelidtes gjerdehold uansett vil være et moment i en helhetlig vurdering av skadelidtes medvirkningsansvar etter skadeserstatningsloven § 5-1 annet ledd. Ved vurderingen må det også ses hen til spesifikke forhold for hver enkelt skade, hvor blant annet eiendommens karakter, eventuell utvidelse av innmark senere år, tidligere vansker

med å holde rein ute og beliggenhet kan være relevant. Eksistensen av ordninger som tilskudd til konfliktforebyggende tiltak, herunder oppføring av gjerder, mellom reindrift og andre parter vil også være et moment i vurderingen av medvirkningsansvaret, jf. HR-2018-872-A avsnitt 109.

Selv om beiteretten ikke gjelder på innmark, kan det fortsatt påvirke vurderingen av skadelidtes medvirkning om eiendommen ligger i et reinbeitedistrikt eller et annet område med beiterett, jf. HR-2018-872-A avsnitt 110. Skadelidte har mulighet til å fjerne eller minske risikoen for skader ved å føre opp et gjerde som beskytter mot rein. I slike tilfeller er det departementets vurdering at reindriften sjelden vil komme i erstatningsansvar, dersom eiendommen ikke er hensiktsmessig gjerdet inn.

Dermed kan skadelidtes erstatning reduseres dersom skadelidte har medvirket til skaden, eksempelvis ved at skadelidte i et konkret tilfelle ikke har gjerdet inn et område som reinen har gjort skade på, og at man etter en helhetlig vurdering kommer til at dette må anses som medvirkning etter bestemmelsene i skadeserstatningsloven.

For å tydeliggjøre dagens rettstilstand fastholder departementet forslaget om å lovfeste gjeldende rett ved at det tas inn en henvisning til skadeserstatningsloven §§ 4-1, 5-1 og 5-2 i reindriftsloven § 67 siste ledd.

Departementet foreslår videre å oppheve dagens reindriftslov § 68. Etter dagens § 68 første ledd må skadelidte kunne påvise skyld hos reieneieren for å kunne kreve erstatning for skade innenfor reieneierens lovlige beiteområde. Skadelidte kan imidlertid kreve erstatning på objektivt grunnlag dersom skaden er så vesentlig at den overstiger det som er en påregnelig følge av en rasjonell og forsvarlig drift. Et slikt unntak fra det alminnelige skyldansvaret, i tilfeller der dyrene er innenfor lovlig beiteområde, finnes ikke tilsvarende i beitelova. For at ansvarsbestemmelsene i reindriftsloven skal harmonere med beitelova sine ansvarsbestemmelser, mener departementet at det må kunne påvises skyld hos reieneieren når rein gjør skade innenfor lovlig beiteområde, for at skadelidte skal kunne kreve erstatning.

Utover dette mener departementet at dagens § 68 første ledd om et skyldansvar når skade gjøres under lovlig flytting mv., vil omfattes av forslag til § 67 annet ledd, som innebærer at reieneier har et alminnelig skyldansvar.

Unntakene fra det objektive ansvaret i dagens § 68 annet ledd, altså de tilfellene der det kreves skyldansvar, vil etter forslaget fanges opp av for-

slag til § 67 femte ledd og henvisningen til skadeserstatningsloven bestemmelser. Medvirkningsbestemmelsen i skadeserstatningsloven vil kunne føre til at erstatningen faller bort dersom det gjøres skade på «avskåren avling» som ikke er beskyttet med gjerde, jf. dagens § 68 annet ledd.

Det vises for øvrig til merknaden til bestemmelsene i kapittel 11.

Forslag om oppheving av reindriftsloven § 69

Departementet foreslår å oppheve dagens reindriftslov § 69 om gjerder til støtte for reieneierens driveplikt og sikring mot erstatningsansvar. Etter dagens bestemmelse i § 69 kan reindriften få

avgjort ved jordskifteretten om reindriften skal ha adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin driveplikt og sikring mot erstatningsansvar. Saken skal gå som skjønn, jf. reindriftsloven § 70 a.

Etter jordskiftelova § 3-9 annet ledd har reindriften en tilnærmet tilsvarende adgang, nemlig å kreve at jordskifteretten pålegger felles tiltak og felles investeringer. I forarbeidene til jordskiftelova er gjerder gitt som eksempel på tiltak som faller inn under bestemmelsen. En slik sak skal gå etter de alminnelige prosessreglene i jordskiftelova. Reindriften har følgelig tilnærmet lik adgang til å kreve jordskifterettens avgjørelse om adgangen til å sette opp gjerde etter jordskiftelova § 3-9 som i reindriftsloven § 69.

8 Hjemmel for forskrifter om tilskudd

8.1 Gjeldende rett

Forskrifter om tilskudd etter reindrifftsavtalen blir i dag fastsatt med hjemmel i Stortingets årlige vedtak om reindrifftsavtalen.

8.2 Høringsforslaget

Departementet la i høringsnotatet frem forslag om en lovhjemmel for forskriftene om tilskudd etter reindrifftsavtalen.

8.3 Høringsinstansenes innspill

Landbruksdirektoratet, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark og Statsforvalteren i Trøndelag støtter forslaget. Statsforvalteren i Nordland mener bestemmelsen vil binde den rettslige rammen for reindrifftsforvaltningen sammen, og løse noen praktiske utfordringer om forholdet mellom reindrifftsavtalen og reindrifftsloven. Statsforvalteren i Troms og Finnmark mener at foreslått bestemmelse vil tydeliggjøre hjemmelsgrunnlaget for eventuelle kontroller som gjennomføres for å forvalte tilskuddsordningene etter reindrifftsavtalen.

8.4 Departementets vurdering

Tilskuddsordningene over reindrifftsavtalen er viktige virkemidler i reindrifftsforvaltningen og reindrifftspolitikken. Departementet mener at en forskriftshjemmel i reindrifftsloven vil synliggjøre

sammenhengen mellom de økonomiske virkemidlene over reindrifftsavtalen og virkemidlene etter reindrifftsloven.

Departementet foreslår en ny bestemmelse som hjemler forskrifter om tilskudd etter reindrifftsavtalen. Departementets forslag til hjemmel for avtaleforskriftene er utformet med utgangspunkt i jordlova § 18.

Departementet foreslår at bestemmelsen fastslår at departementet kan fastsette forskrifter, som kan inneholde regler om fordeling og vilkår for utbetaling av tilskudd etter reindrifftsavtalen eller lignende tilskudd. Adgangen til å fastsette forskrifter for «lignende tilskudd» foreslås for å sikre at andre tilskudd, som for eksempel tilskudd etter forskrift 1. juli 2015 nr. 814 om kompensasjon for utgifter, merarbeid og økonomiske tap som reineiere påføres som følge av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt, også har hjemmel i reindrifftsloven.

Videre foreslår departementet at det i bestemmelsen skal fremkomme at forskriftene kan inneholde regler for retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd og rente ved krav om tilbakebetaling. Departementet mener det er viktig at forvaltningens virkemidler blir synliggjort i lovbestemmelsen.

I bestemmelsen foreslår departementet også at det skal fremkomme at endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg. Der vedtaket er påklaget, innebærer det at klageinstansen må ha fattet vedtak.

Det vises for øvrig til merknad til bestemmelsen i kapittel 11.

9 Reindrifftens tilgang til virkemidlene i jordskiftelova

9.1 Gjeldende rett

9.1.1 Jordskifteretten

Jordskifteretten er en særdomstol som behandler saker knyttet til fast eiendom og rettigheter som ligger til fast eiendom. Formålet med jordskiftelova er å legge til rette for en effektiv og rasjonell utnyttelse av fast eiendom og ressurser til det beste for eierne, rettighetshavere og samfunnet. For å bøte på utjenlige eiendomsforhold har loven regler om jordskifte, grensefastsetting, rettsutredning og skjønn. I et jordskifte har jordskifteretten kompetanse til å endre rettsforhold, såkalte rettsendrende saker. En rettsendrende sak kan kombineres med et krav om rettsfastsettelse eller skjønn.

I de *rettsfastsettende sakene* kan jordskifteretten fastsette innholdet i rettigheter knyttet til eiendom og bruksrett til fast eiendom, jf. jordskiftelova § 4-1. Jordskifteretten kan også fastsette grenser for fast eiendom og rettigheter til fast eiendom, jf. jordskiftelova § 4-2. Det er tilstrekkelig at rettighetsforholdene er uklare for å kunne gå til sak etter kapittel 4 i jordskiftelova. I saker hvor det er tvist og kravet gjelder rettsutredning og grensefastsetting, har jordskifteretten og tingretten parallell kompetanse. Det betyr at man i disse sakene som et alternativ kan gå til tingretten for å få prøvd sin sak.

I de *rettsendrende sakene* kan jordskifteretten endre på uhensiktsmessige eiendomsforhold. Virkemidlene jordskifteretten kan ta i bruk i disse sakene fremgår av kapittel 3 i jordskiftelova. Vilkåret for å behandle en jordskiftesak etter kapittel 3 er at eiendomsforholdene er utjenlige. Det er bare jordskifteretten som har kompetanse til å avholde en rettsendrende sak. Ved jordskifte tar jordskifteretten først stilling til hvordan rettighetsforholdene er. Det innebærer blant annet at retten først tar stilling til eventuelle tvister om grenser for fast eiendom eller rettigheter, før jordskifteretten benytter de rettsendrende virkemidlene i kapittel 3. Loven forutsetter at jordskifteløsningen ikke kan medføre at kostnaden eller ulempen blir større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett.

Jordskifteretten skal settes med to jordskiftemeddommere dersom en part krever det eller hvor jordskiftedommeren mener det trengs, jf. jordskiftelova § 2-6. Disse jordskiftemeddommerne oppnevnes fra et utvalg av jordskiftemeddommere, jf. jordskiftelova §§ 2-5 og 2-7. Medlemmene i dagens meddommerutvalg skal være kyndige i saker som jordskifteretten i jordskiftesognet til vanlig har, jf. jordskiftelova § 2-5 første ledd annet punktum. Ofte er det meddommere med kunnskap om jordbruk, skogbruk, eiendom og rettigheter til fast eiendom som regnes som kyndige i saker for jordskifteretten. Jordskiftedommeren kan også oppnevne jordskiftemeddommere som ikke er med i utvalget dersom det er nødvendig med meddommere som er særlig kyndige på et område, jf. jordskiftelova § 2-7 første ledd tredje punktum.

9.1.2 Jordskiftelova og reindrifftsloven

Reindrifftsloven har bestemmelser om bruk av jordskifterettens virkemidler i §§ 8, 21, 22, 24, 25, 59, 63, 69, 70 og 70 b. Sak for jordskifteretten etter disse bestemmelsene går inn under jordskiftelova kapittel 5. Reindrifftsloven forutsetter også at saker for jordskifteretten skal gå som skjønn, jf. reindrifftsloven § 70 b. Med unntak av reindrifftsloven § 59 gjelder bestemmelsene i reindrifftsloven om bruk av jordskifterettens virkemidler kun overfor rettighetshavere utenfor reindrifften, herunder grunneiere. Reindrifftsloven § 59 gir jordskifteretten hjemmel til å sette til side bruksregler dersom disse slår urimelig ut for den enkelte, eller er i strid med rettigheter ervervet ved særskilt rettsgrunnlag, jf. § 59 fjerde ledd. Jordskifteretten har i dag ikke adgang til å utarbeide bruksregler for reindrifften.

Etter reindrifftsloven § 58 fjerde ledd har statsforvalteren kompetanse til å utarbeide og fastsette bruksregler på nærmere angitte vilkår. Statsforvalteren kan også pålegge to eller flere reinbeitedistrikter å utarbeide felles bruksregler der det er påkrevd, jf. reindrifftsloven § 57 tredje ledd.

Verken reindrifftsloven eller jordskiftelova gir i dag reindrifften en generell tilgang på jordskiftelova sine virkemidler. Se Prop. 101 L (2012-2013) punkt 9.4 hvor det uttales at «[e]in kan likevel

ikkje bruke føresegna til å avklare rettar internt i reindriften, for eksempel mellom siidaer». Det innebærer at reindriften ikkje kan bruke loven for å løse konflikter om rettigheter eller bøte på utjengelige forhold innad i reindriften. Reindriften har dermed ikkje tilgang på de same virkemidlene som andre rettighetshavere til fast eiendom.

9.2 Jordskifterapporten

Da jordskiftelova ble vedtatt i 2013 fikk ikkje reindriften tilgang til jordskiftelova sine virkemidler. Under konsultasjonene med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund om jordskiftelova av 2013 ble partene imidlertid enige om at det er en målsetting at reindriften skal få tilgang til jordskiftelova sine virkemidler på lik linje med grunneiere og andre rettighetshavere (Prop. 101 L (2012–2013) punkt 2.3).

Etter vedtakelsen av jordskiftelova etablerte Landbruks- og matdepartementet en arbeidsgruppe, som blant annet skulle vurdere jordskifterettens rolle når det gjelder interne forhold i reindriften. Videre skulle arbeidsgruppen vurdere og foreslå endringer i jordskiftelova og reindriftsloven, som skulle sikre at både rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindriften skulle kunne føres for jordskifteretten. Arbeidsgruppen leverte rapporten *Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften* (jordskifterapporten) den 23. mars 2016.

I jordskifterapporten ble det foreslått endringer i reindriftsloven og jordskiftelova som skulle åpne for å gjennomføre rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindriften. Som en forutsetning for å gjennomføre slike saker internt i reindriften, foreslo arbeidsgruppen også en ny bestemmelse om oppnevning av et utvalg av reindriftsfagkyndige meddommere til jordskifteretten. Arbeidsgruppen foreslo i jordskifterapporten også flere endringer som vil bli omtalt nedenfor.

9.3 Høringsforslaget

I høringsforslaget foreslo departementet en ny bestemmelse i reindriftsloven § 62 a for å gi reindriften tilgang til å få behandlet interne saker i reindriften av jordskifteretten.

Det ble foreslått at reindriften kan fremme krav om rettsutgreiing og grensefastsetting etter jordskiftelova kapittel 4 for forhold internt i reindriften.

Det ble vidare foreslått at reindriften skal kunne fremme krav etter kapittel 3 i jordskiftelova. Etersom reindriften bruksregler, jf. reindriftsloven §§ 57 og 58, angir hvordan og på hvilken måte reindriften i et distrikt skal foregå, var det i høringsforslaget naturleg å knytte krav etter kapittel 3 til reindriften bruksregler.

I tillegg ble det foreslått at distrikter kan fremme krav etter kapittel 3 i jordskiftelova overfor andre distrikter og kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter felles bruksregler mellom distrikter.

Videre ble det foreslått at dersom det fremmes krav for jordskifteretten i medhold av § 62 a i reindriftsloven, skal jordskifteretten behandle kravene etter de alminnelige saksbehandlingsregler i jordskiftelova.

Etersom forslagene i høringsnotatet åpnet for bruk av jordskiftelova sine relevante virkemidler på interne forhold i reindriften, ble det foreslått at Landbruks- og matdepartementet kan opprette et eget meddommerutvalg med reindriftskyndige meddommere, etter forslag fra Sametinget og reindriften organisasjoner. Det ble ikkje foreslått endringer i oppnevningsreglene i jordskiftelova. Dersom jordskifteretten settes med to reindriftskyndige meddommere ble det i høringsnotatet foreslått at jordskifteretten betegnes som «reindriftsdomstol».

9.4 Høringsinstansenes innspill

Hovedinntrykket fra høringsrunden er at de fleste høringsinstanser som har uttalt seg om temaet stiller seg positive til forslaget, blant annet *Advokatforeningen, Landbruksdirektoratet, Reindriftsstyret, Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark* og *Statsforvalteren i Trøndelag*. Landbruksdirektoratet har særleg fremhevet at det er viktig at jordskifteretten får tilstrekkelig kompetanse til å behandle reindriftsaker og at betegnelsen «reindriftsdomstol» er viktig for å bygge tillit og legitimitet.

De fleste av høringsinstansene som har uttalt seg om opprettelsen av et meddommerutvalg som kan benyttes i reindriftsaker, har stilt seg positive til forslaget. *Domstoladministrasjonen* har pekt på at det er viktig for tilliten og legitimiteten til jordskifteretten i reindriftsaker. De peker vidare på at det vil oppstå et kompetansebehov i jordskifterettene i saker som omhandler reindriften.

Flere høringsinstanser har imidlertid stilt spørsmål ved om jordskifteretten er forpliktet til å oppnevne reindriftskyndige meddommere der reindriftsutøver er part. Det stilles også spørsmål

ved om jordskifteretten er forpliktet til å oppnevne meddommere når forslag til reindrifftsloven § 8 a første punktum henviser til domstoloven § 94 om fagkyndige meddommere. *Domstoladministrasjonen* har pekt på at det er uklart hvilken kompetanse medlemmene i utvalget skal ha, jf. henvisningen til domstoloven § 94.

Når det gjelder forslag til § 62 a har høringsinstansene i det vesentlige også stilt seg positive til forslaget.

Felles høringsinnspill fra *Finnmark jordskifterett, Nord-Troms jordskifterett, Ofoten og Sør-Troms jordskifterett, Lofoten og Vesterålen jordskifterett, Salten jordskifterett, Helgeland jordskifterett og Trøndelag jordskifterett* tyder på at forslaget § 62 a annet til sjettede ledd kan fremstå unødig komplisert. Høringsinstansene stiller spørsmål ved om det kan oppstå situasjoner hvor de aktuelle subjektene har behov for å gå til sak uten at bestemmelsen åpner for det. Jordskifterettene har videre fremhevet at jordskifteretten også bør få kompetanse til å fastsette reintall. Det samme har *forskergruppen ved UiT Norges arktiske universitet* pekt på.

Norges Bondelag har ikke noen innvendinger mot forslaget utover at man ikke ønsker henvisningen til jordskiftelova § 3-8 i reindrifftsloven § 8. *Bondelagene i Nord-Østerdalen* har samme innvending, og er i tillegg skeptisk til at det opprettes en reindrifftsdomstol.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er positive til at reindriften får tilgang til jordskifterettene og at retten etter forslaget får økt kompetanse til å behandle reindrifftsaker. *Norsk Bonde- og Småbrukarlag* er imidlertid skeptiske til at § 3-8 skal kunne brukes utenfor det samiske reinbeiteområdet.

Sametinget støtter forslaget, men peker på at staten etter deres mening har en plikt til å sikre dekning av sakskostnader der reindriften velger å ta ut sak om rettsfastsetting og rettsutgreiing etter jordskiftelova kapittel 4 og viser til ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk i selvstendige stater artikkel 14 nr. 3. Til støtte for sitt syn viser *Sametinget* til finnmarksloven § 43.

Norske Reindrifftsamers Landsforbund støtter forslaget, men peker på at det kan være vanskelig å fastsette grunnlaget for jordskifteløsningen i de rettsendrende sakene. *Norske Reindrifftsamers Landsforbund* mener derfor at reglene bør evalueres etter en viss tid. Flere av høringsinstansene har sluttet seg til høringsinnspillet til *Norske Reindrifftsamers Landsforbund*.

Reinbeitedistrikt 33 støtter forslaget, men har spilt inn at det ikke er ønskelig at jordskifteretten skal få kompetanse til å behandle saker om bruks-

regler, da dette må regnes for å være et internt anliggende.

9.5 Departementets vurderinger

Departementet har i sine vurderinger tatt utgangspunkt i de vurderinger og forslag som fremgår av rapporten *Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften* (jordskifterapporten) som omhandler reindrifftsens tilgang til jordskiftelova sine virkemidler, som er omtalt i punkt 9.2. På den bakgrunn finner departementet det nødvendig med en presentasjon av reindrifftsens behov for tilgang til jordskiftelova sine virkemidler og jordskiftegruppas forslag og bakgrunnen for disse. Dette fremgår nedenfor i punkt 9.5.1.

I punkt 9.5.2 til 9.5.5 fremgår departementets vurdering og forslag tematisk med utgangspunkt i jordskiftegruppas forslag. I punkt 9.5.6 og 9.5.7 foreslås det mindre endringer i reindrifftsloven og jordskiftelova som følge av endringsforslagene i punkt 9.5.2 til 9.5.5.

9.5.1 Reindrifftsens behov for tilgang til virkemidlene i jordskiftelova

Reindriften er en arealavhengig næring, og mange av reindrifftsens interne konflikter handler om beiteressursene og arealgrunnlag. Dette forsterkes ved den generelle samfunnsutviklingen, som for eksempel det grønne skiftet og økt produksjon av fornybar energi, klimaendringer og utbygging av boliger og fritidsboliger.

Knapphet på beiteressurser er et opphav til konflikter innad i reindriften. Mange av konfliktenes gjelder fordeling av reintall innad i et distrikt eller uenighet om bruken av beiteområder. Reindriften kan i dag benytte tingretten som konfliktløsningsorgan. Departementet har imidlertid inntrykk av at tingrettene i liten grad er blitt benyttet mellom reindrifftsutøvere for å løse tvister om reinbeiteområder mv. Tilbakemeldingene fra næringen er at reindriften ikke vurderer tingretten som egnet til å behandle de konfliktene reindriften står i. Departementet ser at reindriften har behov for hensiktsmessige konfliktløsningsverktøy som har tillit i næringen.

Landbruks- og matdepartementet mener at jordskiftelova sine virkemidler kan bidra til å løse konflikter innad i reindriften ved at reindriften får tilgang til å kreve rettsfastsettende og rettsendrende saker. Dette vil kunne medføre at terskelen for å løse uenigheter og eventuelle uklarheter i

reindriften blir lavere enn ved alminnelig domstolsbehandling, ettersom det ikke foreligger krav om tvist for å ta saken til jordskifteretten. Departementet legger også til grunn at jordskifteretten, i saker som gjelder interne forhold i reindriften, kan settes sammen på en måte som sikrer kunnskap om reindrift og dermed gir tillit til jordskifterettens behandling av reindriftssaker. I tillegg vil det være viktig at jordskifteretten øker sin kunnskap om samisk sedvane, kultur og rettsforståelse. Økt kompetanse, gjennom sammensettingen av jordskifteretten og gjennom kompetansegivende kurs, er sentralt for at man skal lykkes ved bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindriften.

9.5.2 Jordskifterettens sammensetning i reindriftssaker

For at jordskifteretten skal behandle saker som omhandler reindrift, er det nødvendig at jordskifteretten sikres reindriftskompetanse. Jordskiftelova §§ 2-6 og 2-7 regulerer adgangen til å oppnevne jordskiftemeddommere og forutsetter at meddommere i utvalget er kyndige i de sakene som jordskifteretten til vanlig behandler, herunder også reindriftssaker. Når jordskifteretten etter de foreslåtte endringene skal behandle flere reindriftsaker, må meddommerutvalgene sikres tilstrekkelig kompetanse om reindrift, i tråd med plikten i jordskiftelova § 2-5. Tilbakemeldingene i innspillrunden og innspill i lovarbeidet kan tyde på at det er utfordrende å finne kyndige meddommere i de reindriftssakene jordskifteretten behandler i dag. Departementet vil derfor understreke at det er svært viktig at jordskifteretten og kommunene, som utpeker medlemmer til meddommerutvalg, jf. jordskiftelova § 2-5 andre ledd, har et bevisst forhold til denne problemstillingen.

I høringsforslaget ble det foreslått at Landbruks- og matdepartementet kunne opprette et eget utvalg av reindriftskyndige meddommere etter reindriftsloven § 8 a. Departementet har valgt å ikke gå videre med dette forslaget. Bakgrunnen for det er at departementet har vurdert at jordskiftelova § 2-7 gir tilstrekkelig hjemmel til å oppnevne reindriftskyndige meddommere utenfor de eksisterende meddommerutvalgene. Departementet har videre vurdert at tilgangen på reindriftskyndig meddommerkompetanse kan følges opp på annen måte, som ivaretar de samme hensynene som høringsforslagets § 8 a.

Departementet foreslo i høringsnotatet at jordskifteretten skal betegnes som «reindriftsdomstol» i de sakene hvor retten settes med reindriftskyndige meddommere.

En rekke av høringsinstansene, inkludert *Landbruksdirektoratet*, støtter departementets høringsforslag på dette området og mener forslaget er viktig for legitimiteten ved behandlingen av de aktuelle sakene i jordskifteretten. Noen av høringsinstansene har pekt på at uttrykket «reindriftsrett» er mer i tråd med andre rettsbetegnelser, jf. skjønnsretten, arbeidsretten, trygderetten mv.

Departementet er enig, og foreslår at uttrykket «reindriftsdomstol» erstattes med uttrykket «reindriftsretten». Endringen har ingen materiell betydning.

Departementet vurderer at et slikt navn vil ha en viktig signaleffekt. Det foreslås ikke noen prosessuelle eller materielle regler for reindriftsretten utover navneendringen. Departementet vil understreke at det ikke er tale om innføring av en ny særdomstol, men en annen betegnelse av jordskifteretten når to reindriftskyndige meddommere er oppnevnt. Det betyr at dersom retten ikke er satt med to reindriftskyndige meddommere, så skal retten i sin alminnelighet betegnes som «jordskifteretten».

9.5.3 Rettsfastsettende saker

Jordskifterettens kompetanse i de rettsfastsettende sakene fremgår av kapittel 4 i jordskiftelova.

Landbruks- og matdepartementet foreslo i høringsnotatet en ny bestemmelse i reindriftsloven § 62 a første ledd som åpner for at distriktsstyret, siidastyrer, leder av siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kan fremsette krav etter kapittel 4 i jordskiftelova.

Departementet er av samme oppfatning etter høringsrunden. Høringsinstansene som har kommentert dette har stilt seg positive til forslaget. I departementets forslag til ny § 62 a første ledd er det kun gjort en mindre endring, sammenlignet med forslaget i høringsnotatet. I opplistingen av de rettssubjekter som kan gå til sak er uttrykket «og» byttet ut med «eller». Dette for å presisere at hver enkelt av disse rettssubjektene selvstendig kan gå til sak.

9.5.4 Rettsendrende saker

9.5.4.1 Forslag om reindriftenes adgang til å anlegge rettsendrende saker

Formålet med høringsforslagets § 62 a annet til sjette ledd i reindriftsloven var for det første at jordskifteretten skulle overta statsforvalterens kompetanse til å utarbeide og fastsette bruksregler, og for det andre at reindriftenes rettssubjekter skulle få anledning til å kreve jordskifte etter

kapittel 3, med virkemidlene i jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 eller 3-10. Det er disse virkemidlene som er vurdert som relevante i reindrifftsaker.

Etter høringsrunden er departementets vurdering at forslaget til § 62 a annet til sjette ledd om de rettsendrende sakene, slik det ble presentert i høringsnotatet, fremstår unødig komplisert. Departementet vurderer at en utilsiktet konsekvens av høringsforslaget kan være at det oppstår situasjoner hvor krav ikke kan fremmes, til tross for at det kan foreligge et behov for det. Departementet foreslår derfor at forslaget til ny § 62 a i reindrifftsloven forenkles.

Departementets forslag i reindrifftsloven § 62 a annet ledd går ut på at jordskifteretten får den materielle kompetansen til å utarbeide og fastsette bruksregler som statsforvalteren har i dag, jf. dagens reindrifftslov § 58 fjerde ledd som foreslås opphevet.

Etter forslaget i reindrifftsloven § 62 a annet ledd er det kun distriktsstyret som kan fremme krav om at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksreglene dersom distriktets arbeid ikke fører frem. Hovedregelen etter reindrifftsloven er at bruksreglene skal utarbeides av distriktet selv og til slutt godkjennes av statsforvalteren. Arbeidet med bruksregler kan imidlertid by på konflikter og stoppe opp, slik at distriktsstyret ikke får utarbeidet forslag til bruksregler som kan legges frem for årsmøtet, eller at årsmøte ikke får vedtatt bruksregler. Det er derfor kun distriktsstyret som kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksregler i denne situasjonen. De øvrige parter kan imidlertid kreve jordskifte etter forslag til § 62 a tredje ledd, som kan behandles i samme sak i den utstrekning det er anledning til det etter jordskiftelova.

I forslaget til ny § 62 a tredje ledd i reindrifftsloven kan distriktsstyret, siidaststyret, leder av siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringssandel kreve jordskifte etter jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 eller 3-10. De øvrige virkemidlene som finnes i jordskiftelova kapittel 3 er etter departementets vurdering ikke relevante i saker om reindrifft. Eksempelvis er ikke virkemiddelet i § 3-5 om stifting av sameie eller § 3-7 om deling av eiendom relevante i reindrifftsaker.

Departementet foreslår derfor en forenkling av høringsforslaget til § 62 a tredje ledd, som gir reindrifften en utvidet adgang til å benytte jordskiftelova sine virkemidler. Det vil innebære at de nevnte rettssubjekter kan kreve jordskifte uten at det er betinget av en bestemt situasjon eller at eventuelle krav er knyttet til bruksreglene, slik høringsforslaget la opp til. En slik regel er etter

departementets oppfatning mer forenelig med målet om at reindrifften så langt det er hensiktsmessig skal ha samme tilgang til jordskifteretten som grunneiere og øvrige rettighetshavere til fast eiendom.

Når disse rettssubjektene får anledning til å kreve jordskifte uten særlige begrensninger, bortfaller behovet for at disse skal kunne kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksreglene etter at de er vedtatt, slik det fremgår av høringsforslaget. Dersom eksempelvis en siidaandel mener at vedtatte bruksregler gir en uhensiktsmessig bruk av ressursene, kan siidaandelen kreve jordskifte med virkemidlene i §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10. Dersom siidaandelen vinner frem, vil avgjørelsen i jordskifteretten naturligvis gå foran bruksreglene for siidaandelens del, i den grad det er motstrid. For ordens skyld bør en slik avgjørelse innarbeides i bruksreglene der det er naturlig.

Forslag til ny § 62 a tredje ledd i reindrifftsloven vil også innebære at distriktsstyret kan kreve jordskifte overfor et annet distrikt eller en annen siida. Det er derfor ikke nødvendig med spesialreglene om jordskifte med videre mellom distrikter, som ble foreslått i høringsnotatet § 62 a fjerde ledd annet punktum og femte ledd.

Det vil fortsatt være statsforvalteren som skal godkjenne bruksreglene, men statsforvalteren må naturligvis forholde seg til en eventuell rettskraftig avgjørelse av jordskifteretten i sin saksbehandling, i den grad det er aktuelt.

Vurdering av jordskiftegruppens forslag om å gi jordskifteretten kompetanse til å fastsette reintall

Jordskiftegruppen foreslo i jordskifterapporten at jordskifteretten skal kunne fastsette reintall for den enkelte siida i en rettsendrende sak. Dette forslaget ble omtalt i høringsnotatet, men departementet foreslo ikke at jordskifteretten skal ha kompetanse til å fastsette reintall.

I høringsrunden har spesielt *jordskifterettene* i felles høringsinnspill påpekt at jordskifteretten bør ha kompetanse til å fastsette reintall. *Forskergruppen ved UiT Norges arktiske universitet* har også spilt inn det samme.

Kompetansen til jordskifteretten etter forslag til § 62 a annet ledd i reindrifftsloven er å utarbeide og fastsette hele eller deler av bruksreglene etter krav fra distriktsstyret. Kompetansen er den samme som statsforvalteren har i dag i slike saker. Dette innebærer ikke en kompetanse til å fastsette reintall som en del av arbeidet med bruksreglene. Departementet mener at fastsetting av reintall for siidaen først og fremst er en forvaltningsoppgave

som må bygge på en vurdering av hva som kan gi en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift ut ifra det gjeldede ressursgrunnlaget som den aktuelle siidaen disponerer.

I en jordskiftesak eller sak om rettsutgreiing og grensefastsetting er det ikke naturlig at jordskifteretten fastsetter reintall, og det ble heller ikke foreslått i høringsnotatet. Departementet fastholder vurderingen i høringsnotatet og mener at spørsmål om reintall for et distrikt eller siida fortsatt skal fastsettes av reindriftsforvaltningen etter gjeldende kriterier.

Departementet vil imidlertid bemerke at blant annet beitebruken for den enkelte part potensielt kan endres av jordskifteretten, for eksempel ved at jordskifterettens avgjørelse om endrede bruksregler eller rettsfastsetting tilsier at parten får en annen beitebruk enn tidligere. Den endrede bruken kan derfor danne grunnlag for at forvaltningen vurderer reintallet på nytt. På den måten vil en jordskiftesak kunne få betydning for forvaltningen av avgjørelser knyttet til reintall.

Når det gjelder fastsetting av reintall på siidaandelsnivå, mener Landbruks- og matdepartementet at dette først og fremst er et forhold som ligger innenfor prinsippet om det interne selvstyret og som distriktet eller siidaen selv må beslutte i henhold til gjeldende fastsettingsregler i reindriftsloven. Både dagens regler og departementets forslag bygger på dette prinsippet.

Vurdering av jordskiftegruppens forslag om grunnlaget for jordskifteløsningen

Jordskiftegruppen foreslo i jordskifterapporten en egen bestemmelse om grunnlaget for jordskifteløsningen i jordskiftesak internt i reindriften. I jordskiftegruppens forslag tas det utgangspunkt i distriktets eller siidaens gjennomsnittlige reintall i vårflokk over en viss tid. Forslaget ble omtalt i høringsnotatet, hvor departementet viser til vurderingen om at det ikke er nødvendig med en slik bestemmelse.

Enkelte høringsinstanser har etterlyst mer spesialiserte regler knyttet til fastsetting av grunnlaget for jordskifteløsningen. *Forskergruppen ved UiT Norges arktiske universitet* har vist til at det bør etableres regler som gir veiledning om hvordan grunnlaget for jordskifteløsningen skal fastsettes.

Departementet viser til at jordskiftelova kapittel 3 tredje del har en rekke regler som gjelder grunnlaget for jordskifteløsningen. Grunnlaget for jordskifteløsningen er de samlede eiendoms- og rettighetsforholdene til partene i saken som er

gjenstand for jordskifte. For å kunne gjennomføre et jordskifte må jordskifteretten fastsette eiendoms- og bruksforholdene i jordskifteområdet. Jordskifterettens fastsettelse av disse forholdene danner grunnlaget for hvilke ressurser som er omfattet av jordskifte, og hvor stor andel av jordskifteområdet som den enkelte eieren eller bruksrettshaveren har. Det er nødvendig å avklare rettighetsforholdene for å ha kontroll med vernet den enkelte eieren eller bruksrettshaveren har mot tap, jf. jordskiftelova § 3-18, hvor det fremgår at jordskifteløsningen ikke skal føre til at kostnadene og ulempene blir større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett. Det er lagt til grunn at jordskifteretten også kan ta stilling til underliggende rettsforhold når den fastsetter eiendoms- og bruksforhold, jf. Prop. 101 L (2012–2013) punkt 8.18.3. Dersom partene er enige om hele eller deler av grunnlaget for jordskifteløsningen, kan jordskifteretten bygge på det.

Departementet vurderer at jordskifteretten bør ha anledning til å vektlegge og vurdere alle relevante momenter som den mener gjør seg gjeldende i en gitt sak, på lik linje som i rettsfastsettende saker etter jordskiftelova kapittel 4. Antall rein kan være et naturlig moment å se hen til når verdien av de rettigheter som den enkelte part bringer inn i jordskiftet skal fastsettes, men det kan også være andre momenter som naturlig inngår i skiftegrunnlaget. Eksempler på dette kan være beitekvalitet, reinens behov for særverdiområder eller om beitet utgjør et minimumsbeite for reindriften. Minimumsbeiter er det årstidsbeitet som begrenser distriktets reintall. Områder med særverdi kan være flyttvei, kalvingsland, luftingsområder, brunstland samt områder i og ved anlegg til merking, skilling og slaktning. Andre momenter kan være driftsforholdene i området. Det er partene som er ansvarlige for å legge frem relevante momenter og nødvendige bevis. Ulike momenter vil være gjenstand for rettens vurderinger, og det vil slik som på andre rettsområder kunne være aktuelt å innhente vitner og uttalelser fra sakkyndige.

Departementet vurderer at fastsetting av grunnlaget for jordskifteløsningen er en avgjørelse som er tilnærmet identisk med en egen rettsfastsettende sak etter jordskiftelova kapittel 4. I rettsspørsmål som omhandler rettsavklaringer står partene nokså fritt til å fremme anførsler og dokumentasjon til støtte for sitt syn. Dette prinsippet må etter departementets syn også gjelde når jordskifteretten skal fastsette grunnlaget for jordskifteløsningen, jf. jordskiftelova §§ 3-13 til 3-15.

Landbruks- og matdepartementet vurderer derfor at det ikke er nødvendig med spesialregler knyttet til fastsettingen av grunnlaget for jordskifteløsningen.

9.5.4.2 Forslag om unntak fra sperrefrist for å anlegge ny sak i jordskiftelova

I forslag til § 62 a siste ledd i reindrifftsloven er det foreslått et unntak fra jordskiftelova sin sperrefrist i § 3-37 i rettsendrende saker internt i reindrifften.

Rettskraftige avgjørelser i domstolene kan som et utgangspunkt ikke prøves på ny, jf. tvisteloven § 19-15 tredje ledd. Avgjørelser knyttet til rettsavklaringer etter jordskiftelova kapittel 4 og avgjørelser om grunnlaget for jordskifteløsningen etter jordskiftelova §§ 3-13 til 3-15 følger dette utgangspunktet, og kan kun angripes etter de alminnelige reglene om gjenåpning etter tvisteloven kapittel 31.

Etter jordskiftelova § 3-37 foreligger det imidlertid en sperrefrist på ti år for å anlegge ny jordskiftesak. Fristen regnes fra det forrige jordskifte ble rettskraftig avgjort.

Reindrifftsneringen er en dynamisk næring som skiller seg vesentlig fra jordbruk og annen beitedrift. Departementet mener at en sperrefrist på ti år vanskelig kan forenes med reindrifftsneringens dynamiske karakter. Det kan foreligge et behov for å prøve et avgjort jordskifte i reindrifften også før det har gått ti år. Landbruks- og matdepartementet mener derfor at det ikke bør være en absolutt sperrefrist for reindrifften.

Forslag til ny § 62 a siste ledd i reindrifftsloven fastsetter at et rettskraftig jordskifte kan prøves på ny uten hinder av jordskiftelova § 3-37 dersom det påvises *særlig endrede forhold* i saken. Dette betyr at dersom parten ikke får medhold i at det foreligger særlig endrede forhold, så må parten forholde seg til lovens hovedregel om sperrefrist. Adgangen til å prøve en sak på ny ved særlig endrede forhold finnes til sammenligning også på andre rettsområder hvor det kan oppstå behov for å prøve saken på ny. Se for eksempel barnelova § 63 annet ledd.

Uttrykket «særlig endrede forhold» tilsier at det legges til grunn en høy terskel. Det forutsettes at bestemmelsen kun benyttes i saker hvor hensynet til partens behov for at en sak skal kunne prøves klart veier tyngre enn andre relevante hensyn, eksempelvis respekt for og tillit til rettskraftige avgjørelser. Jordskifteretten bør følgelig benytte regelen med forsiktighet for å unngå en utvikling som kan bidra til å senke tilliten til domstolenes avgjørelser.

9.5.5 Forslag til endringer som følge av forslag til ny § 62 a i reindrifftsloven

9.5.5.1 Forslag til endringer i reindrifftsloven

Som en følge av de foreslåtte nye reglene i § 62 a i reindrifftsloven om at jordskifteretten gis kompetanse til å utarbeide og fastsette bruksregler, foreslår departementet å oppheve reindrifftsloven § 58 fjerde ledd siste punktum og femte ledd annet komma om statsforvalterens kompetanse til å utarbeide bruksregler og statsforvalterens kompetanse til å kreve utarbeidet nye bruksregler.

Videre foreslår departementet å oppheve reindrifftsloven § 59 fjerde ledd om siidaandelens adgang til å bringe bruksreglene inn for jordskifteretten og jordskifterettens kompetanse til å sette bruksreglene til side. Siidaandelens kravkompetanse og jordskifterettens kompetanse utvides etter forslag til ny § 62 a i reindrifftsloven. Departementet mener derfor at det ikke lenger er behov for nåværende § 59 fjerde ledd i reindrifftsloven.

9.5.5.2 Forslag til endringer i jordskiftelova

I § 1-5 i jordskiftelova foreslår departementet å ta inn at sideordnet rekrutteringsandel også kan kreve sak etter jordskiftelova. Videre foreslås en forenkling av bestemmelsen ved en generell henvisning til reindrifftsloven. Den generelle henvisningen er en naturlig følge av at jordskifteretten får utvidet kompetanse til å behandle reindrifftsaker.

I jordskiftelova § 3-1 foreslås inntatt en henvisning til ny § 62 a i reindrifftsloven.

I jordskiftelova § 3-4 første ledd foreslås inntatt et tillegg om at bruksretten det her er tale om også kan ha sitt grunnlag i samisk reindrifft. Videre foreslås det å innta gjerder og anlegg i § 3-4 annet ledd.

Jordskiftelova § 3-8 siste ledd siste punktum, hvor det fremgår at jordskifteretten ikke kan regulere forholdet mellom reindrifftsutøvere, foreslås opphevet.

9.5.5.3 Forslag til endring av saksbehandlingsregelen i reindrifftsloven § 70 b

Reindrifftsloven § 70 b fastslår at saker som jordskifteretten behandler etter reindrifftsloven skal følge jordskiftelova § 5-7. Ettersom jordskifteretten etter forslaget skal behandle saker etter § 62 a, foreslår departementet å presisere i reindrifftsloven § 70 b at disse sakene skal følge de alminnelige saksbehandlingsreglene i jordskiftelova kapittel 6.

9.5.6 Andre endringer knyttet til jordskifterettens kompetanse i reindrifften

Jordskifterettens kompetanse etter reindrifftsloven § 8 tredje ledd

I reindrifftsloven § 8 tredje ledd foreslås det inntatt en henvisning til jordskiftelova § 3-8 som betyr at jordskifteretten kan benytte virkemiddelet i § 3-8 under behandling av saker etter reindrifftsloven § 8.

Departementet ser det som hensiktsmessig at virkemiddelet i jordskiftelova § 3-8 om sambruk også kan benyttes i tilfellet som nevnes i reindrifftsloven § 8 tredje ledd, ettersom dette vurderes som mest aktuelt i disse sakene. Enkelte av høringsinstansene er kritisk til bestemmelsen i reindrifftsloven § 8 som sådan, uavhengig av endringen departementet foreslår. Departementet presiserer at endringen i § 8 kun gjelder henvisningen til jordskiftelova § 3-8.

9.5.7 Ankebehandling i lagmannsretten over avgjørelse etter ny § 62 a i reindrifftsloven

Departementet har i punkt 9.5.3 og punkt 9.5.4 foreslått at jordskifteretten skal kunne behandle både rettsfastsettende og rettsendrende saker internt i reindrifften.

Dette gir grunnlag for å se nærmere på sammensetningen av lagmannsretten ved anke over jordskifterettens avgjørelse av slike saker. Jordskiftelova § 8-7 gjelder sammensetningen av lagmannsretten i saker som ankes fra jordskifteretten.

Det følger av jordskiftelova § 8-7 første ledd, slik den lyder etter endring av jordskiftelova i

2023, at lagmannsretten i rettsfastsettende saker settes sammen med tre dommere fra lagmannsretten. Førstelagmannen kan bestemme at en av dommerne skal være jordskiftelagdommer. I forarbeidene til endringene i jordskiftelova, Prop. 87 L (2022–2023) punkt 10.1.1, er det lagt til grunn at jordskiftelagdommeren ikke bør delta i rettsfastsettende saker som ankes fra tingretten og som gjelder reindrift. Landbruks- og matdepartementet uttalte følgende:

«Departementet har i punkt 6.5 lagt til grunn at spørsmålene som gjelder reindrift og jordskifte bør løses samlet. Det gjelder også spørsmålet om jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten i slike saker. Fram til denne samlede gjennomgangen er gjennomført og det eventuelt fastsettes at jordskifterettene skal ha en større rolle enn i dag i reindriftssaker, bør det derfor utvises varsomhet med å beslutte at jordskiftelagdommeren skal være med i dommersammensetningen i en anke fra tingretten som gjelder reindrift.»

Forslaget om å gi jordskifteretten kompetanse etter forslag til § 62 a første ledd om rettsfastsettende saker innebærer at regelen i jordskiftelova § 8-7 første ledd om sammensetningen av lagmannsretten får direkte anvendelse. Begrensninger som ble lagt til grunn for jordskiftelagdommerens kompetanse i forarbeidene til endringer i jordskiftelova mv. har etter dette ikke lenger betydning.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

Foruten oppfølging for å åpne for bruk av jordskifteretten på interne forhold i reindrifften legger departementet til grunn at forslagene i liten grad vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser. Den forvaltningsmessige oppfølging forutsettes å skje innenfor dagens administrative og økonomiske rammer. Forslagene har som siktemål å gi en bedre organisering og ressursforvaltning i reindrifften. I tillegg legges det opp til endringer som skal bidra til at reindrifften i større grad enn i dag kan utøve det interne selvstyret. Et bedre fungerende internt selvstyre vil bidra til å redusere belastningen på forvaltningen. Nye bestemmelser knyttet til reintallsreduksjon vil kunne gi redusert arbeidsmengde for reindrifftsforvaltningen og reindrifftsstyret, og kan også gi grunnlag for miljømessige gevinster.

Konfliktene og uenighetene innad i reindrifften kan være en stor belastning for reindrifftsnaeringen, men også for reindrifftsforvaltningen og reinpolitiet. Dersom disse konfliktene kan løses på en bedre

måte ved bruk av jordskifteretten, vil det etter departementets oppfatning totalt sett være samfunnsøkonomisk besparende, både for forvaltningen, domstolene og ikke minst for næringen selv.

Forslagene vil kunne innebære at jordskifterettene i områder med samisk reindrift får en større arbeidsmengde enn med dagens situasjon. Tvister i reindrifften om eksempelvis beiter og reintall går i dag for tingretten. Økt bruk av jordskifteretten som konfliktløser vil kunne bidra til redusert konfliktnivå internt i reindrifften. Forslaget innebærer at det vil være nødvendig å styrke jordskifterettene med inntil tre nye årsverk, tilsvarende 5-10 mill. kroner. Total ressursbruk vil først bli klart når systemet har virket i en periode. Departementet legger til grunn at det vil foreligge behov for å styrke flere av jordskifterettene på bakgrunn av lovendringene. Det vil videre være behov for tiltak for å sikre tilstrekkelig kompetanse om reindrift, herunder samisk språk og terminologi om reindrift, i de aktuelle jordskifterettene.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

11.1 Til endringene i reindrifftsloven

Til § 8

Det vises til punkt 9.5.6.

I *tredje ledd* inntas virkemiddelet i jordskiftelova § 3-8 om sambruk, i tillegg til bestemmelsens henvisning til virkemiddelet om fellestiltak i jordskiftelova § 3-9. Dette innebærer at jordskifteretten også kan benytte virkemidlene i jordskiftelova § 3-8 under behandling av saker etter reindrifftsloven.

Til § 8 a

Det vises til punkt 9.5.2.

Jordskifteretten skal betegnes som «reindrifftsretten» i tilfeller hvor det er oppnevnt to reindrifftsmyndige meddommere. Bestemmelsen innebærer ingen endringer utover selve navnet.

Til § 10

Det vises til punkt 4.1.4.

I *første ledd siste punktum* lovfestes siidaens mulighet til å stille krav til at siidaandelslederen skal delta aktivt i siidaens reindrift i samsvar med bruksreglene. Dette for å synliggjøre siidaandelen som en del av siidafelleskapet, og de forpliktelsene dette kan innebære.

Dersom det stilles krav til siidaandelsleders aktive deltakelse i siidaens reindrift, må slike krav inntas i distriktets bruksregler, jf. § 57 tredje ledd nummer 1. Det er opp til det enkelte distrikt å selv definere i bruksreglene hvilke krav som stilles til å «delta aktivt» i siidaen.

Bestemmelsen innebærer at det er siidaandelslederen som er ansvarlig for at forpliktelsene oppfylles. Hvordan forpliktelsene oppfylles er opp til siidaandelslederen, som i utgangspunktet står fritt til å engasjere andre til å oppfylle disse pliktene.

Bruksreglene kan eksempelvis inneholde bestemmelser om at lederen av siidaandelen må delta i siidaens arbeid med gjeting, samling og skilling samt arbeid med gjerder og anlegg. Det kan også reguleres hvor mye lederen av siidaan-

delen skal delta i de forskjellige oppgavene. Siidaandelslederen har mulighet til å delegere eventuelle arbeidsoppgaver videre til medlemmer av siidaandelen, eller leie inn arbeidskraft. Det kan også stilles spesifikke krav i bruksreglene om at lederen skal delta personlig i enkelte oppgaver. Om brudd på kravet til deltakelse vises det til omtalen i punkt 4.1.4.

Det vises for øvrig til punkt 6.1.4 og merkna-den til § 57.

Til § 15

Det vises til punkt 4.2.4.

I *første ledd* fremkommer kretsen av personer en leder av en siidaandel fritt kan overføre ansvaret som leder av siidaandelen til. Etter *første punktum* kan ansvaret som leder overføres til lederen «sin ektefelle eller samboer, sitt barn, sitt barnebarn, sin forelder, sitt søsken eller barn av sitt søsken». Av *annet punktum* fremkommer det at vedkommende som skal bli leder av siidaandelen må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Dette gir uttrykk for et aktivitetskrav. Vilåarene i annet punktum er en videreføring av dagens § 15 annet ledd første punktum. *Tredje punktum* er en videreføring av vilåaret om at ny leder må oppfylle vilåarene i reindrifftsloven § 9 første ledd for å eie rein i siidaen.

Annet ledd regulerer overføring av ansvaret som leder av en siidaandel til noen utenfor kretsen i første ledd, eller personer i kretsen som ikke oppfyller vilåarene etter første ledd annet punktum. En slik overføring krever samtykke fra to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen.

Dagens *tredje ledd* videreføres.

Fjerde ledd er en videreføring av dagens fjerde ledd, med justeringer som følge av øvrige endringer i bestemmelsen. Fjerde ledd regulerer forholdet hvor lederen av siidaandelen dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første eller annet ledd. En person fra den øvrige kretsen som er nevnt i første ledd har rett til å overta ansvaret for siidaandelen, med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i

§ 14. Vedkommende som skal overta ansvaret som leder for siidaandelen må oppfylle vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.

Femte ledd første punktum er en videreføring av dagens femte ledd, med justering av personkretsen. Etter femte ledd første punktum kan det, når lederen av siidaandelen dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første eller annet ledd, søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil den i kretsen som er aktuell til å overta er myndig.

Etter femte ledd *annet punktum* kan statsforvalteren dispensere fra aktivitetskravet i første ledd annet punktum. En slik dispensasjon forutsetter at statsforvalteren har innvilget søknad om å stille siidaandelen i bero inntil myndighetsalder, jf. første punktum.

Etter *sjette ledd* skal den avtroppende lederen sende melding om overføring av ansvaret som leder av siidaandelen til statsforvalteren.

Til § 16

Det vises til punkt 4.3.4.

Etter *fjerde ledd siste punktum* kan statsforvalteren, i særlige tilfeller, utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år. Bestemmelsen skal motvirke at den absolutte regelen i fjerde ledd første punktum skal slå uheldig ut. Dette skal likevel være en snever unntaksbestemmelse.

Uttrykket «særlige tilfeller» tilsier at det legges til grunn en høy terskel. Det forutsettes at bestemmelsen kun benyttes i unntakstilfeller.

Forhold som kan åpne for å unnlate avvikling er ekstraordinære driftsforhold som har medført at siidaandelen uforskyldt har havnet i den aktuelle situasjonen. Dette kan eksempelvis være en aktiv siidaandel som har opplevd ekstraordinært tap av rein over tid.

En utsettelse av avvikling er først og fremst aktuelt i tilfeller hvor det er sannsynlig at siidaandelen er i stand til å øke reintallet til over 50 i løpet av femårsperioden.

Statsforvalteren har kun mulighet til å utsette avvikling av en siidaandel i fem år. Dersom siidaandelen ikke har klart å øke sitt reintall i løpet av femårsperioden, kan det ikke gis ytterligere utsettelse.

Til § 46

Det vises til punkt 5.2.4.

I *første ledd tredje punktum* tilføyes det at distriktskassens midler også kan benyttes til daglig drift av reinbeitedistriktet. Bestemmelsen inne-

bærer at distriktet har et stort handlingsrom når det gjelder bruk av midlene, så lenge disponeringen kan knyttes til distriktets drift.

Til § 49

Det vises til punkt 5.1.4.

Det fremgår av *første ledd* at årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet. Dette innebærer blant annet at årsmøtet skal godkjenne distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap, vedta forslag til bruksregler, vedta forslag til distriktsplan, velge leder for distriktsstyret, fastsette regler for valg av styremedlemmer, fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret, fastsette tilskuddet per rein til distriktskassen, velge revisor eventuelt revisjonsutvalg og til sist behandle og stemme over innkomne saker som står på dagsorden.

Til § 50

Det vises til punkt 5.1.4.

Etter *første ledd* skal årsmøtet «godkjenne», «vedta» og «behandle» saker. Dette medfører endringer i første ledd nummer 1, 2, 3, 9 og 10, og er en konsekvens av at årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet.

I første ledd *nummer 2* endres «distriktsstyrets forslag» til «forslag». Dette er en konsekvens av årsmøtet skal vedta distriktets bruksregler og dermed kan foreta justeringer i distriktsstyrets forslag til bruksregler. Tilsvarende gjelder for «forslag» til distriktsplan, jf. første ledd *nummer 3*.

Annet ledd slår fast at årsmøtets avgjørelser som hovedregel krever alminnelig flertall. Dersom stemmetallet for en avgjørelse står likt, skal spørsmålet avgjøres ved loddtrekning, med mindre noe annet er bestemt i bruksreglene.

Til § 57

Det vises til punkt 6.1.4.

Annet ledd inneholder en oppstilling av hvilke regler bruksreglene «skal» inneholde. Bruksreglene skal inneholde bestemmelser om forhold knyttet til distriktets felles ressurser. Nummer 1 og 2 er en videreføring. Nummer 3 er en sammenstilling av dagens nummer 5 og 6, og i tillegg inntas «disponering av distriktskasse» for å synliggjøre at dette er en del av forvaltningen av distriktets midler. Nummer 4 er en videreføring. Nummer 5 er en videreføring av nåværende nummer 3.

Tredje ledd inneholder en oppstilling av hvilke regler bruksreglene «kan» inneholde. Oppstillingen

angir forhold som det kan være naturlig at distriktet regulerer i sine bruksregler. I nummer 1 inntas «krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift». Dette må ses i sammenheng med kravet til deltakelse i reindriftsloven § 10 første ledd. Nummer 2 viderefører nåværende nummer 7. I nummer 3 inntas «slakte- og produksjonskrav» som et forhold som kan være viktig for reindriften å innta i bruksreglene. Nummer 4 er en videreføring av nåværende nummer 8 og angir at bruksreglene også kan inneholde regler om andre forhold det anses hensiktsmessig å regulere i bruksreglene.

Fjerde ledd er en videreføring av dagens tredje ledd, med justering av henvisningen til annet og tredje ledd i tråd med endringene i bestemmelsen for øvrig.

Det fremgår av *femte ledd første punktum* at bruksreglene kan unntas offentlighet, med unntak av siidaens øvre fastsatte reintall. At siidaens øvre fastsatte reintall ikke skal unntas offentlighet er en videreføring av gjeldende rett. Det fremgår av *annet punktum* at reindriftsmyndighetene skal ha tilgang til bruksreglene. Reindriftsmyndighetene har forvaltningsoppgaver etter reindriftsloven som forutsetter tilgang til bruksreglene. For eksempel skal bruksreglene sendes inn til statsforvalteren for godkjenning. Reindriftsmyndighetene skal også kunne følge opp brudd på bruksreglene i medhold av sanksjonsbestemmelsene i reindriftsloven.

Til § 58

Det vises til punkt 5.1.4 og 6.1.4.

Etter *første ledd første punktum* skal distriktets årsmøte behandle og vedta distriktets bruksregler. Dette er en følge av at årsmøte utøver distriktets øverste myndighet.

Det fremgår av *annet ledd* at distriktsstyret i forkant av årsmøte skal utarbeide forslag til bruksreglene, og sende forslaget til alle siidaandelslederne i distriktet senest fire uker før årsmøtet holdes.

I *fjerde ledd første punktum* videreføres det at statsforvalteren skal godkjenne bruksreglene. Fjerde ledd *annet punktum* er en videreføring av tidligere første ledd annet punktum. Etter fjerde ledd *tredje punktum* skal protokoll fra årsmøtebehandlingen sendes statsforvalteren sammen med bruksreglene. Det er kun den delen av protokollen som omhandler årsmøtets behandling av bruksreglene som skal sendes til statsforvalteren, da det er denne delen av protokollen som er relevant for statsforvalterens kontroll.

I *femte ledd* tas begrepet «foreslåtte» bort. Statsforvalteren skal vurdere bruksreglene som

er vedtatt av årsmøtet i sin saksbehandling. Dagens § 58 fjerde ledd siste punktum oppheves, da statsforvalterens kompetanse overføres til jordskifteretten, se punkt 9.5.4.

Til § 59

Det vises til punkt 9.5.4.

Nåværende § 59 fjerde ledd oppheves, som en følge av ny § 62 a. Nåværende § 59 femte og sjette ledd videreføres som nytt fjerde og femte ledd.

Til § 60

Det vises til punkt 6.2.4.

Nåværende § 60 inneholder regler om både fastsetting av reintall og reduksjon av reintall. Reglene om reduksjon av reintall skilles ut i ny § 60 a. Etter dette skal § 60 kun regulere fastsetting av reintall.

Femte og sjette ledd oppheves som følge av endringene som gjøres i ny § 60 a.

For øvrig gjøres det ingen materielle endringer i bestemmelsen. Tidligere tolkning av fastsetningsbestemmelsene i § 60 vil derfor være relevant.

Til § 60 a

Det vises til punkt 6.2.4.

Bestemmelsen § 60 a er ny og regulerer hvordan en reintallsreduksjon skal skje når reintallet i en siida overstiger siidaens øvre fastsatte reintall etter § 60.

Etter *første ledd* skal siidaen utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan, dersom reintallet overstiger det fastsatte reintallet. Etter bestemmelsen har siidaen to alternativer for hvordan en reduksjonsplan kan utformes. Siidaen har en plikt til å gjennomføre reintallsreduksjonen, men kan selv avgjøre om dette skal skje etter annet eller tredje ledd.

Etter alternativet i *annet ledd* kan den nødvendige reintallsreduksjonen fordeles ulikt mellom siidaandelene. Dette alternativet krever at lederne i samtlige siidaandeler i siidaen er enig om hvordan reintallet skal fordeles mellom siidaandelene. I den generelle merknaden i punkt 6.2.4 er det gitt et konkret eksempel på hvordan en slik fordeling kan skje, men her kan en rekke ulike fordelingsmetoder være aktuelle. For eksempel kan siidaandelslederne bli enig om at siidaandelene med unge ledere som er i etableringsfasen skal ta en mindre del av reduksjonen, eller man kan bli enig om at siidaandelene med de beste slaktevek-

tene skal skjermes. Det sentrale med alternativet i annet ledd er at siidaandelene har stor fleksibilitet til å fordele reintallet, så lenge det er full enighet om fordelingen, og reduksjonen oppnår målet med reduksjonen om å få siidaens reintall i tråd med det øvre fastsatte reintallet.

Etter alternativet i *tredje ledd* kan siidaen i en reduksjonsprosess bestemme en lik øvre grense for hver siidaandel, hvor siidaandelene som overstiger den øvre grensen må redusere. En viktig forutsetning er at grensen må være lik for alle siidaandelene, ettersom en forskjellsbehandling krever enstemmighet, jf. annet ledd. En beslutning etter tredje ledd krever tilslutning fra flertallet av siidaandelslederne. Om stemmefordelingen er helt lik er det ikke oppnådd flertall for løsningen.

Beslutningen om en lik øvre grense for hver siidaandel har kun betydning for den aktuelle reduksjonsperioden, og må ikke forveksles med fastsetting av et øvre reintall per siidaandel etter § 60 tredje ledd. Når reduksjonsperioden er over står siidaandelene fritt til å øke reintallet sitt, så lenge dette er mulig innenfor siidaens øvre fastsatte reintall.

Hvor den like øvre grensen skal settes vil være opp til flertallet i siidaen å beslutte, noe som igjen kan være avgjørende for hvordan reduksjonsplanen skal gjennomføres. I punkt 6.2.4 har departementet illustrert tre ulike typetilfeller som kan tenkes å oppstå etter § 60 a tredje ledd. Departementet understreker at dette kun er ment som eksempler, og at også andre tilfeller kan oppstå.

Flertallet i siidaen kan for det første beslutte at den like øvre grensen skal settes til et slikt nivå at når siidaandelene som overstiger den øvre grensen har redusert, så er siidaen innenfor det øvre fastsatte reintallet. En slik fremgangsmåte er illustrert i eksempel 2 i punkt 6.2.4. En slik plan forutsetter at siidaandelene med et reintall under den like øvre grensen ikke kan øke reintallet i reduksjonsperioden, fordi det kunne medført at siidaen oversteg sitt øvre fastsatte reintall.

Et annet tilfelle som kan tenkes er at flertallet i siidaen har besluttet at den like øvre grensen skal settes til et likt reintall per siidaandel, som i sum ikke overstiger siidaens øvre fastsatte reintall. I dette tilfellet kan siidaandelene som er under den like øvre grensen øke opp til grensen. Et slikt tilfelle er illustrert i eksempel 3 i punkt 6.2.4.

Et ytterligere tilfelle som kan oppstå er at flertallet i siidaen beslutter en lik øvre grense som tar deler av reduksjonen, men ikke hele. Det vil si at om alle siidaandelene er innenfor den øvre grensen, så er siidaen fortsatt over sitt øvre fastsatte reintall. I så fall må flertallet i siidaen samtidig

beslutte at den resterende delen av reduksjonen skal gjennomføres forholdsmessig for alle siidaandelene, basert på deres respektive andel av det totale reintallet, jf. § 60 a tredje ledd annet punktum. En slik reduksjonsplan er illustrert i eksempel 4 i punkt 6.2.4.

Flertallet i siidaen har muligheten til å sette den like øvre grensen høyt, noe som vil nødvendiggjøre en større forholdsmessig reduksjon. En annen mulighet er at flertallet i siidaen kan sette den like øvre grensen lavt, slik at siidaandelene med høyest reintall må ta en større del av reduksjonen. Det er siidaen selv som har best forutsetninger for å vurdere hvor den like øvre grensen bør settes.

Etter *fjerde ledd* har reindriftsstyret en sentral rolle i å sikre at siidaen overholder sine forpliktelser etter første ledd. Reindriftsstyret skal godkjenne siidaens reduksjonsplan dersom den er tilstrekkelig. Uttrykket «tilstrekkelig» vil her si at reduksjonsplanen må være utarbeidet i henhold til lovens krav og den må sørge for at siidaens faktiske reintall blir i tråd med det øvre fastsatte reintallet ved utløpet av reduksjonsperioden.

Videre skal reindriftsstyret sette klare frister både for utarbeidelse og gjennomføring av reduksjonsplanen. Om siidaens reduksjonsplan godkjennes, så skal den vedtas av reindriftsstyret, som også skal sette en frist for gjennomføringen av planen. Fristen kan være i tråd med siidaens forslag, men reindriftsstyret har også muligheten til å sette egne frister for å sikre effektivitet i prosessen. Dersom reindriftsstyret ikke godkjenner siidaens reduksjonsplan, så kan reindriftsstyret gi siidaen en ny mulighet til å utarbeide en plan. Reindriftsstyret kan også benytte kompetansen i femte ledd.

Reindriftsstyret kan følge opp eventuelle brudd på vedtak gitt i medhold av reindriftsloven, jf. reindriftsloven § 75.

Etter *femte ledd* skal reindriftsstyret vedta en reduksjonsplan som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene i siidaen, dersom siidaen ikke utarbeider en reduksjonsplan som er tilstrekkelig. Begrepet «tilstrekkelig» skal forstås på samme måte som i fjerde ledd.

Ved å fordele reintallet likt mellom siidaandelene, sikres det at alle andeler i siidaen blir behandlet likt, og at ingen enkeltandel gis en fordel på bekostning av andre. Formålet med en slik unntaksbestemmelse er å sikre en rettferdig og balansert reduksjon, basert på et likebehandlingsprinsipp. En slik fremgangsmåte er illustrert i eksempel 5 i punkt 6.2.4.

Bestemmelsen i *sjette ledd* slår fast at dersom det er fastsatt et øvre reintall pr. siidaandel etter

§ 60, så skal det øvre fastsatte reintallet pr. siidaandel også gjelde i en reduksjonsprosess. Bestemmelsen regulerer dermed virkningen av at det er fastsatt et reintall per siidaandel etter § 60 tredje ledd, om siidaen må gjennomføre en reintallsreduksjon. Om det er fastsatt et øvre reintall pr. siidaandel, så skal reduksjonen «skje med grunnlag» i det fastsatte reintallet. Det betyr at dersom det er fastsatt et øvre reintall per siidaandel etter § 60 tredje ledd, skal det fastsatte reintallet per siidaandel tre istedenfor en lik øvre grense etter § 60 a tredje ledd første setning i en reduksjonsprosess. En forholdsmessig reduksjon etter tredje ledd annet punktum vil komme til anvendelse, dersom en reduksjon ned til det øvre fastsatte reintall per siidaandel ikke er tilstrekkelig.

Til § 62

Det vises til punkt 6.3.4.

Etter *første ledd første punktum* skal distriktsstyret utarbeide et «forslag» til distriktsplan, som etter *annet punktum* skal vedtas av årsmøtet. Dette er i samsvar med at årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet, jf. § 49. Det vises til punkt 5.1.4 om overføring av myndighet fra distriktsstyret til årsmøte.

Opplistingen i *annet ledd* slår fast hvilke opplysninger som skal med i distriktsplanen. Distriktsplanen skal gi det offentlige nødvendige opplysninger om arealbruken innenfor reinbeitedistriktets områder. Det er derfor nødvendig å gi opplysninger om hvor og til hvilke tidspunkt distriktets siidaer benytter områdene. I nummer 1 tilføyes «til siidaene» slik at distriktsplanen skal inneholde «angivelse av flyttemønstre til siidaene i distriktet». I nummer 2 tilføyes «siidaenes» og «og beitetider» slik at distriktsplanen skal inneholde «oversikt over siidaenes årstidsbeiter, beitetider, kalvingsland o.l.».

I annet ledd nummer 6 er det inntatt at distriktsplanen skal inneholde «beliggenheten til gjeterhytter i distriktet». Dette skal gjøre det mulig for det offentlige å få informasjon om hvor gjeterhytten er plassert.

Til § 62 a

Det vises til punkt 9.5.3 og 9.5.4.

Etter *første ledd* kan distriktsstyret, siidastyret, siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel kreve rettsklarlegging og grensefastsetting etter jordskiftelova kapittel 4. Første ledd gir reindriften lik tilgang til å fremsette krav etter kapittel 4 i jordskiftelova som øvrige rettighetshavere til fast eiendom.

Etter *annet ledd* har distriktsstyret mulighet til å kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter bruksregler dersom distriktsstyrets arbeid med bruksreglene ikke fører frem.

Det er et vilkår for å fremsette krav etter annet ledd at distriktsstyrets eget arbeid ikke har ført frem. Det betyr at distriktsstyret må ha gjort et rimelig forsøk på å få utarbeidet bruksregler, jf. §§ 57 og 58. Rimelig forsøk vil i slike tilfeller eksempelvis være at distriktsstyret aktivt har forsøkt å komme til enighet om bruksregler, og at det er gjort reelle forsøk på forhandlinger mellom parter som motsetter seg forslag i bruksreglene. Tidspunktet for når en slik situasjon inntreffer vil kunne variere, men det må kreves at distriktsstyret selv konstaterer at arbeidet med utarbeidelse av bruksreglene ikke har ført frem.

Det er kun distriktsstyret som har kompetanse til å fremme sak etter annet ledd. De øvrige rettssubjektene kan imidlertid fremme krav om jordskifte etter tredje ledd.

Etter *tredje ledd* kan distriktsstyret, siidastyret, siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel kreve jordskifte med virkemidlene i jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10. Opplistingen er uttømmende. Det betyr at det ikke er anledning til å benytte andre virkemidler i jordskiftelova kapittel 3. Det er ikke knyttet spesielle vilkår til når det kan kreves jordskifte etter forslag til § 62 a tredje ledd. Det betyr at krav om jordskifte med de nevnte virkemidlene kan fremmes på samme måte som av øvrige rettighetshavere i samfunnet, med de begrensninger som følger av jordskiftelova.

Fjerde ledd angir et unntak fra jordskiftelova sin sperrefrist på ti år. Utgangspunktet i jordskiftesaker er at partene i saken ikke kan anlegge en ny jordskiftesak før det er gått ti år siden saken ble rettskraftig avgjort, jf. jordskiftelova § 3-37. I saker som gjelder forhold etter reindriftsloven § 62 a tredje ledd, er det i fjerde ledd inntatt en egen unntakshjemmel som kan åpne for en ny jordskiftesak før det er gått ti år. Ny jordskiftesak kan anlegges uten hinder av jordskiftelova § 3-37 dersom det foreligger «særlig endrede forhold» siden siste jordskiftesak ble rettskraftig avgjort. Det er den parten som krever ny jordskiftesak som må godtgjøre overfor jordskifteretten at det foreligger «særlig endrede forhold».

Uttrykket «særlig endrede forhold» tilsier en høy terskel. Det forutsettes at bestemmelsen kun benyttes i saker hvor hensynet til partens behov for at en sak skal kunne prøves klart veier tyngre enn andre relevante hensyn, eksempelvis respekt og tillit til rettskraftige avgjørelser. Jordskifteretten bør følgelig benytte regelen med forsiktighet

for å unngå en utvikling som kan bidra til å senke tilliten til domstolenes avgjørelser. Det klare utgangspunktet er hovedregelen i jordskiftelova § 3-37 om at rettskraftige jordskifteavgjørelser ikke kan angripes før det er gått ti år.

Til § 67

Det vises til punkt 7.4.

Etter *første ledd første punktum* er det primært eieren av reinen som er erstatningsansvarlig for skade som rein gjør når den kommer inn på et område der eieren ikke har rett til å la den beite. Bestemmelsen gjelder både innenfor og utenfor et reinbeitedistrikt.

Reineieren kan bli erstatningsansvarlig for skade på «avling eller annen eiendom». Dette er samme formulering som anvendes i beitelova § 7. Bestemmelsen har som formål å likestille erstatningsreglene i reindriftsloven og beitelova når det gjelder hvilke skader som kan kreves erstattet. Tolkningen av «avling eller annen eiendom» etter beitelova kan derfor være relevant for vurderingen etter denne bestemmelsen.

Etter *første ledd annet punktum* har alle reineiere i siidaen et sekundært solidaransvar hvis eieren av den skadegjørende reinen ikke kan identifiseres innen rimelig tid.

Uttrykket «rimelig tid» i første ledd annet punktum må tolkes ut fra situasjonen. På dette området betyr det at skadelidtes behov for rask erstatning må balanseres mot at reineiere får tilstrekkelig tid til å svare på krav om erstatning. Det må kreves at skadelidte har gjort et reelt forsøk på å avklare hvem reineieren er, eller hvilken siida reinen tilhører. Uttrykket «rimelig tid» vil kunne innebære en noe lenger tidsperiode enn på andre rettsområder, men perioden bør i utgangspunktet ikke overstige fire uker.

Det følger av første ledd *tredje punktum* at dersom det heller ikke innen rimelig tid kan fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, er alle reineierne i distriktet som den skadegjørende reinen tilhører solidarisk erstatningsansvarlig. Dette skal, på samme måte som ved solidaransvar i siidaen, sikre skadelidte erstatning også i tilfelle der det ikke er mulig å identifisere siidaen de skadegjørende rein tilhører.

Etter første ledd *siste punktum* kan reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, ikke holdes solidarisk erstatningsansvarlige. Med «godtgjøre» menes at reineieren må kunne dokumentere at reinen ikke har medvirket til skaden, eksempelvis at reinen på skadetidspunktet oppholdt seg i et annet område enn områ-

det skaden skjedde. Første ledd siste punktum viser til § 68 annet ledd, der det fremgår at reineiere i slike tilfeller ikke kan pålegges å dekke noen del av erstatningen.

I *annet ledd* fastslås det at for «skader i områder der eieren har rett til å la rein beite, kan den skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren». Dette innebærer at det objektive solidaransvaret ikke gjelder i områder hvor reineieren har rett til å la rein beite. I slike tilfeller må det påvises skyld for å kreve erstatning. Om skaden skyldes «feil eller forsømmelse» fra reineier, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle i henhold til alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.

Tredje ledd er en videreføring av forskriftshjemmelen som etter dagens lov følger av § 67 annet ledd siste punktum. *Fjerde ledd* viderefører nåværende § 67 tredje ledd.

I *femte ledd* inntas en henvisning til skadeserstatningsloven. Ved utmålingen av erstatningen får reglene i skadeserstatningsloven § 4-1 om erstatningsutmålingen, § 5-1 om den skadelidtes medvirkning og § 5-2 om lemping av erstatningsansvar tilsvarende anvendelse. Dette er i tråd med prinsippene som fremgår av HR-2018-872-A, og er en kodifisering av gjeldende rett.

Til § 68

Det vises til punkt 7.4.

Bestemmelsene i § 68 viderefører i stor grad det som følger av nåværende § 67 fjerde til sjette ledd, men det er gjort tilpasninger som følge av endringene i § 67.

Etter *første ledd* fremgår det at kravet først kan rettes mot eieren av reinen som har gjort skaden. Hvis det ikke innen rimelig tid kan fastslås hvem som eier reinen, kan kravet rettes mot siidaen ved styret eller kontaktperson. Det vises til merknaene til § 67 første ledd for tolkningen av begrepet «rimelig tid». Dersom det ikke innen rimelig tid kan fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, kan kravet rettes mot reinbeitedistriktet. Det rettes i så fall mot distriktsstyret ved styreleder.

Annet ledd er en videreføring av nåværende § 67 femte ledd, men med noen justeringer. I annet ledd første punktum inntas siidaen som et kravsubjekt. Videre er det gjort en språklig forenkling av bestemmelsen.

Tredje ledd er en utvidelse av nåværende § 67 siste ledd. Dette åpner for at det også kan søkes regress overfor en annen siida for skade siidaens rein har gjort.

Til § 70 b

Det vises til punkt 9.5.5.3.

Etter § 70 b skal saker etter § 62 a følge de alminnelige saksbehandlingsreglene i jordskiftelova kapittel 6.

Til § 82 a

Det vises til punkt 8.4.

Etter *første ledd* har departementet adgang til å fastsette forskrifter om fordeling og vilkår for utbetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller liknende tilskudd. Bestemmelsen er utformet med utgangspunkt i jordlova § 18.

Adgangen til å fastsette forskrifter for «liknende tilskudd» skal sikre at andre tilskudd, som for eksempel tilskudd etter forskrift 1. juli 2015 nr. 814 om kompensasjon for utgifter, merarbeid og økonomiske tap som reieiere påføres som følge av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt, også har hjemmel i reindriftsloven.

Forskriftene kan blant annet inneholde regler for retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd og rente ved krav om tilbakebetaling.

Etter *annet ledd* er endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd etter første ledd tvangsgrunnlag for utlegg. Med uttrykket «endelig vedtak» menes et vedtak som ikke kan angripes ved klage.

11.2 Til endringene i jordskiftelova

Til § 1-5

Det vises til punkt 9.5.5.2.

I *annet ledd* er sideordnet rekrutteringsandel etter reindriftsloven § 12 inntatt som kravssubjekt.

Dette innebærer at sideordnet rekrutteringsandel kan kreve sak etter jordskiftelova på lik linje som de øvrige rettssubjekter som er nevnt i § 1-5 annet ledd.

Til § 3-1

Det vises til punkt 9.5.4 og 9.5.5.2.

I *annet ledd* er det inntatt en henvisning til reindriftsloven § 62 a. Dette skal synliggjøre at reindriftsloven § 62 a gjelder ved jordskifte i det samiske reinbeiteområdet.

Til § 3-4

Det vises til punkt 9.5.4 og 9.5.5.2.

I *første ledd* er det inntatt at bruksretten som jordskifteretten skal behandle også kan ha sitt grunnlag i samisk reindrift.

I *annet ledd* er «gjerder og anlegg» inntatt i opplistingen av forhold som jordskifteretten kan påby overført til ny eier når dette står på grunn som er byttet. Dette er en konsekvens av ny § 62 a i reindriftsloven.

Til § 3-8

Det vises til punkt 9.5.4 og 9.5.5.2.

Fjerde ledd annet punktum oppheves. Dette er en følge av at ny § 62 a i reindriftsloven innebærer at jordskifteretten skal kunne avgjøre krav mellom reindriftsutøvere.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i reindrifftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindrifften).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i reindrifftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindrifften) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i reindriftsloven og jordskiftelova (distriktsstyring, reintallsreduksjon, erstatning og tilgjengeliggjøring av jordskiftelova på interne forhold i reindriften)

I

I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift gjøres følgende endringer:

§ 8 tredje ledd skal lyde:

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan *jordskiftelova §§ 3-8 eller 3-9* brukes tilsvarende.

I kapittel 1 skal ny § 8 a lyde:

§ 8 a *Forholdet til jordskifteretten*

I saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftskyndige meddommere, settes jordskifteretten som reindriftsretten.

§ 10 første ledd skal lyde:

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 51, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge, og *delta aktivt i siidaens reindrift i samsvar med distriktets bruksregler.*

§ 15 skal lyde:

§ 15 *Overføring av ansvaret som leder av siidaandel*

Er sideordnet rekrutteringsandel ikke etablert, kan lederen av en siidaandel overføre lederansvaret til sin ektefelle eller samboer, sitt barn, sitt barnebarn, sin forelder, sitt søsken eller barn av sitt søsken. Den nye lederen av siidaandelen må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Den nye lederen må oppfylle vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i siidaandelen.

Lederen av en siidaandel kan overføre lederansvaret til en person som ikke oppfyller kravene i første ledd første og annet punktum, dersom to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen samtykker.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har tidligere leder fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dør lederen av en siidaandel har lederens barn, barnebarn, forelder, søsken eller et barn av lederens søsken rett til å overta lederansvaret, med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. Første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Ved lederens død kan det søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil personen som ellers har rett til å bli ny leder etter første ledd, er myndig. Statsforvalteren kan i denne forbindelse dispensere fra kravet om at den nye lederen må ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.

Den avtroppende lederen skal sende melding om overføring av lederansvaret til statsforvalteren.

§ 16 fjerde ledd sjette punktum skal lyde:

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år.

§ 46 første ledd skal lyde:

I hvert distrikt skal det være en distriktskasse. Alle siidaandeler plikter å betale et årlig tilskudd til distriktskassen. Distriktskassens midler skal dekke godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering og kan dekke utgifter til daglig drift av distriktet.

§ 49 første ledd skal lyde:

Årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet.

Nåværende § 49 første til femte ledd blir nytt annet til sjette ledd.

§ 50 første og annet ledd skal lyde:

Årsmøtet skal:

1. *godkjenne* distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. *vedta forslag* til bruksregler, jf. § 57
3. *vedta forslag* til distriktsplan, jf. § 62
4. velge leder for distriktsstyret, jf. § 43
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer, jf. § 43 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 46
8. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 48
9. *behandle* saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvisning til distriktsstyret, har krevd behandlet
10. *behandle* andre saker som fremlegges av distriktsstyret.

En avgjørelse krever flertall av de avgitte stemmer på årsmøtet, om ikke noe annet er bestemt i loven. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddrekning, med mindre noe annet er bestemt i bruksreglene.

§ 57 skal lyde:

§ 57 Bruksregler

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene skal ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnyttning av distriktets beiteressurser og skal inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
2. reintall, jf. § 60
3. *forvaltning av distriktets midler, herunder disponering av distriktskasse og reindrifsfond, jf. §§ 46 og 47*
4. bruk av motorisert kjøretøy
5. *bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg.*

Bruksreglene kan inneholde nærmere regler om:

1. *krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift*
2. *fordeling av arbeidsplikter og investeringer*
3. *slakte- og produksjonskrav*
4. *andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.*

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i *annet og tredje ledd*.

Bruksreglene er unntatt offentlighet, med unntak av siidaens øvre fastsatte reintall. Reindriftsmyndighetene skal likevel gis tilgang til bruksreglene.

§ 58 skal lyde:

§ 58 Utarbeidelse og godkjenning av bruksregler

Bruksreglene skal behandles og vedtas av distriktets årsmøte, jf. § 50 første ledd nr. 2.

Forslag til bruksregler skal utarbeides av distriktsstyret, og sendes til lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet.

Regler om beitebruk etter § 59 skal utarbeides i samarbeid med distriktets siidaer. Det samme gjelder fastsettelse av reintall etter § 60.

Bruksreglene skal godkjennes av statsforvalteren. Statsforvalterens behandling skal, foruten en kontroll med at lovens regler for utarbeidelse av bruksregler er fulgt, også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet. Protokoll fra årsmøtebehandlingen skal sendes statsforvalteren sammen med bruksreglene.

Hvis statsforvalteren ikke *godkjenner bruksreglene*, skal statsforvalteren bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene *foran*.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte krever *det*, skal nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene *foran*.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 60, skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning.

§ 59 fjerde ledd oppheves. Nåværende § 59 femte og sjette ledd blir nytt fjerde og femte ledd.

§ 60 tredje ledd skal lyde:

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. *siidaandel*.

§ 60 femte og sjette ledd oppheves. Nåværende § 60 syvende ledd blir nytt fjerde ledd.

Ny § 60 a skal lyde:

§ 60 a Reduksjon av reintall

Overstiger reintallet i siidaen det reintallet som er fastsatt etter § 60, skal siidaen utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan etter annet eller tredje ledd.

Lederne av siidaandelene kan enstemmig beslutte en reduksjonsplan med et ulikt reintall for hver siidaandel.

Lederne av siidaandelene kan ved flertall beslutte en reduksjonsplan med en lik øvre grense for siidaandelens reintall. Dersom dette ikke opp-

fyller hele den nødvendige reduksjonen, må det bestemmes i planen at hver siidaandel skal redusere det overskytende antall forholdsmessig.

Er reduksjonsplanen tilstrekkelig skal den godkjennes av reindrifststyret. Reindrifststyret skal sikre gjennomføring av planen, herunder sette frister for utarbeidelse av planen og gjennomføring av reintallsreduksjonen.

Utarbeider ikke siidaen en reduksjonsplan som er tilstrekkelig, skal reindrifststyret vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene i siidaen.

Er det fastsatt et øvre reintall per siidaandel etter § 60, skal reduksjonen skje med grunnlag i det fastsatte reintallet, med mindre siidaen gjennomfører en reduksjon etter annet ledd.

§ 62 første og annet ledd skal lyde:

Distriktsstyret skal utarbeide *forslag til distriktsplan* for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planlegging. *Distriktsplanen skal vedtas av årsmøtet, jf. § 50 første ledd nr. 3.*

Distriktsplanen skal inneholde:

1. angivelse av flyttemønstre *til siidaene* i distriktet
2. oversikt over *siidaenes årstidsbeiter, beitetider, kalvingsland* o.l.
3. oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå frem av planen
4. oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art
5. eventuell inndeling i beitesoner
6. *beliggenheten til gjeterhytter i distriktet, jf. § 21.*

I kapittel 7 skal ny § 62 a lyde:

§ 62 a *Forholdet til jordskiftelova*

Distriktsstyret, siidastyret, lederen av en siidaandel eller lederen av en sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsklarlegging og grensefastsettelse etter jordskiftelova kapittel 4.

Distriktsstyret kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter hele eller deler av bruksreglene for et reinbeitedistrikt dersom distriktsstyrets arbeid etter reindrifstloven §§ 57 og 58 ikke fører fram.

Distriktsstyret, siidastyret, lederen av en siidaandel eller lederen av en sideordnet rekrutteringsandel kan kreve jordskifte med de virkemidlene som følger av jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

Jordskiftesak etter tredje ledd, kan kreves uten hinder av jordskiftelova § 3-37, dersom det foreligger særlig endrede forhold.

§ 67 skal lyde:

§ 67 *Ansvar for skade*

Kommer rein inn på et område der eieren av reinen ikke har rett til å la den beite, er eieren ansvarlig for skade som reinen volder på avling eller annen eiendom. Hvis det ikke innen rimelig tid kan fastslås hvem som er eier av reinen, er samtlige reineiere i den siidaen den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige for skaden en for alle og alle for en. Hvis det heller ikke innen rimelig tid kan fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, er samtlige reineiere som utøver reindrift i det distriktet som den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige en for alle og alle for en. Dette gjelder likevel ikke for reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden.

For skader i områder der eieren har rett til å la rein beite, kan den skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren.

Kongen kan i forskrift avgrense området utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor solidarisk ansvar skal gjelde.

For skade som voldes av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor området hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig en for alle og alle for en.

Ved utmålingen av erstatningen gjelder skadeserstatningsloven §§ 4-1, 5-1 og 5-2.

§ 68 skal lyde:

§ 68 *Hvem erstatningskrav kan rettes mot*

Krav om erstatning kan rettes mot den som er ansvarlig for skaden etter § 67 første ledd. Dersom den ansvarlige er siidaen eller reinbeitedistriktet, kan kravet rettes mot henholdsvis siidaens styre eller kontaktperson, eller distriktsstyret ved styreleder.

Dersom siidaen eller reinbeitedistriktet er ansvarlig for å betale erstatning, skal årsmøtet utlikne erstatningen på siidaens eller distriktets reineiere etter den enkelte reineiers reintall. Reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, kan ikke pålegges å dekke noen del av erstatningen. Det utliknede erstatningsbeløpet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra en annen siida eller et annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan det kreves regress overfor disse i samsvar med reglene i paragrafen her.

§ 69 oppheves.

§ 70 b skal lyde:

§ 70 b *Saksbehandlingsreglene i jordskiftelova*

Saker jordskifteretten behandler etter § 62 a, skal følge reglene i jordskiftelova kapittel 6. Andre saker jordskifteretten behandler med hjemmel i loven her, skal følge reglene i jordskiftelova § 5-7. I tillegg gjelder reglene i § 70 a for saker jordskifteretten behandler etter § 70.

Ny § 82 a skal lyde:

§ 82 a *Forskrifter om tilskudd*

Etter retningslinjer fastsatt av Stortinget, kan departementet fastsette forskrifter om fordeling, vilkår for utbetaling og tilbakebetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller liknende tilskudd, herunder retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd, og rente ved krav om tilbakebetaling.

Er det gitt tilskudd med hjemmel i forskrifter etter første ledd, og det er fattet endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

II

I lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast egedom m.m. gjøres følgende endringer:

§ 1-5 annet ledd skal lyde:

I område med reindrift etter reindriftsloven, kan distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 43, siidastyret, jf. reindriftsloven § 52, leiar av siidaandel,

jf. reindriftsloven § 10 og leiar av sideordna rekrutteringsandel, jf. reindriftsloven § 12, krevje sak der det går fram av reindriftsloven.

§ 3-1 annet ledd skal lyde:

For jordskifte i bygdeallmenningar gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4. For jordskifte i statsallmenningar gjeld lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane § 16 og lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsalmenningene § 4-2. *For jordskifte i dei samiske reinbeiteområda gjeld lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift § 62 a.*

§ 3-4 skal lyde:

§ 3-4 *Ny utforming av egedom og alltidvarande bruksrett*

Jordskifteretten kan forme ut egedom og alltidvarande bruksrett på nytt. Bruksretten må ligge til fast egedom, eller ha grunnlag i samisk reindrift.

Jordskifteretten kan påby at vassleidningar, damanlegg, kraftleidningar, gjerder, anlegg og liknande som står på grunn som går i byte etter første ledd, blir overførte til ny eigar. Det same gjeld bygningar.

§ 3-8 siste ledd siste punktum oppheves.

III

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 03/2025

